

Salon lukion opetussuunnitelma 2021

Nimi	Salon lukion opetussuunnitelma 2021
Kunta	Salo
Koulu	Salon lukio
Hyväksymispäivämäärä	20.4.2021
Pdf luotu	6.4.2021

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.	1
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen.	1
1.2. Opetussuunnitelman sisältö.	2
2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.	4
2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä.	4
2.2. Arvoperusta.	4
3. Opetuksen toteuttaminen.	6
3.1. Opintojen rakenne.	6
3.2. Oppimiskäsitys.	6
3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät.	7
3.4. Toimintakulttuuri.	8
3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.	11
3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys.	11
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.	15
4.1. Ohjaus.	15
4.2. Erytisopetus ja muu oppimisen tuki.	22
4.3. Opiskeluhoolto.	24
4.3.1. Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet.	25
4.3.2. Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen.	26
4.3.3. Salon lukion opiskeluhooltosuunnitelma.	30
4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.	47
4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.	48
5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi.	51
5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa.	51
5.2. Opintojakson arviointi.	52
5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.	52
5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot.	53
5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi.	53
5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa.	54
5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.	54
5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi.	56
5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi.	56
5.4. Lukion oppimäärän suoritus.	57

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus.	58
5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.	59
5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat.	61
6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.	63
6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet.	63
6.2. Laaja-alainen osaaminen.	64
7. Oppiaineet.	68
7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI).	68
7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1).	69
Tekstit ja vuorovaikutus, 4 op (ÄI1-3).	71
Kirjallisuuden analyysi, 2 op (ÄI4).	73
Tekstit ja vaikuttaminen, 2 op (ÄI5).	74
Kielellä ilmaisun taito, 2 op (ÄI6-7).	75
Kirjallisuuden historiaa ja nykypäivää, 2 op (ÄI8).	77
Vuorovaikutustaitojen syventäminen, 2 op (ÄI9).	78
Abin kirjoitustaito, 2 op (ÄI10).	79
Abin lukutaito, 2 op (ÄI11).	80
Kielenhuollon taitojen syventäminen, 2 op (ÄI12).	81
Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI13).	81
Media ja digitalisaatio, 2 op (ÄI14).	82
7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6).	83
Tekstit ja vuorovaikutus, 4 op (S21-3).	86
Kirjallisuus 1, 2 op (S24).	89
Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25).	90
Kielellä ilmaisun taito, 2 op (S26-7).	91
Kirjallisuus 2, 2 op (S28).	93
Vuorovaikutus 3, 2 op (S29).	94
Kirjoittaminen 2, 2 op (S210).	95
Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211).	96
7.2. Biologia (BI).	97
Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1).	100
Ekologia ja ympäristö, 2 op (BI2+BI3).	101
Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4).	103
Ihmisen biologia, 2 op (BI5).	104
Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6).	106
Biologiaa käytännössä, 2 op (BI7).	107
Biologian kertaus, 2 op (BI8).	108

Etologia ja evoluutio, 2 op (BI9).	109
Kliininen fysiologia, 2 op (BI10).	110
Biologian kerho, 2 op (BI11).	111
7.3. Elämänkatsomustieto (ET).	111
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1).	114
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2).	115
Kulttuurit, 2 op (ET3).	117
Katsomukset, 2 op (ET4).	119
Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ET5).	120
Tulevaisuus, 2 op (ET6).	122
7.4. Filosofia (FI).	125
Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1).	127
Etiikka, 2 op (FI2).	128
Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3).	130
Totuus, 2 op (FI4).	131
Minun tärkeä elämäni, 2 op (FI5).	132
7.5. Fysiikka (FY).	134
Fysiikka luonnontieteenä, 2 op (FY1-2).	136
Energia ja lämpö, 2 op (FY3).	137
Voima ja liike, 2 op (FY4).	139
Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5).	140
Sähkö, 2 op (FY6).	141
Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7).	142
Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8).	143
Fysiikan kertaus abeille, 2 op (FY9).	144
Fysiikan tutkimus, 2 op (FY10).	145
Fysiikan harjoitustyöt, 2 op (FY11/TIFY3).	146
Astrofysiikka, 2 op (FY12/TIFY1).	147
Korkeakoulufysiikan perusteet, 2 op (FY13_TiFy3).	147
7.6. Maantiede (GE).	148
Maailma muutoksessa, 2 op (GE1).	151
Sininen planeetta, 2 op (GE2).	152
Yhteinen maailma, 2 op (GE3).	154
Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4).	155
Maantieteen kertaus, 2 op (GE5).	157
Eliömaantiede, 2 op (GE6).	158
Aluemaantieteen perusteet, 2 op (GE7).	158
7.7. Historia (HI).	159

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1).	162
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2).	163
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3).	165
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4).	166
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5).	167
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6).	168
Maailma nyt - kylmästä sodasta nykypäivään, 2 op (HI7).	170
Suomi talvisodasta nykypäivään, 2 op (HI8).	171
Historian kertaus, 2 op (HI9).	172
7.8. Kemia (KE).	173
Kemian perusteet, 2 op (KE1-2).	175
Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3).	177
Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4).	179
Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5).	180
Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6).	182
Kemian harjoitustyöt, 2 op (KE7_TiKe2).	184
Lukiokemian koonti ja kertaus, 2 op (KE8).	185
Termodynamiikka, 2 op (KE9/TiKe1).	186
Kemialliset sidokset, 2 op (KE10/TiKe3).	186
7.9. Uskonto (KT).	187
7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1).	189
Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1).	189
Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op (UE2).	191
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3).	193
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4).	195
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5).	197
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6).	199
Uskonnon kertaus, 2 op (UE7).	201
7.10. Kuvataide (KU).	202
Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1).	204
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2).	206
Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3).	208
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4).	210
Piirustus ja maalaus, 2 op (KU5).	211
Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU6).	212
Taideteko - Taideteos, 2 op (KU7).	213
7.11. Lukiodiplomit (LD).	214

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2).	215
Median lukiodiplomi, 2 op (MELD5).	216
Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6).	218
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4).	219
7.12. Liikunta (LI).	220
Oppiva liikkuja, 2 op (LI1).	222
Aktiivinen elämä, 2 op (LI2).	223
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3).	224
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4).	225
Virkisty liikunnasta, 2 op (LI5).	226
Oman liikuntaohjelman toteuttaminen, 2 op (LI6).	226
Liikunnanohjaus, 2 op (LI7).	227
Maastoliikuntaprojekti, 2 op (LI8).	228
Kroppa kuntoon, 2 op (LI9).	228
Palloilu, 2 op (LI10).	229
Wanhojen tanssit, 2 op (LI11).	230
7.13. Matematiikka (MA).	230
7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA).	232
Pitkä matematiikka 1, 8 op (MAA2-4).	232
Pitkä matematiikka 2, 2 op (MAA5).	234
Pitkä matematiikka 3, 8 op (MAA6-9).	236
3D-geometria, 2 op (MAA10).	238
Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11).	239
Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12).	240
Pitkän matematiikan kertaus, 2 op (MAA13).	241
Johdatus lineaarialgebraan, 2 op ((MAA14) (TIMA1)).	242
Tutustuminen korkeakoulumatematiikkaan, 2 op ((MAA15) (TIMA2)).	243
7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB).	244
Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2).	244
Geometria, 2 op (MAB3).	246
Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4).	247
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5).	248
Talousmatematiikka, 2 op (MAB6-7).	249
Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8).	250
Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9).	251
Perusasioiden vahvistaminen, 2 op (MAB10).	252
Lyhyen matematiikan kertaus, 2 op (MAB11).	253

7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY).	255
Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1).	255
7.14. Musiikki (MU).	256
Intro - Kaikki soimaan, 2 op (MU1).	258
Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2).	260
Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3).	262
Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4).	263
Lauletaan yhdessä - kuoro, 2 op (MU5).	264
Orkesteri soimaan, 2 op (MU6).	265
Musiikkiteknologia, 2 op (MU7).	267
Musiikkilinja 3, 2 op (MU8).	268
Musiikkilinja 4, 2 op (MU9).	269
Musiikkiteatteri, 6 op (MuTe).	270
7.15. Opinto-ohjaus (OP).	272
Minä opiskelijana, 2 op (OP1).	273
Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2).	273
7.16. Psykologia (PS).	274
Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1).	276
Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2).	278
Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3).	280
Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4).	283
Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5).	285
Elävää sosiaalipsykologiaa, 2 op (PS6).	287
Ihminen kokonaisena persoonana – Mitä vielä haluat ihmisestä ja itsestäsi ymmärtää?, 2 op (PS7).	289
Psykologian kertaus, 2 op (PS8).	290
Minän matkalla, 2 op (PS9/MM1).	291
Seksuaalisuuden poluilla, 2 op (PS10/SEPO).	292
7.17. Terveystieto (TE).	292
Terveys voimavarana, 2 op (TE1).	294
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2).	296
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3).	297
Yleinen valmennusoppi, 2 op (TE4).	299
Terveystieto ylioppilaskokeessa, 2 op (TE5).	299
Hyvinvointia lukiolaiselle, 2 op (TE6).	300
7.18. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU).	301
7.18.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1).	305
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen ja Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 4 op (RUA1-2).	305

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3).	306
Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4).	308
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5).	309
Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6).	310
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7).	310
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8).	311
Ruotsin tehovalmennus, 2 op (RUA9).	311
Ruotsin abitreeni, 2 op (RUA10).	312
Kirjoittamisen kurssi, 2 op (RUA11).	313
7.18.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1).	314
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen ja Ruotsin kieli arjessani, 4 op (RUB11-12).	314
Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13).	315
Ympäristömme, 2 op (RUB14).	316
Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15).	317
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16).	318
Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17).	319
Ruotsin abitreeni, 2 op (RUB18).	319
Ruotsin tehovalmennus, 2 op (RUB19).	320
Kirjoittamisen kurssi, 2 op (RUB110).	321
7.19. Temaattiset opinnot (TO).	322
Johdanto poikkitieteelliseen ajatteluun, 2 op (TO1).	322
Tiede kohtaa taiteen, 2 op (TO2).	323
7.20. Vieraat kielet (VK).	324
7.20.1. Vieraat kielet, espanja, B2-oppimäärä (VKEAB2).	329
Perustason alkeet 3, 2 op (EAB21).	329
Perustaso 1, 2 op (EAB22).	330
Perustaso 2, 2 op (EAB23).	331
Perustaso 3, 2 op (EAB24).	332
Perustaso 4, 2 op (EAB25).	332
Perustaso 5, 2 op (EAB26).	333
Perustason jatko 1, 2 op (EAB27).	334
Perustason jatko 2, 2 op (EAB28).	335
7.20.2. Vieraat kielet, espanja, B3-oppimäärä (VKEAB3).	335
Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31).	336
Perustason alkeet 2, 2 op (EAB32).	337
Perustason alkeet 3, 2 op (EAB33).	337
Perustaso 1, 2 op (EAB34).	338

Perustaso 2, 2 op (EAB35).	339
Perustaso 3, 2 op (EAB36).	340
Perustaso 4, 2 op (EAB37).	340
Perustaso 5, 2 op (EAB38).	341
7.20.3. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1).	342
Englanti 1 ja 2, 4 op (ENA1-2).	342
Englannin kieli ja kulttuuri, 2 op (ENA3).	343
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4).	344
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5).	345
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6).	346
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7).	347
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8).	347
Luova kirjoittaminen, 2 op (ENA9).	348
Englannin kertaus abeille, 2 op (ENA10).	349
Maailman avaimet, 2 op (ENA11).	350
7.20.4. Vieraat kielet, ranska, B2-oppimäärä (VKRAB2).	351
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21).	351
Perustaso 1, 2 op (RAB22).	352
Perustaso 2, 2 op (RAB23).	353
Perustaso 3, 2 op (RAB24).	353
Perustaso 4, 2 op (RAB25).	354
Perustaso 5, 2 op (RAB26).	355
Perustason jatko 1, 2 op (RAB27).	356
Perustason jatko 2, 2 op (RAB28).	356
7.20.5. Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (VKRAB3).	357
Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31).	358
Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32).	358
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33).	359
Perustaso 1, 2 op (RAB34).	360
Perustaso 2, 2 op (RAB35).	361
Perustaso 3, 2 op (RAB36).	361
Perustaso 4, 2 op (RAB37).	362
Perustaso 5, 2 op (RAB38).	363
7.20.6. Vieraat kielet, saksa, B2-oppimäärä (VKSAB2).	364
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21).	364
Perustaso 1, 2 op (SAB22).	365
Perustaso 2, 2 op (SAB23).	366
Perustaso 3, 2 op (SAB24).	366

Perustaso 4, 2 op (SAB25).	367
Perustaso 5, 2 op (SAB26).	368
Perustason jatko 1, 2 op (SAB27).	369
Perustason jatko 2, 2 op (SAB28).	369
7.20.7. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (VKSAB3).	370
Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31).	370
Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32).	371
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33).	372
Perustaso 1, 2 op (SAB34).	373
Perustaso 2, 2 op (SAB35).	373
Perustaso 3, 2 op (SAB36).	374
Perustaso 4, 2 op (SAB37).	375
Perustaso 5, 2 op (SAB38).	376
7.21. Yhteiskuntaoppi (YH).	376
Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1).	379
Taloustieto, 2 op (YH2).	380
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3).	381
Lakitieto, 2 op (YH4).	383
Yhteiskuntaopin kertaus, 2 op (YH5).	384
7.22. Työelämäopinnot (TYÖ).	385
Opiskelijakunnan hallitus, 2 op (OPKH).	385
Tutortoiminta, 2 op (Tutor).	386
Ääni- ja valotiimi 1, 2 op (ÄVA1).	387
Ääni- ja valotiimi 2, 2 op (ÄVA2).	388
Ääni- ja valotiimi 3, 2 op (ÄVA3).	389
Mediatiimi 1, 2 op (METI 1).	390
Mediatiimi 2, 2 op (METI2).	391
Turvakurssi, 2 op (Tuva).	392
Isoskoulutus, 2 op (ISO).	393
Oma yritystoiminta, 2 op (YRI).	393
Kohti työelämää, 2 op (KoTE).	394
Taitavasti työelämän haasteissa, 2 op (TYH).	395
Vapaaehtoistoiminta, 2 op (VAP).	396
7.23. Korkeakouluopinnot (Koko).	398
Opinnot korkeakoulussa, 2 op (Koko1).	399
Opinnot korkeakoulussa, 2 op (Koko2).	399
Opinnot korkeakoulussa, 2 op (Koko3).	399
7.24. Tiedelinja (TiLi).	399

Astrofysiikka, 2 op (TIFY1).	399
Korkeakoulutason fysiikan peruskurssi, 2 op (TIFY2).	400
Fysiikan harjoitustyöt, 2 op (TIFY3).	401
Tietotekniikka ja kyberturvallisuus, 2 op (Tilt1).	402
Ohjelmointi 1, 2 op (Tilt2).	403
Ohjelmointi 2, 2 op (Tilt3).	404
Tekoälyn perusmenetelmät, 2 op (Tilt4).	404
Johdatus lineaarialgebraan, 2 op (TiMa1).	405
Tutustuminen korkeakoulumatematiikkaan, 2 op (TiMa2).	406
Tiedelinjan lopputyö, 2 op (TiLt).	407
7.25. Lajivalmennus (LIV).	408
Lajivalmennus, 2 op (LIV).	408
7.26. Business-linja (BUS).	409
Myynti, markkinointi ja kaupallistaminen, 2 op (BL1).	409
Vuorovaikutus ja neuvottelutaidot, 2 op (BL2).	409
Globaalit markkinat, 2 op (BL3).	409
Talous, raha ja yrittäjäyys, 2 op (BL4).	409
Kansainvälisen liiketoiminnan perusteet, Turun kauppakorkeakoulu, 3 op (BL5).	409
Taloustieteen perusteet, Turun kauppakorkeakoulu, 6 op (BL6).	409
Suomen talouden rakenne ja perusteet, Turun kauppakorkeakoulu, 6 op (BL7).	409
Affärssvenska, RUA10/RUB18, 2 op (BL8).	409
Lyhyen kielen opinnot, 2 op (BL9).	410
Lyhyen kielen opinnot, 2 op (BL10).	410
Pörssilähettiläs, 2 op (BL11).	410
Bisnesprojekti, 2 op (BL12).	410
Oma yritys 1, 2 op (BL13).	410
Oma yritys 2, 2 op (BL14).	410
Business abroad, 2 op (BL15).	410
Sijoituskerho, 2 op (BL16).	410
7.27. Kansainvälisyys (KAV).	410
Kansainvälinen projekti, 2 op (KAV1).	411
8. Liitteet.	413
8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.	413
8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.	413
8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	420

8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	420
8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	426
8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	426
8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	431
8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. . .	432
8.6. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.	437
8.7. Lukion ainevalintakortti.	445

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämisluvasta liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämäniläisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä

koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Lukiossa laaditaan vuosittainen työsuunnitelma, jossa voidaan tarkentaa opetussuunnitelmaan kirjattuja asioita. Opintotarjonta tarkistetaan myös vuosittain perustuen kysyntään.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhoolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhooltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Salon lukio noudattaa valtakunnallista nuorten lukiokoulutuksesta säädettyä tuntijakoa.

Salon lukio tarjoaa kaupungin lukiokoulutuksen kieliohjelman mukaisesti opintoja seuraavasti:

Toinen kotimainen kieli: A1, B1

Englanti: A1

Saksa: B2, B3

Ranska: B2, B3

Venäjä: B2, B3

Espanja: B3

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Salon lukiossa annettavan koulutuksen tarkoituksena on

- mahdollistaa erilaisia opiskelijan vahvuudet ja kiinnostuksenkohteet huomioivia opintopolkua
- tarjota hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään sekä mahdollistaa yritys yhteistyö opintojen aikana
- luoda opiskelijalle turvallinen ja salliva oppimisympäristö.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsenyteen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä

toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Salon kaupungin arvot ovat asiakaslähtöisyys, rohkeus, oikeudenmukaisuus ja vastuullisuus.

Salon lukion arvot ovat:

- 1) Hyväksyvä yhteisöllisyys
- 2) Rohkea luovuus
- 3) Vastuullinen sivistys.

Arvopohjamme mukaisesti haluamme tukea opiskelijoitamme kasvussa sellaisen yhteisön jäseniksi, joka tavoittelee muiden ihmisten kohtaamista, luovaa kehittämistä ja positiivista suhtautumista uusiin mahdollisuuksiin, kunnioittaen lukiokoulutuksen mahdollistamaa laajaa yleissivistystä.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Eri oppiaineiden opintojen suoritusjärjestys sekä jako opintojaksoihin päätetään vuosittain työsuunnitelmassa.

3.2. Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

Salon lukiossa opettajan ja opiskelijan rooleja pyritään oppimistilanteessa lähentämään ja vastuuttamaan opiskelijaa omasta oppimisestaan. Opiskelija saa säännöllisesti ohjausta ja palautetta opettajilta sekä vertaisoppijoilta, mikä on omiaan lisäämään opiskelijan sitoutumista opintoihinsa. Lisäksi opiskelija oppii arvioimaan myös itse omaa työskentelyään ja oppimistaan. Sitoutuminen opiskeluun, palautteen antaminen ja vastaanottaminen ovat taitoja, joita opiskelija

voi kehittää. Opiskelijan tavoitteena tulee olla koko lukioajan kestävä oppijana ja ihmisenä kasvaminen. Opiskelutaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen annetaan ohjausta ja tukea.

Opiskelijoita osallistetaan opintojaksojen suunnitteluun yhdessä opettajan kanssa. Opettaja esittelee ja selkiyttää opintojakson alussa oppimisen ja osaamisen tavoitteet.

3.3. Opiskelu ympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskelu ympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelu ympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskelu ympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskelu ympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävästi kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskelu ympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskelu ympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskelu ympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyhteisössä. Opiskelu ympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskelu ympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytetyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan,

arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Salon lukiossa opiskelu ja oppiminen voi tapahtua lähiopetuksena, itsenäisenä opiskeluna, verkko-opetuksena ja etäopetuksena. Lisäksi näitä opiskelumuotoja voidaan yhdistää sopivaksi katsotulla tavalla opiskelijan valmiudet ja henkilökohtainen tilanne sekä vallitsevat olosuhteet huomioiden. Salon kaupungin lukiokoulutuksen opinnot ovat vapaasti valittavissa kaikkien lukioiden opiskelijoille.

Oppimisympäristöt pyritään pitämään mahdollisimman monipuolisina. Oppimista tapahtuu kaikkialla ja opetuksessa tarkoituksenmukaista on tehdä vierailuja, tavata asiantuntijoita ja tutustua työelämään sekä korkeakoulujen opintotarjontaan. Kansainvälisyys pyritään liittämään jokaisen oppiaineen sisältöihin. Opiskelijan muualla suorittamia opintoja tunnustetaan ja voidaan tunnustaa osaksi lukion opintoja.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Digitaalinen ylioppilastutkinto sekä jatko-opinnoissa ja työelämässä vaadittavat taidot ohjaavat tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnittelua.

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna. Etäopiskeluna suoritettavat opinnot koostuvat opettajan ohjaamasta itsenäisestä opiskelusta, ja siinä käytetään monipuolisesti tietoverkkoja sekä muuta tieto- ja viestintäteknologiaa. Etäopiskelussa pyritään käyttämään myös yhteisöllisiä työtapoja. Opintojakso voidaan järjestää myös monimuoto-opetuksena, jolloin verkossa tapahtuvan etäopetuksen ja -opiskelun lisäksi opinnot sisältävät myös lähiopetusta ja -ohjausta.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opetuksessa pyritään lisäämään oppimisen kannalta merkityksellisiä kokemuksia ja oppimisympäristöjä sekä mahdollistamaan onnistumisen tunteita. Opetuksessa huomioidaan ajankohtaisuus ja pyritään vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävästä tulevaisuudesta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiiriin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa

yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Salon lukion toimintakulttuurin painopistealueet ovat:

- 1) hyvinvointi
- 2) kansainvälisyys
- 3) yritteliäs elämänasenne.

Toimintakulttuuria toteutettaessa toimitaan yhdessä elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa. Lukio pyrkii tukemaan opiskelijoiden oman identiteetin ja oppijuuden rakentamista tarjoamalla oppimis- ja elämäkokemuksia kaikilta lukion painopistealueilta.

Opiskelijoita pyritään osallistamaan opetuksen ja oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun sekä toteutukseen. Myös lukion toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan opiskelijoiden osaaminen ja näkökulmat. Opiskelijat saavat mahdollisuuden osallistua lukion toiminnan kehittämiseen opiskelijakunnan hallituksen, tutor- ja parlamenttitoiminnan kautta.

Salon lukion toimintakulttuurissa näkyvä välittäminen, avoimuus ja myönteisyys. Elämännhallintataitojen oppiminen on keskeinen osa lukio-opintoja. Monikulttuurisuus ja sen arvostaminen ovat luonteva osa lukion opetus- ja kasvatustehtävää. Opiskelijoiden hyvinvointia ja jaksamista pyritään tukemaan pitämällä aihepiirin teemoja näkyvästi esillä lukion toiminnassa ja opetuksessa, järjestämällä teemapäiviä ja tukemalla liikkuvan opiskelun periaatteita.

3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määrääjoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Lukion toimintakulttuurin kannalta tärkeän osan muodostaa kotien ja lukion välinen yhteistyö, joka perustuu tiedottamiseen ja kotiväeniltojen pitämiseen. Tarkoitus on informoida koteja, synnyttää keskustelua sekä tarjota vastauksia ja tukea huoltajien kysymyksiin lukio-opintojen eri vaiheissa. Koteja kannustetaan osaltaan tukemaan opiskelijan opiskelua ja oppimista. Salon lukiossa yhteyttä huoltajiin pidetään sekä lähikohtaisina että sähköisesti verkossa. Kotiväkeä kutsutaan lukion tilaisuuksiin.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakkointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (Lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakoulu yhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoivuuksia. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opintoihin ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektovat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Salon lukiossa tehdään aktiivista yhteistyötä korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten kanssa jokaisessa oppiaineessa. Samoin opiskelijoiden työelämävalmiuksien ja -taitojen kehittymistä tuetaan jokaisen oppiaineen opetuksessa. Kansainväliset verkostot, liikkuvuus sekä yhteistyö ulkomaisten kontaktien kanssa nivotaan samoin osaksi kaikkien aineiden opetusta. Näiden osa-alueiden toteutuminen on kirjattu oppiaineissa niiden opintojaksojen sisältöihin ja tavoitteisiin, joissa edellä mainitut asiat luontevimmin toteutuvat.

Korkeakoulu yhteistyö

Salon lukio tekee tiivistä yhteistyötä Turun yliopiston ja Turun ammattikorkeakoulun kanssa. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua korkeakoulujen toimintaan ja korkea-asteen opiskeluun. Lukiolla on suoravalintaväyliä ja tiivistä yhteistyötä eri tiedekuntien kanssa ja yhteistyötä pyritään jatkuvasti kehittämään opiskelijan hyödyksi. Korkeakouluopinnot tunnustetaan osaksi lukion opintoja.

Työelämävalmiudet

Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia oppia ja syventää työelämätaitoja kaikkien oppiaineiden kautta. Yrittävä asenne on yksi Salon lukion toimintastrategian kulmakivistä. Opiskelijoille mahdollistetaan lukion aikana työelämään tutustumisjakso, yritysvierailuja, työelämäosaamista kehittäviä opintoja sekä mahdollisuus aloittaa tai jatkaa omaa yritystoimintaa.

Myös opettajia kannustetaan rakentamaan yhteyksiä ja verkostoja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Opettajille pyritään tarjoamaan mahdollisuus päivittää työelämä tietouttaan.

Kansainvälinen osaaminen

Lukiolaisia kannustetaan opiskelemaan laajasti vieraita kieliä, hakeutumaan opiskelijavaihtoon sekä osallistumaan lukion kansainvälisyshankkeisiin. Hankkeita haetaan ja toteutetaan jatkuvasti osana lukion toimintaa. Ulkomaisia vaihto-opiskelijoita otetaan vastaan lukioon oppimisyhteisöä rikastuttamaan. Lukion business- ja tiedelinjan yhteisenä projektina pyritään tarjoamaan ulkomaan ekskursion toiminnan kannalta sopivaan kohteeseen. Yhteistyösuhteita ystävyyskouluumme Qingdao No. 2 Middle Schoolin syvennetään ja kehitetään. Lukio on avoin myös uusille ystävyyskouluhankkeille. Opetukseen voidaan sisällyttää myös vieraskielisiä osioita.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempaa yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolittetoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisasiässä lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
  - opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja

työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

1. Ohjauksen keskeiset käsitteet

Hyvän ohjauksen kriteerien (OPH) mukaan ohjauksella tarkoitetaan jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa. Lukion opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa ja huolehtia siitä, että opiskelijalle karttuu riittävästi tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa, kuten siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään sekä kohti täysivaltaista ja aktiivista yhteiskunnan jäsenyyttä.

Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisyys ja erilainen tuen tarve. Opinto-ohjaus jakautuu ryhmäkohtaiseen opetukseen ja ohjaukseen sekä yksilölliseen ohjaukseen.

Salon lukiossa toimitaan valtakunnallisen laadukkaan ohjauksen kriteeristön mukaisesti.

2. Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet

Ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija löytäisi omat yksilölliset, myös elinikäistä oppimista tukevat tavat oppia. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa sekä etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän saa apua mahdollisiin opiskelun haasteisiin. Ohjauksella edistetään opiskeluvaihtoehtojen kehittymistä ja opintojen sujumista sekä tuetaan nuorta elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyvissä päätöksissä. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy urasuunnittelussaan ja päätöksenteossään arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan.

Opiskelijan tiedonhakutaitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja sähköiset hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelun ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa opiskelusta muissa oppilaitoksissa, lukion jälkeisistä jatko-opiskeluvaihtoehdoista, työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti ammatteihin ja työelämään sekä kansanopistojen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen koulutustarjontaan. Opiskelijaa ohjataan siten, että hän osaa etsiä tietoa myös muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

Opiskelija saa ohjausta jatko-opintojensa suunnittelussa sekä opintoihin hakeutumisessa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan siten, että hänellä on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Opiskelijaa tuetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatimisessa ja suunnitelmien päivittämisessä.

3. Ohjauksen järjestäminen, toimijat ja työnjako

Opiskelija suunnittelee opintopolkunsa ohjauksen eri toimijoiden tuella ja vastaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittämisestä ja toteutumisesta. Oppilaitoksen koko opetushenkilökunta ja opiskelijahuolto osallistuvat opiskelijan ohjaukseen.

Rehtori ja apulaisrehtori

Rehtori luo edellytykset onnistuneelle kokonaisohjaukselle. Rehtori käsittelee äidinkielen opettajan avustamana vieraskielisyyslausunnot ja erityisopettajan kanssa lukilausunnot. Rehtori on vastuussa yo-tutkintojen järjestelyistä ja tiedottamisesta.

Opinto-ohjaaja

Opinto-ohjaaja ohjaa opiskelijoita lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä ryhmäohjaajan, aineopettajien ja tarvittaessa opiskelijahuollon henkilöstön kanssa. Opinto-ohjaaja on vastuussa opinto-ohjauksen kokonaisuudesta, joka sisältää opiskelun, elämänsuunnittelun ja uravalinnan ohjauksen. Opinto-ohjaaja on tarvittaessa yhteydessä opiskelijan huoltajiin sekä osallistuu vanhempainiltoihin ohjauksen asiantuntijana.

Lukio-opinnot keskeyttävät opiskelijat saavat opinto-ohjaajalta tietoa muista opintomahdollisuuksista sekä yhteiskunnan yleisistä tuki- ja ohjauspalveluista. Opinto-ohjaajalta voi saada jatko-ohjausta vuoden ajan valmistumisesta.

Opinto-ohjaaja kehittää ammattitaitoaan osallistumalla erilaisiin koulutuksiin sekä seuraamalla yhteiskunnallisia ja työelämässä tapahtuvia muutoksia. Ohjauksen toimijoilla on vahva osaaminen, jota he kehittävät jatkuvasti. Opinto-ohjaaja osallistuu myös opetussuunnitelmatyöhön sekä muuhun lukion toimintaan. Opinto-ohjaaja myös koordinoi ja suunnittelee oman vuositasonsa ryhmäohjaajien työtä yhteistyössä heidän kanssaan.

Ryhmäohjaaja

Ryhmäohjaaja on opiskelijan lähiohjaaja, joka kannustaa ja ohjaa opiskelijoitaan lukio-opintojen arjessa. Hän työskentelee ryhmäläistensä opintojen sujumisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi yhdessä muiden ohjauksen toimijoiden kanssa. Ryhmäohjaaja luo yhteisöllisyyttä ja turvallista opiskeluympäristöä ryhmässään ja lukiossa. Ryhmäohjaaja on säännöllisesti yhteydessä opiskelijoihin ryhmäohjaustuokioissa ja henkilökohtaisissa tapaamisissa, joita suunnitellaan säännöllisesti yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Ryhmäohjaajan tehtävä on seurata ryhmäläistensä kurssikertymää ja poissaoloja sekä puuttua ongelmiin

mahdollisimman pian. Hän huolehtii myös yhteydenpidosta huoltajiin ja opiskelijahuoltoon kuuluvien henkilöiden kanssa.

Aineenopettaja

Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa oppiaineensa opiskelutekniikoissa sekä kursseilla että opiskelijan valmistautuessa ylioppilastutkintoon. Aineenopettaja huomioi opetuksessa ja arvioinnissa myös erilaiset oppijat. Aineenopettaja on selvillä oman oppiaineensa jatko-opintomahdollisuuksista ja työelämän tarpeista, ja esittelee niitä kursseillaan. Aineenopettaja tekee yhteistyötä jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten ja työelämän kanssa.

Opintosihteeri

Opintosihteeri tuntee lukion rakenteen ja toimintakulttuurin. Asiantuntemuksensa ansiosta hän pystyy neuvomaan opiskelijoita tarkoituksenmukaisesti käytännön tilanteissa. Opintosihteeri neuvoo myös opintososiaalisiiin etuuksiin liittyvissä asioissa.

Erityisopettaja

Erityisopettaja kartoittaa yhdessä aineenopettajien kanssa opiskelijat, joilla on tuen tarvetta. Hän suunnittelee, toteuttaa ja arvioi tarvittavia tukitoimia yhteistyössä opiskelijan, hänen huoltajansa sekä muun opetushenkilöstön kanssa.

Erityisopettaja ohjaa yhteistyössä muun opetushenkilöstön kanssa opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa sekä omasta oppimisestaan ja työskentelystään vastuun kantamisessa. Erityisopettaja voi antaa opiskelijalla yleistä tukea ja ohjausta henkilökohtaisten vahvuuksien ja opiskelustrategioiden löytämiseen yksilöllisenä tai ryhmämuotoisena opetuksena sekä mahdollisuuksien mukaan aineenopettajan ja erityisopettajan samanaikaisopetuksena.

Erityisopettaja myös tukee aineenopettajia monipuolisten opiskelumetodien käytössä sekä keskustelee heidän kanssaan opiskelijoiden tukeen liittyvissä asioissa. Erityisopettaja huolehtii lukitestiin järjestelyistä ja lukilauseunnoista ylioppilastutkintolautakuntaa varten.

Psykologi

Psykologi auttaa tunnistamaan oppimisen ja mielenterveyden haasteita sekä ennaltaehkäisemään niitä. Opiskelija voi saada lyhytkestoista tukea psykologilta esimerkiksi elämänkriiseissä ja pitkittyneissä motivaatiohaasteissa eli ilman psyykkistä sairautta. Työmuotoina ovat keskustelut yksittäisten opiskelijoiden kanssa, psykologiset tutkimukset tarpeen mukaan, ja yhteisöllinen työ.

Kuraattori

Kuraattorin tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua, elämänsuunnittelua ja opinnoissa etenemistä. Kuraattorin puoleen voi kääntyä, jos opiskelijalla on huolia ihmissuhteissa, opiskelumotivaatiossa, jaksamisessa, yksityiselämässä tai taloudellisessa tilanteessa. Hän auttaa, mikäli opiskelija kaipaa tukea raha-asoiden selvittelyssä, elämänhallinnassa tai itsenäistymisessä.

Terveystenhoitaja

Terveydenhoitajan työn tavoitteena on ylläpitää ja edistää opiskelijoiden hyvinvointia

- edistämällä opiskeluympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta sekä opiskeluyhteisön hyvinvointia
- edistämällä ja seuraamalla opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä
- järjestämällä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja opiskelijoille mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen.
- tunnistamalla mahdollisimman varhain opiskelijan erityisen tuen tai tutkimuksen tarve, tukemalla opiskelijaa sekä tarvittaessa ohjaamalla jatkotutkimuksiin -ja hoitoon.

Terveydenhoitaja toimii tiiviissä yhteistyössä koululääkärin ja psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa. Opiskeluterveydenhuollon toimintaperiaatteina ovat opiskelijälähtöisyys, varhainen puuttuminen ja monialainen yhteistyö.

Psykiatrinen sairaanhoitaja

Psykiatrinen sairaanhoitaja työskentelee koululla terveydenhoitajan ja koululääkärin työparina, yhteistyössä muun koulun henkilökunnan kanssa. Kyseessä voi olla mm. opiskelijan ahdistuneisuus, masennus, viiltely, itsetuhoisuus sekä muut mielenterveyden ongelmat ja haasteet.

Psykiatrisen sairaanhoitajan työnkuva

- psykiatrinen hoitotyö
  - mielenterveysongelmien alustava selvittely, hoidon tarpeen arviointi, mahdollisen jatkohoidon järjestäminen sekä tarvittava kannatteleva hoito jatkohoidon käynnistymiseen saakka
  - lääkehoidon seuranta
  - psykiatriset konsultaatiot
4. Lukion yhteisöllinen opiskelijahuoltotyöryhmä

Lukion yhteisöllinen opiskelijahuoltotyöryhmä edistää opiskelijoiden hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja luo positiivista opiskeluilmapiiriä. Ryhmän pääasiallisia jäseniä ovat rehtori ja/tai apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, erityisopettaja, lukiocoach sekä lääkäri. Muita jäseniä kutsutaan ryhmään tarpeen mukaan.

5. Ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen ja ammatillisen koulutuksen kanssa

Lukioiden opinto-ohjaajat kokoontuvat säännöllisesti ja tekevät yhteistyötä yläkoulun oppilaanohjaajien ja ammatillisten opinto-ohjaajien kanssa. Vakiintuneet yhteistyömallit auttavat opiskelijoiden siirtymistä oppilaitoksesta toiseen nivelvaiheissa ja opintojen keskeytyessä.

Yläkoulun päättävälle luokille pidetään infoja lukio-opiskelusta ja järjestetään tutustumiskäyntejä lukioissa. Yläkoulun opinto-ohjaaja ja lukion opinto-ohjaaja käyvät tarvittaessa lukioon siirtyvistä oppilaista nivelvaiheen tiedonsiirtokeskustelut. Keskusteluilla tuetaan aloittavan lukiolaisen opiskelua.

Lukion keskeyttävälle tarjotaan mahdollisuus tutustua muihin mahdollisiin jatko-opintopaikkoihin.

Opinto-ohjaaja tekee monipuolisesti yhteistyötä alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

Opinto-ohjaaja pitää yhteyttä jatko-opintoja tarjoaviin oppilaitoksiin ja ohjaa opiskelijoita etsimään tietoa jatko-opintomahdollisuuksista Suomesta ja ulkomailta

6. Jatko-ohjauksen järjestäminen

Opiskelijalla on oikeus jatko-ohjaukseen vuoden ajan opintojen päättymisen jälkeen.

7. Ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat

Ohjaustoiminta muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävän jatkumon, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit ja muu ohjaus tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan. Henkilökohtainen, luokkamuotoinen, pienryhmä- ja vertaisohjaus tukevat opiskelijaa kiinnostusten kartoittamisessa, vahvuuksien tunnistamisessa, urasuunnittelussa sekä valinta- ja ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella lukio-opintoihinsa, urasuunnitteluunsa, jatkokoulutusvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmissä opiskelijalla on mahdollisuus käsitellä asioita, jotka ovat jaettavissa muiden opiskelijoiden kanssa ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

8. Työelämäyhteistyö ja kansainvälisyys

Kansainvälisyys on luonteva osa Salon lukion toimintaa. Kannustamme opiskelijoita osallistumaan aktiivisesti erilaisiin kansainvälisiin toimintoihin lukion aikana ja suhtautumaan positiivisesti kansainvälisyyteen.

Yrittäjyys ja työelämätaidot nähdään panostuksena tulevaisuuden työelämän osajiin. Tavoitteena on tarjota jokaiselle oppijalle sellaisia valmiuksia, joilla edistetään nuorten kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä kohtaan. Tietoja, taitoja ja kokemuksia, joita oppija tarvitsee opiskeluaikanaan sekä myöhemmin työelämässä, riippumatta siitä työskenteleekö hän itsenäisenä yrittäjänä vai toisen palveluksessa.

Lukiossa yrittäjyyskasvatus sisältyy aihekokonaisuuteen ”osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys” ja sitä kautta kaikkiin oppiaineisiin. Lukiossa on lisäksi tarjolla yrittäjyyteen liittyviä valinnaisia opintoja.

Yrittäjyysopinnoissa lukiolainen tutustuu elinkeinoelämään ja toteuttaa yrittäjälle kuuluvia työtehtäviä erilaisissa projekteissa tai oman yrityksen kautta. Opiskelijat pääsevät suunnittelemaan, ideoimaan ja toteuttamaan yritys-elämässä tarvittavia toimintamalleja. Opintojen aikana opiskelijat verkostoituvat muiden oppilaitosten kanssa sekä kansainvälistyvät ulkomaisten yhteistyöoppilaitosten kanssa. Työelämän ja yrittämisen yhteistyökumppaneina ovat Yrityssalo sekä Sykäys-tiimi, joka koordinoi, ideoi ja ohjaa yrittäjyyskasvatusta oppilaitoksissa. Sykäys-tiimi koostuu Salon alueen oppilaitosten, opettajien, elinkeinoelämän ja yhteistyökumppaneiden verkostosta.

9. Ohjaustoiminnan arviointi

Ohjauksen toimivuutta arvioidaan säännöllisesti erilaisilla kyselyillä. Arvioinnissa keskitytään ohjauksen opiskelijalähtöisyyteen, saavutettavuuteen, tasa-arvoisuuteen, avoimuuteen ja ohjaushenkilöstön ammattimaisuuteen. Palaute mahdollistaa ohjaustoiminnan kehittämisen.

4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoritua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopeutus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukenä. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa

ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjaskinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta tiedotetaan opiskelijoita ja huoltajia lukuvuoden alkaessa opiskelijoille järjestettävissä tilaisuuksissa sekä kotiväenilloissa. Lisäksi asioista tiedotetaan kirjallisesti Wilmassa ja opinto-oppaassa.

Uusien opiskelijoiden tukitoimien tarve arvioidaan lukuvuoden alkaessa erityisopettajan tekemällä lukiseulalla. Seulan tulosten perusteella mahdollisia tukitoimia tarvitsevat opiskelijat kutsutaan yksilötapaamiseen erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa erityisopettaja teettää opiskelijalla lukitestin. Haastattelun ja mahdollisen lukitestin pohjalta erityisopettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi tarvittavia tukitoimia yhteistyössä opiskelijan sekä muun opetushenkilöstön kanssa. Lisäksi aineenopettajat arvioivat opiskelijan tuen tarvetta osana toteutettavaa opetusta ja keskustelevat erityisopettajan kanssa tuen tarpeen huomioon ottamisesta opetuksessa. Erityisopettaja valmistaa yhdessä opiskelijan kanssa tarvittaessa ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyanomuksen.

Ylioppilaskirjoituksessa tarvittavat erityisjärjestelyt otetaan käyttöön jo lukio-opintojen aikana. Käytetyt erityisjärjestelyt kirjataan opiskelijan suostumuksella hänen henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa liitteeseen. Erityisopettaja vastaa tukitoimien kirjaamisesta opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan yhteistyössä opiskelijan sekä muun opetushenkilöstön kanssa. Tuen toteutumista seurataan säännöllisesti lukuvuoden aikana osana oppilaan opetusta ja ohjausta. Opiskelijan saaman tuen toteutumisen arviointia suoritetaan haastattelemalla opiskelijaa ja seuraamalla hänen opintosuorituksiaan. Opiskelijan siten toivoessa hänen huoltajansa voi olla mukana erityisopetuksen suunnittelussa.

Aineenopettajat, opinto-ohjaaja ja erityisopettaja ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa sekä omasta oppimisestaan ja työskentelystään vastuun kantamisessa. Aineenopettajat

ohjaavat opiskelijoita käyttämään oppiaineille ominaisia opiskelustrategioita ja antavat tarvittaessa tukiopetusta omassa oppiaineessaan. Erityisopettaja voi antaa opiskelijalle yleistä tukea ja ohjausta henkilökohtaisten vahvuuksien ja opiskelustrategioiden löytämiseen. Ohjaus tai tuki voidaan toteuttaa yksilöllisenä tai ryhmämuotoisena opetuksena sekä mahdollisuuksien mukaan aineenopettajan ja erityisopettajan samanaikaisopetuksena. Ryhmänohjaaja seuraa ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja on tarvittaessa opiskelijan luvalla yhteydessä huoltajiin, opiskeluhuoltoryhmään tai aineenopettajaan opiskelijan tilanteen ja edun niin edellyttäessä.

4.3. Opiskeluhuolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhuolto.

Lukion opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhuoltona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 ja 3 §.)

Lukion opiskeluhuollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhuollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 9 [muutettu lailla 1409/2014] ja 11 §.)

Opiskeluhuoltoa toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhuollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018, 33 §.)

Salon kaupungissa opiskeluhuolto muodostaa yhtenäisen jatkumon esiasteelta toiselle asteelle. Opiskelijahuolto ja kunnan muut nuorille suunnatut palvelut pyrkivät muodostamaan selkeän kokonaisuuden. Opiskeluhuoltopalveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu pyritään turvaamaan mahdollisimman hyvin.

Opiskeluhuollon tavoitteet:

- edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia
- tukea koko kouluyhteisöä, ei pelkästään yksilöä
- vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä
- kehittää opiskeluhuollon suunnitelmallisuutta
- toteuttaa monialaista yhteistyötä
- järjestää sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Opiskeluhuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitajan, koululääkärin ja psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut. Opiskeluhuoltoa toteutetaan sivistystoimen ja terveydenhoidon monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Vastuu kuuluu jokaiselle yhteisössä työskentelevälle, ensisijainen vastuu koulu yhteisön hyvinvoinnista on kuitenkin lukion henkilökunnalla.

Ks. luku 4.3.3 Salon lukion opiskeluhoitosuunnitelma.

4.3.1. Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet

Näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018, 32 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhooltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Opiskeluhoolto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskelu ympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 ja 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön (lukiolaki 714/2018, 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämässä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa lukion toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhooltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään

koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoitoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoitoon sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.)

Opiskeluhoitoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhoitoon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhoitoryhmien toiminta on osa opiskeluhoitoon kokonaisuutta. Opiskeluhoitoryhmiä ovat 1) opiskeluhoitoon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].)

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoitoon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhoitoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä sekä opiskeluterveydenhuollon palveluja ja psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhoitoon ohjausryhmä vastaa koulutuksenjärjestäjäkohtaisen opiskeluhoitoon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhoitoon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhoitoon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoitoon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhoitoon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhoitoon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei opiskelijalla poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhoitoon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 19 §).

Ks. luku 4.3.3 Salon lukion opiskeluhoitosuunnitelma.

4.3.2. Opiskeluhoitoon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhoitoon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoitoa koskeva osuus, 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoitoon sekä 3)

oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 12 ja 13 § [muutettu lailla 1501/2016]; lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013]; lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013].)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon, kun valmistellaan paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Opiskeluhoito opetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhoillon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §). Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §).

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee oppilas- ja opiskeluhoitolaissa (1287/2013) mainittua opiskeluhoillon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhoillon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhuollossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhuoltohuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako, palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhuollon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhuollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyys ja turvallisuus sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]). Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma (pelastuslaki 379/2011, 15 §; valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 ja 2 §).

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen, keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen sekä yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhoollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (esimerkiksi erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoillon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoillon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhoillossa
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhoillon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuillon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhoilto-suunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhoilto-suunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhoillon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

Ks. luku 4.3.3 Salon lukion opiskeluhoilto-suunnitelma.

4.3.3. Salon lukion opiskeluhoilto-suunnitelma

1. OPISKELUHOILLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHOILTOPALVELUT

Opiskeluhoilolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoiltoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto.

Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoilto-na. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoiltoon siten kuin tässä laissa säädetään.

Opiskeluhoiltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoilto sekä opiskeluhoillon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuillon palvelut.

Opiskeluhoiltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (OHL 1287/2013 3§).

Opetussuunnitelman mukaisella opiskeluhoilolla tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoillon avulla tuetaan oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia. Opetuksen toteuttamisesta ja oppimisen tukitoimista säädetään tarkemmin koulutusta koskevilla laeilla ja niiden perusteella laadituissa opetussuunnitelmien perusteissa (OHL 1287/2013 6§).

Kaikki tässä suunnitelmassa esitetyt asiat perustuvat opiskelijahuoltolakiin ja muihin opiskeluhoiltoon sovellettaviin lakeihin sekä opetushallituksen antamiin määräyksiin opiskeluhoilosta. Suunnitelman lukujen alussa on kursivilla muutamia keskeisimpiä lainkohtia opiskelijahuoltolaista OHL 1287/2013. Tässä suunnitelmassa on mainittu erikseen, mitkä opiskeluhoiltoon liittyvät asiat on kuvattava oppilaitoksen työsuunnitelmassa. Suunnitelman ovat laatineet Salon kaupungin lukioiden opiskeluhoillon ohjausryhmään kuuluvat henkilöt. Suunnitelma päivitetään tarvittaessa.

Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskelijoiden omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon. Opiskeluhoiltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen opiskelijaan ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opiskeluhoiltotyössä otetaan huomioon opiskelijan edun ensisijaisuus.

Lukion opiskelijoiden käytettävissä on psykologi ja kuraattori. Opetuksen tukipalveluiden esimies tekee yhteistyössä koulukuraattorien ja psykologien kanssa keväällä arvion oppilaitosten opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista psykologi- ja kuraattoripalveluista seuraavaa lukuvuotta varten koko kaupungin alueella. Psykologien ja terveydenhoitajien sijoittumisesta lukioyksiköihin päätetään terveystoimessa. Salon kaupunki järjestää lukio-opiskelijoiden kuraattori ja -psykologipalvelut sekä lääkäri- ja terveydenhoitajapalvelut.

Opiskelijalla on oikeus saada opiskeluterveydenhuollon palveluita. Terveystoimittajan vastaanotolle on päästävä myös ilman ajanvarausta. Opiskelijalla tai hänen huoltajallaan on oikeus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys terveystoimittajaan.

2. YHTEISÖLLINEN OPISKELUHOILTO JA SEN TOIMINTATAVAT

Yhteisöllisellä opiskeluhoilolla tarkoitetaan tässä laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskelu ympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoiltoa toteuttavat kaikki opiskeluhoillon toimijat.

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoilto- palveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista (OHL1287/2013 4 §).

Salon lukiossa toimii yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä (OHR). Ryhmän toiminnan tavoitteena on kehittää oppilaitoksen toimintakulttuuria ja edistää opiskeluyhteisön ja -ympäristön terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Oppilaitoskohtaisen yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on

- opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen
- suunnitella, toteuttaa ja arvioida koulu yhteisön hyvinvointia, turvallisuutta, viihtyvyyttä ja osallisuutta
- suunnitella miten opiskelijoiden ja työyhteisön hyvinvointiin liittyvien kyselyjen vastauksia hyödynnetään
- tehdä yhteistyötä muiden kunnan nuorten hyvinvointiin, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa

Ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Ryhmään kuuluu terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori, koululääkäri, lukiocoach sekä tarvittaessa opettajia ja opiskelijoita. Ryhmään voidaan kutsua myös muita yhteistyötahoja. Ryhmän kokoontumistiheys määritellään vuosittain työsuunnitelmassa. Ryhmä arvioi toimintaansa lukuvuoden alussa ja lopussa sekä pyrkii kehittämään toimintaansa.

Salon lukiossa pyritään antamaan opiskelijalle mahdollisuus lisätä omaa hyvinvointiaan ja lukiossa selviytymistään tarjoamalla muun muassa oppimaan oppimiseen ja mielialataitojen kehittämiseen liittyviä palveluita. Opiskelijalle pyritään mahdollistamaan lukivuosiensa aikana vapaavalintainen osallistuminen erilaisiin hyvinvointia lisääviin palveluihin, valmennushetkiin ja teemaan liittyvien kurssien tunteihin. Osallistumalla edellä mainittuihin toimintoihin opiskelijan on mahdollisuus kerätä itselleen paitsi tarpeellisia selviytymisensä apuvälineitä myös opintopisteitä.

2.1 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveystiedon opiskelu antaa opiskelijalle perustietoja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi yksilönä ja yhteisössä. Lukio käyttää THL:n kouluterveyskyselyn tarjoamaa tietoa oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi, vanhempainilloissa keskustelun pohjana, opiskeluhooltotyössä sekä terveystiedon opetuksessa.

Terveydenhoitaja voi tarjota erityisasiantuntemusta päihteistä, seksuaaliterveydestä, ravitsemuksesta ja liikunnasta osana terveystiedon opetusta tai henkilökohtaisena neuvontana.

2.2 Yhteistyö opinto-ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa

Opinto-ohjaajilla on kokonaisvaltainen vastuu lukion opinto-ohjauksesta. He vastaavat ohjauksen suunnittelusta ja huolehtivat opiskelijoiden henkilökohtaisesta ohjauksesta. Tärkeä sija on luonnollisesti ammatinvalinnan ohjauksella. Myös opinto-ohjaaja pyrkii käytettävissä olevin keinoin edistämään opiskelijoiden hyvinvointia sekä ehkäisemään syrjäytymistä. Opinto-ohjaajan tehtävänä on selvittää opiskelijan opiskeluvaikeuksien syitä sekä tukea opiskelijaa vaikeuksissa, jotka estävät tehokkaan opiskelun. Tarvittaessa opinto-ohjaajakin on yhteydessä huoltajaan ja terveys- ja sosiaalitoimeen. Tarpeen vaatiessa kokoonnutaan monialaisissa asiantuntijaryhmissä yhdessä opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa. Mikäli kyseessä on opiskeluhooltoon liittyvä asiantuntijaryhmä, palaveriin tarvitaan opiskelijan suostumus.

Opinto-ohjaaja pitää yhteyttä työvoimaviranomaisiin, elinkeinoelämään ja toisiin oppilaitoksiin. Toisen asteen yhteisistä opiskelijoista huolehtiminen edellyttää säännöllistä yhteydenpitoa ko. oppilaitoksiin. Keskeyttämistapauksissa opinto-ohjaaja selvittää opiskelijan kanssa hänen jatkotilanteensa.

2.2.1 Aineenopettajan antama ohjaus

Aineenopettaja on oman alansa asiantuntija, jonka puoleen opiskelija voi kääntyä oppiainetta koskevilla kysymyksissä. Aineenopettaja osallistuu opiskelijan kokonaisvaltaiseen ohjaukseen. Aineenopettajan tehtäviin kuuluu havainnoida opiskelijoidensa työskentelyä ja hyvinvointia. Aineenopettaja ohjaa opiskelijoita itsearviointiin ja antaa palautetta oppimistuloksista. Opiskelussa mahdollisesti ilmenevien vaikeuksien ja niiden taustalla olevien syiden hoitamisen ja ennalta ehkäisemisen kannalta on tärkeää, että opettaja tarttuu asiaan heti sen havaittuaan. Aineenopettaja ilmoittaa myös opiskelijoiden pitkäaikaisista poissaoloista ryhmänohjaajalle silloin, kun opiskelija itse ei poissaoloaan luotettavasti selvitä aineenopettajalle.

2.2.2 Ryhmänohjaus

Ohjauksen mielekkään toteutumisen vuoksi opiskelijat jaetaan ohjausryhmiin, joilla jokaisella on oma ryhmänohjaaja. Ryhmät kokoontuvat ryhmänohjaajansa johdolla.

Ryhmänohjaaja toimii opiskelijoidensa lähiohjaajana. Hän seuraa ja valvoo opiskelijoidensa kurssikertymää, opintojen edistymistä, opinto-ohjelman toteutumista ja mahdollisten etenemisesteiden syntymistä. Ryhmänohjaajalla on tärkeä tehtävä lukukauden alussa ryhmäytymisessä sekä lukion käytänteisiin perehdyttämisessä. Ryhmänohjaaja auttaa kouluyhteisöön ja ryhmään kuulumisen tunteen luomisessa ja tukemisessa. Mikäli esiin tulevat ongelmat eivät ole ratkaistavissa ryhmänohjaajan toimenpitein, sekä milloin opiskelijan opintopisteiden määrä uhkaa jäädä alhaiseksi, ryhmänohjaaja ilmoittaa asiasta opinto-ohjaajalle. Ryhmänohjaaja pitää yhteyttä myös opiskelijoiden huoltajiin.

2.2.3 Jatko-opintojen suunnittelu

Turun ammattikorkeakoulun sijaitseminen paikkakunnalla sekä Turun yliopiston kanssa tehtävä yhteistyö mahdollistaa jo lukioaikana suuntautumisen mahdollisiin jatko-opintoihin. Yhteistyötä seudun oppilaitosten ja erityisesti korkeakoulujen kanssa pyritään kehittämään jatkuvasti opiskelijoiden hyödyksi ja jatko-opintovalmiuksien parantamiseksi. Korkeakouluopinnot voidaan tunnustaa osaksi lukio-opintoja.

Musiikki- ja kansalaisopistossa opiskelijan lukioaikana suoritettuja opintoja hyväksytään soveltuvin osin lukion opinnoiksi. Samoin myös muiden yhteisöjen, esim. Opetushallituksen alaista taiteen perusopetusta antavien yhteisöjen, opintoja hyväksytään lukio-opinnoiksi. Opintojen tunnistamisesta ja tunnustamisesta on aina neuvoteltava lukion rehtorin kanssa.

Salon lukion toiminnan yhtenä kasvatuksellisenä painotuksena on yrittäjäyys. Yrittäjäyyskasvatuksen eräänä näkyvänä toteutusmuotona on monipuolinen yhteistyö alueen elinkeinoelämän kanssa. Tämän yhteistyön käytännön toteutuksessa Salon kaupungin kehittämis- ja elinkeinotoimi on tärkeä yhteistyökumppani. Yhteistyötä kehitetään ja toteutetaan alueen yritysten ja julkisen hallinnon eri sektorien kanssa järjestämällä mm. työelämään tutustumista ja yritysvierailuja sekä kehittämällä yhteisiä soveltavia opintojaksoja.

2.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy ja seuranta

Opiskelijoille ja opiskelijoiden huoltajille korostetaan läsnäolon merkitystä lukio- opintojen etenemisessä. Yhteisöllinen toimintakulttuuri ja opiskelijakeskeinen lähestymistapa edistävät opiskeluun sitoutumista. Aineenopettaja merkitsee jokaisen oppituntinsa osalta poissaolijat sähköiseen opiskelijahallintojärjestelmään. Ryhmänohjaaja seuraa viikoittain opiskelijoidensa poissaolokertymää sekä muuta koulukäyntiä.

Jos opiskelijalla on poissaoloja, opinnot eivät etene normaalisti tai ilmenee muita huolestuttavia asioita, ryhmänohjaaja ottaa yhteyttä opiskelijaan ja/tai huoltajaan asian selvittämiseksi. Yhteistyössä korostetaan aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan omaa itsenäisyyttä ja vastuullisuutta opiskelustaan. Tarvittaessa opiskelija ohjataan yksilökohtaiseen opiskeluhuollon piiriin.

2.4 Koulutapaturmat

Koulutapaturma on lukio-opetuksen opiskelijoille koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Tapaturmasta ilmoitetaan tarvittaessa opiskelijan huoltajalle. Opiskelija ohjataan julkisen terveydenhuollon piiriin. Opiskelijat on vakuutettu opetuksen järjestäjän toimesta työsuunnitelman mukaisen toiminnan aikana.

2.5 Esteetön opiskeluympäristö

Esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen opiskeluympäristön toteuttamista niin, että jokainen opiskelija voi ominaisuuksistaan riippumatta opiskella yhdenvertaisesti ja mahdollisimman luontevasti muiden kanssa. Opiskelua vaikeuttavia esteitä ovat esimerkiksi näkö-, kuulo- ja liikuntavammat, mutta esteettömässä oppimisympäristössä huomioidaan myös oppimis- tai muihin vaikeuksiin liittyvät yksilölliset tuen tarpeet.

Lukion fyysiset opiskeluympäristöt ovat myös liikuntaesteisten opiskelijoiden saavutettavissa. Lukiossa on käytettävissä hissit ja inva-wc.

Oppimiseen liittyviä esteitä on monenlaisia. Niitä voivat aiheuttaa muun muassa opiskelijan aistitoimintoihin, tarkkaavaisuuteen, motoriikkaan ja kielellisiin taitoihin liittyvät tekijät. Toisaalta myös vaikeudet psyykkisessä voinnissa voivat aiheuttaa esteitä opiskelussa. Ongelmat nuoren psyykkisessä hyvinvoinnissa voivat ilmetä lukiossa eri tavoin. Opiskelijalla saattaa olla keskittymisvaikeuksia tai hän saattaa olla jännittänyt tietyissä tilanteissa. Mikäli henkilökunta havaitsee opiskelijalla oppimisen esteitä, opiskelija ohjataan tarvittaessa opiskeluhuollon tai muiden palveluiden piiriin. Lukion opetushenkilöstö voi järjestää palaverin opiskelijan, hänen huoltajiensa ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa oppimisen esteiden kartoittamiseksi.

Erityisiä järjestelyjä hakevan lukiolaisen tulee hyvissä ajoin ennen ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautumista huolehtia siitä, että hänellä on kaikki tarvittavat lausunnot ja asiakirjat haettavien erityisjärjestelyiden perusteeksi.

2.6 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakointi on kielletty oppilaitoksen sisä- ja ulkotiloissa. (Tupakkalaki 12 §)

Terveystiedon opetuksessa ja terveystarkastuksissa opiskelija saa tietoa ja ohjausta päihteettömästä elämäntavasta. Kouluterveyskyselyyn tuloksia hyödynnetään ennaltaehkäisyssä.

Rehtorilla ja opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta lukiolain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine.

Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita.

Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat sekä päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 21 §:n 2 momentissa tarkoitetun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

Edellä 3 momentissa säädetystä tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Pykälässä säädettyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain tai sen nojalla annettujen säädösten nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.

Opiskelijan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata. Haltuun ottamisesta ja tarkastamisesta on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.

2.7 Yhteistyö kouluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkistuksissa

Kouluissa tehdään lakisääteiset terveydellisten olojen tarkastukset kolmen vuoden välein. Tarkastuksia tehdään yhteistyössä työsuojelun ja paloviranomaisten kanssa ja lisäksi mukana on lukion rehtori, tilapalvelun edustaja ja terveydenhoitaja. Tarkastuksissa perehdytään esimerkiksi sisäilma-asioihin, puhtaanapitoon, wc-tiloihin, koulun yleiseen kuntoon, sairastavuuteen, koulun mahdollisten pihavälineiden kuntoon, kulkuväyliin ja muihin mahdollisesti opiskelijoille vaaraa aiheuttaviin seikkoihin.

Kaupungissa on kuvattu toimenpiteet hyvän sisäilman turvaamiseksi työpaikoilla. Ohje on saatavilla kaupungin intraverkossa.

2.8 Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Lukioissa ei hyväksytä kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää. Koulukiusaamisella tarkoitetaan toistuvaa toiseen opiskelijaan kohdistuvaa tietoista kielteistä toimintaa. Kaikki lukiossa työskentelevät toimivat kiusaamisen poistamiseksi. Kaikesta havaitusta kiusaamisesta tulee ilmoittaa jollekin opettajista. Opiskelijoita ja huoltajia tiedotetaan suunnitelmasta opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä lukuvuoden alkaessa.

Henkilökunta pyrkii estämään mahdollisen opiskelijaan kohdistuvan kiusaamisen, väkivallan tai häirinnän.

Lukiossa ylläpidetään hyvää ilmapiiriä. Kyselyiden tulosten perusteella puututaan tarvittaessa esille tulleisiin asioihin. Lukiossa korostetaan hyvien tapojen tärkeyttä ja sitä, että niihin kuuluu myös kohteliaisuus ja toisesta välittäminen.

Jokainen esille tuleva kiusaamis-, väkivalta- tai häirintätapaus käsitellään rehtorin, ryhmänohjaajan sekä tekijän ja uhrin kanssa.

2.8.1 Toiminta koulun ja ryhmän tasolla

- Opiskelijoille ja huoltajille tiedotetaan lukion toimintatavoista.
- Opiskelijat osallistuvat hyvän ilmapiirin ylläpitämiseen
- Koko henkilökunta puuttuu epäasialliseen, väkivaltaiseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen sekä kiusaamistapauksiin
- Kiusaamistapaukset selvitetään viipymättä
- Ryhmänohjaaja on opiskelijan ensisijainen tukihenkilö
- Oppilashuoltohenkilöstöltä tai muilta viranomaisilta (esimerkiksi nuorisotoimi, poliisi tai sosiaalitoimi) pyydetään apua tarvittaessa kiusaamistapausten selvittelyssä
- Ensisijainen puuttumiskeino on keskustelu
- Selvittelyssä mukana olleet tekevät kirjauksen itselleen
- Sääntöjen noudattamista seurataan ja niiden rikkomiseen puututaan

2.8.2 Toiminta yksilötasolla

- Rohkaistaan kaikkia opiskelijoita toimimaan aktiivisesti kiusaamista vastaan
- Keskustellaan kiusaajien, kiusattujen ja tarvittaessa heidän huoltajiensa kanssa sekä pyritään löytämään myönteisiä toimintamalleja asioiden ratkaisemiseksi
- Tarvittaessa osapuolet selostavat tapahtuman itse kirjallisesti

Tarvittaessa yhteistyötä tehdään poliisin ja Ankkuritiimin kanssa, konsultaatiota voidaan pyytää rikosilmoituksen tekoon tai muihin vastaaviin asioihin.

Suunnitelma opiskelijoiden suojelemiseksi väkivallalta, häirinnältä ja kiusaamiselta tarkistetaan ja arvioidaan opiskeluhuoltosuunnitelman päivittämisen yhteydessä ja aina tarvittaessa.

2.9 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Lukiolla on oma suunnitelmansa kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle.

Kriisejä oppilaitoksessa hoitaa kriisivalmiusryhmä. Ryhmää johtaa lukion rehtori. Kriisiryhmä organisoii toiminnan kriisitilanteessa ja kutsuu tarvittaessa ulkopuolista apua. Kriisitiedottamisesta annetaan ohjeet lukion pelastus-, kriisi- tai turvallisuussuunnitelmissa. Kaupungin

viestintäpäällikkö vastaa kriisitilanteiden tiedottamisesta, joten hänen tulee saada tieto tapahtumasta ensimmäisten joukossa.

2.9.1 Ennaltaehkäisevä työ

Rehtori

- johtaa onnettomuuksia ennaltaehkäisevää työtä
- tarkistaa pelastussuunnitelman vuosittain
- tekee yhteistyötä suojeluvalvojan kanssa niin, että oppilaitos on asetusten ja määräysten sekä vakuutuksen edellyttämässä kunnossa
- osallistuu palotarkastuksiin, tekee yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa

Opettaja

- huolehtii käyttämiensä tilojen palokuorman minimoimisesta, esteettömyydestä ja sähköturvallisuudesta

2.9.2 Onnettomuuden tapahduttua

Rehtori

- johtaa pelastustoimintaa saamiensa ohjeiden mukaan
- sisäinen tiedottaminen
- johtaa pelastustoimintaa ulkona ennen pelastusyksikön saapumista
- varmistaa, että kaikki opiskelijat ja henkilökunta ovat poistuneet rakennuksesta
- ilmoittaa sammutus- ja pelastustyönjohtajalle tilanteen

Kriisitilanteessa tehdään yhteistyötä tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Salossa on saatavilla Kriisikeskus Etapin palveluita. Konsultaatiota tai apua voidaan pyytää myös terveystoimesta, erikoissairaanhoidosta, seurakunnalta tai myrkytystietokeskukselta. Kriisin jälkihoidon ja psykososiaalisen tuen tarpeen arvioinnista vastaa kriisiryhmä. Salossa on käytössä uhka- ja vaaratilanteiden tapahtumaraportti, joka lähetetään tulosalueen esimiehelle ja työsuojeluun.

Lukion järjestyssäännöt, yleiset turvallisuusohjeet ja toimintaohjeet äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa laaditaan niin, että ne edistävät turvallista opiskeluympäristöä.

Lukioissa järjestetään vuosittain pelastautumisharjoitus. Mikäli katsotaan tarpeelliseksi, järjestetään lisäksi poistumisharjoituksia tai muita harjoituksia lukuvuoden aikana.

Kriisisuunnitelmasta tiedotetaan opiskelijoita ja huoltajia lukuvuoden alkaessa. Kriisisuunnitelman ohjeistus arvioidaan lukuvuosittain.

3 YHTEISTYÖ OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN HUOLTAJIENSA KANSSA

Tiedottamis- ja ohjausvelvollisuus

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhollostasta.

Oppilaitoksen ja opiskeluhollostuksen henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhollostuksen etuuksia ja palveluja (OHL 1287/2013 11 §).

Opiskelijoita ja heidän huoltajiaan tiedotetaan lukuvuoden alkaessa opiskeluhollostuksen järjestämisestä ja toimintatavoista. Tiedottamisessa kiinnitetään huomiota siihen, että opiskelija saa riittävästi tietoa opiskeluhollostuksen palveluista sekä siihen, että opiskeluhollostuksen henkilöstön yhteystiedot ovat opiskelijoiden saatavilla. Opiskeluhenkilöstö esittäytyy lukuvuoden alkaessa opiskelijoille.

Kun opiskelija on itse ilmoittanut opiskeluhollostuksen tarpeesta, asian tietoonsa saanut henkilö vie asiaa eteenpäin opiskelijan toiveet huomioiden. Mikäli lukion tai opiskeluhollostuksen henkilöstöön kuuluva henkilö arvioi, että alaikäinen opiskelija ei voi itse päättää asioistaan, hänen on oltava yhteydessä opiskelijan huoltajaan.

Opiskelijoille ja huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhollostoryhmän toimintaan ja arviointiin. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen voidaan suunnata kyselyjä liittyen opiskelijahuollostuksen kehittämiseen.

3.1 Yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden ja huoltajien osallisuuden ja yhteistyön vahvistamiseksi

Lukiolain 2 §:n mukaan nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Koulu pyrkii tehtävää hoitaessaan läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa tukemalla kotia sen kasvatustehtävässä. Kodin ja koulun yhteistyötä järjestettäessä huolehditaan siitä, että opiskelijoiden huoltajilla on vähintään kerran lukuvuodessa tilaisuus keskustella koulun rehtorin ja opiskelijan opettajien kanssa koulun opetus- ja kasvatustyöstä. Ensisijainen vastuu opiskelijaa koskevasta kodin ja koulun yhteyksien hoitamisesta on ryhmänohjaajalla. Lukiolaisen huoltajalla on ensisijainen vastuu nuoren hyvinvoinnista. Huoltajan tulee turvata nuoren tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§)

Kodin ja lukion luottamuksellisten suhteiden kehittymisen kannalta on merkittävää se, että myös opettajaa sitoo vaitiolovelvollisuus niissä asioissa, jotka hän opettajana on saanut tietoonsa opiskelijasta ja mahdollisesti myös hänen kotiolojaan koskevista asioista, jos asia on sen luonteen vuoksi pidettävä salassa.

Kodin ja koulun yhteistyön kannalta on välttämätöntä, että kodit ovat riittävästi selvillä koulun pyrkimyksistä ja toimintatavoista. Nimenomaan koulun tehtävänä ja vastuulla on aktiivisesti etsiä kuhunkin kouluyhteisöön parhaiten soveltuvat kodin ja koulun yhteistyömuodot.

Koulu tiedottaa kodeille ja huoltajille lukio-opiskelusta esimerkiksi jakamalla opinto-oppaan sekä pitämällä kotiväeniltoja ja avoimien ovien päiviä sekä kutsumalla huoltajia osallistumaan erilaisiin koulun järjestämiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Opiskelijan tilanteesta tiedottavat koteihin ryhmänohjaajat, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja ja rehtori sekä eri aineiden opettajat.

Lukioasetuksen mukaan opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Opiskelijalla on myös oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. (Lukioasetus 810/1998, 6§)

3.1.1 Yhteistyön muodot

- opiskeluhuollosta tiedotetaan lukuvuoden alussa opiskelijoille jaettavassa opinto-oppaassa, lukion O365-portaalissa ja kotiväenilloissa
- erilaiset opiskeluhuoltoa koskevat kyselyt huoltajille ja opiskelijoille
- ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, rehtori, terveydenhoitaja tai aineenopettaja ottavat yhteyttä huoltajaan
- alaikäisen huoltaja pystyy seuraamaan opiskelijan opintojen edistymistä sähköisen opiskelijahallinto-ohjelman välityksellä. Täysi-ikäinen opiskelija voi luovuttaa tämän oikeuden huoltajalleen niin halutessaan. Kodin ja lukion yhteistyön kannalta tämä on toivottavaa.
- ryhmänohjaaja voi järjestää erillisiä huoltajatapaamisia
- huoltajille järjestetään lukiolla tapahtumia ja tilaisuuksia
- huoltajia rohkaistaan ottamaan yhteyttä lukioon
- huoltajia ja opiskelijoita voidaan kutsua mukaan yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön

Tiedotuksessa lukion ja kotien välillä käytetään apuna sähköistä opiskelijahallintaohjelmaa. Sen kautta on mahdollista

- lähettää pikaviestejä
- seurata poissaoloja
- seurata opintosuorituksia ja työjärjestyksiä

3.2 Opiskelijakunta

Opiskelijakunnan jäseniä ovat kaikki lukion opiskelijat ja sitä johtaa opiskelijakunnan yhteisesti valitsema hallitus. Opiskelijakunta on olemassa vaikuttaakseen ja kehittääkseen koulun asioita. Opiskelijakunnalta voidaan pyytää palautetta opiskeluhuollon toiminnasta.

Lukion alkaessa opiskelijat jaetaan ohjausryhmiin. Kunkin ohjausryhmän opiskelijat valitsevat keskuudestaan luottamusopiskelijan. Valittu luottamusopiskelija toimii ryhmänsä edustajana ja asioiden hoitajana.

Lukiossa toimii myös tutoropiskelijoita, jotka ovat linkkinä opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä. Toimimalla tutorina tai kertomalla tutoreille omia ajatuksiaan, opiskelijoiden on mahdollista päästä vaikuttamaan lukion viihtyvyyteen, erilaisiin tapahtumiin ja uusien lukiolaisten ohjaukseen.

Lukiossa toimii luottamusopiskelijoista, tutoreista, opettajista, rehtorista ja muusta henkilökunnasta koostuva parlamentti, jossa pyritään yhdessä kehittämään lukion yhteishenkeä, viihtyvyyttä, toimintakulttuuria ja pedagogiikkaa. Parlamentti kokoontuu jokaisen jakson aikana vähintään yhden kerran.

Erilaisiin kyselyihin aktiivisesti vastaamalla opiskelija voi vaikuttaa lukion toimintaan ja sen kehittämiseen. Näitä ovat muun muassa aloitus-, lukuvuosi- ja päättövaiheen kysely. Laajempina kyselyinä toteutetaan kahden vuoden välein valtakunnallinen kouluterveyskysely, jonka tuloksista työyhteisö voi valita muutamia kehittämiskohteita. Opintojaksojen aikana opetuksen toteutusta suunnitellaan yhdessä opetusryhmän kanssa ja opiskelijoilta kerätään palautetta opintojen toteutumisesta, sisällöistä ja opetusmenetelmistä. Opiskelijan oppimista arvioidaan jatkuvasti opintojakson aikana. Lisäksi opiskelijat osallistuvat lukion oman toiminnan arviointiin.

Lukio on aloitteellinen yhteistyön käynnistämässä ja ylläpitämässä huoltajien kanssa jo perusopetuksen päättövaiheessa. Lukio-opintojen aikana huoltajat saavat tietoa lukio-opiskelusta ja opintovalintojen vaikutuksesta ylioppilaskirjoituksiin sekä jatko-opintoihin hakeuduttaessa.

Saadun tiedon avulla huoltajat voivat ohjata nuoria tekemään voimavarojensa mukaisia opiskeluohjelmia.

4 YKSILÖKOHTAISEN OPISKELIJAHUOLLON JÄRJESTÄMINEN

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan tässä laissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

1. koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja;
2. opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja;
3. monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa; ja
4. jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveystalvaeluja.

Monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhoitokertomus siten kuin 20 §:ssä säädetään (OHL 1287/2013 5 §).

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.

Kun käsitellään yksittäistä opiskelijaa koskevaa asiaa tai opiskelijaryhmää koskevaa asiaa siten, että yksittäisten opiskelijoiden henkilöllisyys on tunnistettavissa, on otettava huomioon, mitä 18 ja 19 §:ssä säädetään (OHL 1287/2013 14 §).

Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoitoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoitoa tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhoitoa henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoitoa palveluja (OHL 1287/2013 18 §)

Opiskeluhoitoa monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen ja toimintatavat

- ryhmään voivat kuulua rehtori, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, lääkäri, opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja, opettaja, erityisopettaja, opiskelijan läheinen tai muu asiaan keskeisesti liittyvä henkilö
- tapauskohtaisesti koottavaan ryhmään osallistuvat vain ne henkilöt, joiden osallistumiseen opiskelija / huoltaja on antanut suostumuksensa

- opiskelijan/huoltajan suullinen suostumus riittää niiden henkilöiden osalta, joiden opiskeluhooltoon liittyviin tehtäviin käsiteltävä asia välittömästi kuuluu, opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella muita
- suostumus pyydetään lomakkeella ja säilytetään opiskeluhoitokertomuksen yhteydessä
- yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina opiskelijan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Opiskelijan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa. Opiskelijan toivomukset kysytään ennen ryhmän kokoamista
- opiskelijan kehitystason arvioinnista vastaa psykologi, kuraattori tai terveydenhoitaja. Mikäli opettaja ei ole varma siitä, voiko opiskelija itse päättää opiskeluhooltoon liittyvistä asioista niin hän pyytää konsultointia opiskeluhoollon henkilöstöltä.
- se henkilö, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu, kutsuu ryhmän kokoon ja hankkii opiskelijan ja / tai huoltajan suostumuksen / kirjallisen luvan. Ryhmä valitsee keskuudestaan puheenjohtajan
- ryhmän vastuuhenkilö vastaa, että asian käsittely kirjataan opiskelijan yksilölliseen opiskelijahuoltokertomukseen ja että se säilytetään lain vaatimalla tavalla opiskelijahuoltorekisterissä
- alaikäinen opiskelija voi kieltää antamasta itseään koskevia tietoja huoltajilleen, jollei se selvästi ole hänen etunsa vastaista

4.1 Opiskeluhoitokertomus

Yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoitokertomus. Opettajan toimiessa asiantuntijaryhmässä yhteistyössä esimerkiksi kuraattorin kanssa, kyseessä on opiskeluhoito ja kirjaamisvelvoite opiskeluhoitokertomukseen muodostuu. Kun opettaja toimii yhteistyössä muiden opettajien kanssa pedagogisten opiskelija-asioiden parissa, niin kirjaamiset tehdään tarvittaessa sähköiseen opiskelijahallintojärjestelmään.

Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Kertomukseen kirjoitetaan vain tosiasioita ja asioiden tulee olla perusteltavissa opiskeluhoollon suunnittelun ja toteuttamisen kannalta. Tietoja ei voi kirjata myöhempää tarkoitusta varten. Kirjaamisessa on muistettava käyttötarkoitussidonnaisuus, opettaja kirjaa vain hänen perustehtäviinsä liittyviä asioita.

Opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija (vireille panija on henkilö, joka huolestui opiskelijan tilanteesta)
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhoitokertomukset sekä muut opiskeluhoillon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoitokisteriin lomakkeelle, joka säilytetään opiskeluhoillon kansiossa kassakaapissa rehtorin kansliassa. Opiskeluhoitokisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Koulukohtaisen opiskelijahuitokisterin ylläpitäjä on rehtori.

Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö, kuraattorit ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön kertomukset terveydenhuollon sähköiseen järjestelmään.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijahuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön opiskelijan tai muiden opiskelijoiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista opiskelijan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Jos perusteena on esimerkiksi opiskelijan sairaus, niin pyritään silti ensisijaisesti saamaan opiskelijan tai huoltajan lupa tiedon luovuttamiseksi.

Yksittäisen opiskelijan opiskeluhoitokertomukseen eivät pääse kaikki oppilaitoksessa työskentelevät tutustumaan. Oppilaitoksessa työskentelevien yhteisvastuu opiskelijoista ei tarkoita jakamatonta tiedonsaantioikeutta. Asiakirjoihin tutustumisoikeus on harkittava tapauskohtaisesti aina erikseen. Lähtökohtaisesti kaikki yksilöllisen opiskeluhoillon yhteydessä laaditut asiakirjat ovat salassa pidettäviä.

4.2 Oikeus saada opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalveluja kiireellisesti

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhoillon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.

4.2.1 Toiminta-ohje

- Kiireellisyyden arvioi lukion tai opiskelijahuillon työntekijä, ei opiskelija tai huoltaja
- Kiireellisessä tilanteessa yhteys otetaan lukion kuraattoriin tai psykologiin
- Kuraattori tai psykologi järjestää opiskelijalle henkilökohtaisen tapaamisen samana tai seuraavana työpäivänä
- Mikäli työntekijä ei pidä tilannetta kiireellisenä, henkilökohtaista tapaamista ei järjestetä. Palveluohjausta on kuitenkin aina tarvittaessa annettava opiskelijalle.

Palveluohjaus tarkoittaa tiedon antamista opiskeluhoillon palveluista ja etuuksista.

- Mahdollisuus kiireelliseen tapaamiseen on järjestettävä myös huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella tarvittaessa ellei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta

- Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

4.3 Yhteydenotto opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen saamiseksi kiireettömässä tilanteessa

Jos lukion tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi tarvitaan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos työntekijä, esimerkiksi opettaja, ottaa yhteyttä psykologiin tai kuraattoriin ilman opiskelijaa, hänen on kerrottava yhteydenotosta opiskelijalle. Yhteydenottajan on myös annettava opiskelijalle mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä.

Kaikki lukiossa toimivat henkilöt, jotka ovat ammatillisessa tehtävässään saaneet tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voivat salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin.

Yhteydenotosta psykologiin tai kuraattoriin ilmoitetaan alaikäisen opiskelijan huoltajille.

Opiskelijalla on oikeus saada keskustelu-aika psykologille tai kuraattorille viimeistään seitsemäntenä työpäivänä siitä, kun hän on keskustelua pyytänyt. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta saada aina ja jokaisessa tapauksessa psykologin ja kuraattorin palveluita ko. määrääjassa. Tarvittaessa psykologi tai kuraattori ohjaa opiskelijan muiden opiskeluhuollon palveluiden piiriin.

Huoltaja ei voi kieltää alaikäistä opiskelijaa käyttämästä lukiokuraattori- tai psykologipalveluita.

4.4 Vastaavan kuraattorin palvelut

Vastaavalla koulukuraattorilla on sosiaalityöntekijän pätevyys. Jokaisella opiskelijalla on oikeus tarvittaessa saada vastaavan koulukuraattorin palveluita. Vastaavan koulukuraattorin yhteystiedot löytyvät Salon kaupungin kotisivuilta.

4.5 Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Opiskeluterveydenhuoltoon on jokaisella opiskelijalla subjektiivinen oikeus.

Lukiolla on nimetty terveydenhoitaja, joka vastaanottaa opiskelijoita lukiolla ennalta sovitun aikataulun mukaisesti ja tilanteen salliessa ilman ajanvarausta. Huoltajalla on mahdollisuus olla puhelimitse tai viestein yhteydessä terveydenhoitajaan.

4.6 Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen lukiossa

Opiskelijan tarvitseman lääkityksen sekä hoidon tukeminen lukiolla sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, opiskelijan, opiskeluterveydenhuollon, koulun henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa suullisesti ja kirjallisesti.

Opiskeluterveydenhuollolla on kokonaisvastuu opiskelijan terveydenhuollosta, jolloin opiskeluterveydenhuollon tulee olla aina tietoinen opiskelijan yhteyksistä erikoissairaanhoidon, saamastaan hoidosta sekä tehdyistä tutkimuksista.

4.6.1 Erityisruokavaliot

Terveydenhoitaja

- ylläpitää listaa terveydellisistä syistä erityisruokavaliota tarvitsevista opiskelijoista
- arvioi ja varmistaa erityisruokavalioiden jatkamisen tarpeellisuuden kunkin lukuvuoden alussa huoltajalta/opiskelijalta ja arvioi lääkärintodistuksen tarpeellisuuden. Kansallisen allergiaohjelman mukaisesti lievään allergiaan riittää itsehoito ja seuranta, mutta erityisruokavaliota koulussa ei tarvita.
- toimittaa tiedon erityisruokavaliosta ruokapalvelun tarjoajalle, ruokahuollosta vastaavalle henkilökunnalle mahdollisimman pian lukuvuoden alettua

Koululääkäri

- kartoittaa erityisruokavalioiden oikeellisuuden laajoissa terveystarkastuksissa ja aina tarvittaessa

Sairaanhoitopalvelut

- Opiskeluterveydenhuollossa huolehditaan opiskelijan sairaanhoidosta myös äkillisten sairastumisten ja tapaturmien sattuessa. Terveydenhoitaja arvioi hoidon tarpeen ja ohjaa tarvittaessa hakeutumaan lääkäriin tai voi varata opiskelijalle ajan tämän omalääkärille tai päivystykseen. Koululääkäri tapaa lukiolaisia äkillisissä sairausasioissa vain satunnaisesti.

4.7 Yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palveluiden kanssa

Asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa opiskelijan ja/tai huoltajan luvalla konsultoida tai pyytää asian käsittelyyn mukaan tarvittavia tahoja kuten erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen, poliisin ja nuorisotoimen edustajia.

4.7.1 Yhteistyö lastensuojelun kanssa

Lastensuojelulain 25 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia niitä viranomaisia, jotka työssään toimivat lasten, nuorten ja perheiden parissa. Jokaisella henkilökuntaan kuuluvalla on velvollisuus tehdä viipymättä lastensuojeluilmoitus salassapidon estämättä, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvitystä. Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus sivuuttaa muussa lainsäädännössä säädetyn salassapidon.

Ilmoituksen syynä voi olla esim. lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejätto, lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö. Ilmoituksen aiheena voi olla esim. se, että lapsen hoidossa tai huolenpidossa havaitaan puutteita tai osaamattomuutta. Lisäksi ilmoituksen syyt voivat liittyä esim. nuoren omaan käyttäytymiseen, koulunkäynnin laiminlyöntiin, päihteidenkäyttöön tai mielenterveysongelmiin.

Ilmoitus on tehtävä aina, kun työntekijä havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lastensuojelun tarve on syytä selvittää. Lastensuojeluviranomaisten tehtävänä on päättää siitä, johtaako asia lastensuojelun tarpeen selvitykseen ja lastensuojelun asiakkuuteen. Viranomaiset tekevät lastensuojeluilmoitukset pääasiassa kirjallisesti.

Perheellä ja nuorella on pääsääntöisesti oikeus tietää, kuka on tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Viranomainen, joka tekee ilmoituksen virkansa velvoittamana, ei voi tehdä anonyymia lastensuojeluilmoitusta. Ilmoituksen tekee aina yksittäinen henkilö, ei esimerkiksi opiskeluhuoltohuoltoryhmä. Ilmoituksen tekemisestä suositellaan kertomaan suoraan myös perheelle. Ilmoituksen voi tehdä myös yhdessä huoltajan kanssa, jolloin täytetään pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Tilanteissa, joissa epäillään seksuaalista hyväksikäyttöä, on ilmoittaja velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen lisäksi ilmoituksen poliisille.

Lastensuojeluilmoituksen tultua sosiaalityöntekijän tietoon, nimetään nuorelle vastuusosiaalityöntekijä lastensuojelun arviointitiimistä. Lapsen tai nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee seitsemän vuorokauden aikana päätöksen siitä, johtaako lastensuojeluilmoitus lastensuojeluntarpeen selvitykseen. Lastensuojeluasian kiireellisyys arvioidaan heti ilmoituksen saavuttua. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos selvitys päätetään aloittaa. Selvityksen tekemisestä ja lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta ilmoitetaan nuorelle ja tämän huoltajille.

Lastensuojelun tarpeen selvityksen tulee valmistua kolmessa kuukaudessa siitä, kun lastensuojeluasia on tullut vireille. Salossa lastensuojelun tarpeen selvityksessä käytetään yhtenäistä toimintamallia, jossa nuorta ja hänen vanhempiaan tavataan yhdessä ja erikseen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Selvityksessä arvioidaan nuoren kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden nuoren hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia nuoren hoidosta ja kasvatuksesta, sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvitys toteutetaan parityöskentelynä arviointitiimin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien toimesta. Selvityksen päätteeksi pidetään arviointitapaaminen, jossa päätetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä tai jatkumisesta sekä niistä mahdollisista tukitoimista, joita perheelle tarjotaan. Lastensuojelun tarpeen selvitys saattaa jo itsessään olla tarvittava tukitoimi perheen tilanteen katkaisemiseksi.

Lastensuojelun tarpeen selvityksestä laaditaan kirjallinen yhteenveto. Nuoren huoltajien luvalla yhteenvedon tiivistelmä voidaan toimittaa tiedoksi lastensuojeluilmoituksen tehneelle taholle.

Lastensuojelun asiakkaille laaditaan lastensuojelulain 30 §:n mukainen asiakassuunnitelma yhdessä lapsen ja tämän huoltajien kanssa. Asiakassuunnitelmaneeuvotteluun voidaan tarpeen mukaan kutsua myös muita viranomaisia, esim. lukion henkilökuntaa. Asiakassuunnitelmassa sovitaan yhdessä perheelle tarjottavista tukitoimista ja sovitaan työskentelyn tavoitteista.

Valtaosa lastensuojelun asiakkaista on ns. avohuollon asiakkaita. Tällöin nuori asuu kotona ja perheen tilannetta tuetaan erilaisten tukitoimien kautta. Tukitoimia voivat olla esim. perhetyö, taloudellinen tuki, tukihenkilö tai -perhe, avohuollon sijoitus ja loma- ja virkistys- toiminta. Avohuollon tukitoimet räätälöidään kullekin perheelle sopiviksi. Kun perheen tilanne on tukitoimien kautta saatu kohenemaan, voidaan lastensuojelun asiakkuus päättää.

Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä nuoren tilanteen tukemiseksi, on sosiaaliviranomaisten otettava nuori huostaan ja sijoitettava hänet sijaishuoltoon kodin ulkopuolelle. Sijaishuollolla tarkoitetaan nuoren hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella joko perheessä tai lastensuojelulaitoksessa. Huostassapito tulee lopettaa ja nuori kotiuttaa, jos nuoren huostassa pidolle ei enää ole perusteita. Asiassa tulee aina tarkastella nuoren etua.

Huostaanoton jälkeen kunnalla on velvollisuus jälkihuoltoon. Jälkihuolto voi tarkoittaa esim. nuoren koulunkäynnin ja itsenäisen elämän tukemista. Jälkihuollostakin laaditaan erillinen asiakassuunnitelma.

Lastensuojelulain mukaan perheellä tulee aina olla tieto siitä, jos heidät on kirjattu lastensuojelun asiakkaaksi. Lastensuojeluasiakkuudella on alku ja loppu. Nuoren tilanteen turvaaminen ja parantaminen on aina lastensuojelun tavoite. Lastensuojelussa ajetaan nuoren etua.

Lastensuojelusta käsin voidaan myös hakea nuorelle varsinaista edunvalvojaa tilanteissa, joissa nuoren ja hänen huoltajansa etu ovat ristiriidassa keskenään.

Lastensuojelun lomakkeisto löytyy kaupungin kotisivuilta.

4.7.2 Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta.

Nuorisolain (693/2010) mukaan koulutuksen järjestäjän velvollisuus on ilmoittaa kunnan etsivälle nuorisotyölle perusopetuksen päättäneestä, alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, keskeyttää tai erotetaan ammatillisesta koulutuksesta tai lukiokoulutuksesta. Nuoresta tulee nuorisolain (693/2010) mukaan ilmoittaa hänen yksilöinti- ja yhteystietonsa. Tietoja ei kuitenkaan luovuteta etsivälle nuorisotyölle, jos viranomaisen arvioi, että kyseisestä nuoresta on tehtävä lastensuojelulaissa (417/2007) määrätty lastensuojeluilmoitus.

4.7.3 Nuorisopsykiatrian poliklinikka

Nuorisopsykiatrian poliklinikalla tarjotaan psykiatrisia erikoissairaanhoidon palveluja 13-19 -vuotiaalle nuorille. 20 vuotta täyttäneet uudet potilaat ohjataan aikuisten psykiatristen palveluiden piiriin. Poliklinikalle tullaan lääkärin läheteellä. Palvelut ovat luottamuksellisia ja maksuttomia. Poliklinikka toimii ajanvarausperiaatteella. Välittömässä avuntarpeessa ensisijainen yhteydenottoaika on paikallinen terveyskeskus.

Poliklinikan työryhmässä on erikoislääkäreitä, sairaanhoitajia, psykologeja, toimintaterapeutti ja osastonsihteeri. Polikliininen tutkimus koostuu yksilöarvioista ja perhekäynneistä sekä tarvittaessa verkostokäynneistä ja psykologisista tutkimuksista. Hoitomuotoja ovat selventävät keskustelut ja tukikäynnit, yksilöterapiat, perheterapeuttinen ja verkostotyöskentely sekä lääkehoito ja psykofyysinen hoito fysioterapeutilla.

5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN

5.1 Opiskeluhuollon seuranta ja arviointi

Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti.

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhuoltoon koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava.

Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava opetushallintoviranomaiselle sekä Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot.

OHL 1287/2013 25 §

5.2 Opiskeluhuollon valvonta

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

Tämän lain 7 ja 8 §:ssä säädettyjen opiskeluhuollon palvelujen ohjauksesta ja valvonnasta säädetään lisäksi sosiaalihuoltolain (710/1982) 3 §:ssä ja kansanterveyslain (66/1972) 2 §:ssä.

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä säädetyn opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon tämän lain mukaisesti.

OHL 1287/2013 26 §

Oppilaitoksen vuosisuunnitelmassa kuvataan opiskeluhooltohuoltosuunnitelman arviointi. Rehtori vastaa oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltosuunnitelman toteutumisen arvioinnista. Lukioiden edustajat kokoontuvat kevätlukukaudella arvioimaan opiskeluhooltosuunnitelman toteutumista. Arvioinnissa huomioidaan opiskeluhooltohenkilöstön, oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien näkemykset opiskeluhuollon toteuttamisesta. Opiskelijahuollon laadunarviointikriteerejä kehitetään osana lukiokoulutuksen prosessikuvaustyöskentelyä. Lukiossa järjestetään lukuvuosittain opiskelijatytyväisyyskysely, josta saadaan tietoa opiskeluhuollon tilasta. Saatuja tietoja käytetään opiskeluhuollon kehittämiseen. Opiskelijoiden osallisuutta työyhteisön hyvinvoinnin edistämässä tuetaan ja opiskelijatytyväisyyskyselyn tuloksia käsitellään sekä opettajien että opiskelijoiden kanssa.

Arvioinnin tulosten perusteella opiskeluhuollon toimintatapoja kehitetään tarvittaessa. Arvioinnin yhteydessä huomioidaan erityisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon hyvät käytänteet. Opiskeluhooltosuunnitelmaa tarkastellaan arvioinnin yhteydessä ja siihen tehdään tarvittavat päivitykset.

Salossa toimii työryhmä (sosiaali-, terveys- ja opetustoimi), joka arvioi opiskelijahuollon toteutumista kaupunkitasolla.

4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttyädyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestysääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin

ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

Oppilaitoksen turvallisuussuunnitelma tarkistetaan ja päivitetään lukuvuosittain. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä on liitteenä.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena

on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisen tarkoitettuna oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus-oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelua ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja #kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatusta ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

- 1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.*
- 2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.*

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Arviointi Salon lukiossa toteutuu monipuolisesti koko opintojakson ajan. Opiskelija saa palautetta, ohjausta, rohkaisua ja kannustusta työskentelyn aikana. Opiskelijalle mahdollistuu

näin hyvissä ajoin toimintansa muuttaminen, korjaaminen tai tarkentaminen, jotta opintojakson oppimistavoitteet voidaan saavuttaa tai oppimista voi syventää.

Arvioinnissa korostetaan oppimisen edistämistä; mitä, miksi ja miten arvioidaan. Arvioinnissa keskeistä on opiskelijan itse- ja vertaisarviointitaitojen kehittyminen. Arviointitavat suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa jokaisen opintojakson alussa.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suorituserkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Arviointia tapahtuu koko opintojakson ajan. Arvioinnin tavoitteena on opiskelijan kannustaminen, ohjaaminen ja tavoitteiden asettelu suhteessa opiskelijan osaamistasoon. Osallisuutta arvioinnista annetaan myös opiskelijalle samoin kuin mahdollisuuksia osoittaa oppimansa monipuolisin tavoin. Erityisen tuen tarpeessa olevat opiskelijat huomioidaan erityisjärjestelyin tai vaihtoehtoisin suoritustavoin.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suorituserkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suorituserkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suorituserkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksytyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Salon lukion koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä tai numeroarvosanoin. Näiden opintojaksojen arviointi määritellään opintojakson sisältötekstissä.

Lukio järjestää mahdollisuuden korottaa hylättyä arvosanaa jokaisen jakson jälkeen järjestettävässä uusintakuulustelussa. Kahdesti lukuvuodessa järjestetään mahdollisuus korottaa hyväksytyt opintojakson arvosanaa.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisällyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytyt arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Salon lukiossa opintoja voi suorittaa itsenäisesti työjärjestyksen päällekkäisyyksien, terveydellisten syiden vuoksi tai valmistumisen nopeuttamiseksi. Itsenäisten suoritusten vastaanottajat tiedotetaan lukuvuosittain opinto-oppaassa. Lähtökohtaisesti opintojakson voi suorittaa itsenäisesti, ellei sitä erikseen ole kielletty.

Itsenäisestä suorituksesta sovitaan aina opinto-ohjaajan ja aineenopettajan kanssa. Opettaja ohjaa opiskelijaa säännöllisesti itsenäisen suorituksen aikana ja varmistaa opiskelun etenemisen.

Mikäli opetus joudutaan siirtämään etäopetukseen kesken lukuvuoden tai opintojakson, voidaan edellyttää myös opintojakson osittaista itsenäistä suorittamista.

Lukio tiedottaa itsenäisen opiskelun mahdollisuuksista lukuvuosittain opinto-oppaassa.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4. Opintoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Alaikäisen opiskelijan huoltaja saa tunnukset lukion käyttämään opiskelijahallinnon sähköiseen käyttöliittymään. Sen avulla tiedotetaan lukion tapahtumista, kotiväenilloista, opintojen järjestämiseen liittyvistä asioista sekä opiskelijan etenemisestä opinnoissaan. Täysi-ikäisiä opiskelijoita kannustetaan antamaan huoltajilleen oikeudet edelleen seurata heidän opintojensa etenemistä.

Opintojen etenemistä seurataan lukion ohjaussuunnitelman mukaisesti (Luku 4.1).

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettujen 11 §:ssä tarkoitettujen opintojen hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettujen opintojen vastaavat, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettujen opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2#oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2#oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettujen opintojen luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2#oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2#opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus #oppiaineen oppimäärän opinnot siinä määrin kuin

niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Salon lukion ulkopuolella suoritettuja opintoja on mahdollista tunnistaa ja tunnustaa opiskelijalle silloin, kun niiden kokonaiskesto vastaa vähintään yhtä lukion opetussuunnitelman mukaisen moduulin opintopistettä. Lukion rehtori on toimivaltainen henkilö opintojen hyväksymisessä. Hyväksyttävien opintojen tulee sisällöllisesti vastata lukion opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita.

5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

Opiskelijan laaja-alainen oppiminen ja laaja-alaisen osaamisen kehittyminen on kirjattu jokaisen oppiaineen osalta opintojaksojen sisältöihin. Jokaisessa oppiaineessa toteutuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. Opintojaksoihin on kirjattu ko. opintojakson sisältöjen ja tavoitteiden kannalta keskeisimmät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytyksi suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytyksi. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

<i>Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja,</i>	<i>joista voi olla hylättyjä opintoja enintään</i>
<i>2–5 opintopistettä</i>	<i>0 opintopistettä</i>
<i>6–11 opintopistettä</i>	<i>2 opintopistettä</i>
<i>12–17 opintopistettä</i>	<i>4 opintopistettä</i>
<i>18 opintopistettä tai enemmän</i>	<i>6 opintopistettä</i>

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Oppiaineen oppimäärän päättöarvosanaa voi yrittää korottaa kahdesti lukuvuoden aikana järjestettävässä erillisessä kuulustelussa. Opiskelijan korottava suoritus tulee olla arvioituna viimeistään 1.5. tai 1.11. riippuen valmistumisajankohdasta.

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämänkatsomustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia

opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista

4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämäncatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus #kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylätyt opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja#kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

Kesken oleva opintojakso

Opiskelija voi saada kurssista K-merkinnän, jos opintojakso jää kesken hyväksyttävästä syystä (esim. koepäivänä sairastumisen tai osasuorituksen puuttumisen vuoksi). Opiskelija sopii opettajan kanssa, milloin ja minkälaisella suorituksella K-merkintä muuttuu arvosanaksi. K-merkintä on voimassa seuraavan jakson. Merkintä poistuu tämän jälkeen. Opiskelijalla on siten yksi jakso aikaa saattaa opintojakso valmiiksi.

Keskeytetty opintojakso

Jos opiskelija ei osallistu oppitunneille tai opettaja ei pysty arvioimaan hänen osaamistaan opintojakson lopussa puuttuvien tehtävien takia, hänen katsotaan keskeyttäneen opintojakson. Opettaja ottaa yhteyttä opiskelijaan poissaolojen takia, ennen kuin hän merkitsee opintojakson keskeytetyksi. Opettaja tekee opintojaksosta arvioimattajättämispäätöksen.

Hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä

Opiskelijalla on kaksi mahdollisuutta tehdä opintojaksoon liittyvä koesuoritus: jakson aikana tai uusintakokeessa. Jos opiskelija on ilman hyväksytyä syytä poissa ensimmäisestä kerrasta, hänelle jää vain yksi mahdollisuus tehdä koesuoritus. Salon lukiossa järjestetään uusintatilaisuus jokaisen jakson jälkeen. Uusintatilaisuudessa voi suorittaa korkeintaan kahden opintojakson kokeet tai tehtävät.

Hyväksytyä arvosanaa voi korottaa pääsääntöisesti vain osallistumalla uudestaan opintojakson opetukseen. Poikkeuksena tästä järjestetään elokuussa ja tammikuussa erillinen hyväksytyn opintojakson uusintamahdollisuus. Niissä voi uusida vain yhden opintojakson suoritusta.

Hylättyä arvosanaa voi korottaa uusintatilaisuudessa kerran kulloinkin kuluvan lukuvuoden aikana. Mikäli uusintasuoritus hylätään, tulee opintojakso opiskella uudestaan.

Arviointikäytännöt

Arviointi on kaikissa oppiaineissa jatkuvaa, koko opintojakson aikaista opettajan ja opiskelijan välistä vuoropuhelua. Arvioinnin tarkoituksena on seurata opiskelijan etenemistä, oppimista ja kehittymistä suhteessa oppiaineen ja opintojakson tavoitteisiin. Arvioinnin avulla pyritään kannustamaan opiskelijaa opinnoissaan sekä tukemaan hänen jaksamistaan ja hyvinvointiaan. Arviointiin kuuluu oleellisena osana palautteen antaminen ja saaminen. Opintojakson luonne huomioiden pyritään vuoropuhelun syventämiseen opettajan ja opiskelijan välillä. Tarkoitus on luoda turvallinen, salliva ja kannustava oppimisympäristö, jossa on tilaa sekä virheille että onnistumisille.

Itsenäinen opiskelu

Lukiolain mukaisesti opiskelijalta voidaan edellyttää itsenäistä opiskelua. Kokonaan itsenäisesti suoritettavista opintojaksoista on oma kirjauksensa luvussa 5.2.2. Tätä voidaan tarvittaessa tarkentaa lukuvuosittain lukion työsuunnitelmassa.

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuusien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolittetoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestäväen elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoon käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

Salon lukiossa opiskelijaa kannustetaan itsenäiseen ajatteluun ja aktiiviseen osallisuuteen niin kouluyhteisössä kuin ympäröivässä yhteiskunnassa. Opiskelijoille tarjotaan ajantasaista ja laadukasta opetusta, joka mahdollistaa sekä oppimisen että hyvinvoinnin lisääntymisen. Lukioaika nähdään nuoren kannalta ainutlaatuisena mahdollisuutena luoda verkostoja, oppia uutta, laajentaa monipuolisesti yleissivistystä, harjaannuttaa kielitaitoa sekä oppia näkemään suuria kokonaisuuksia menneisyydessä, omassa ajassamme ja tulevaisuudessa. Salon lukio pyrkii kasvattamaan ja kouluttamaan aktiivisia nuoria, jotka haluavat oppia uutta ja hyödyntää oppimaansa kotiseutunsa kasvuvoimana.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSDIREKTORAT

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalaakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja

erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan

tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväa elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestäväan tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähteaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja reflektoimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

7. Oppiaineet

7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden

opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määritellyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Tekstit ja vuorovaikutus, 4 op (ÄI1-3)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen
- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Kieli- ja tekstitietoisuus

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa korostuu laaja-alaisista osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen: jaksolla opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso keskittyy kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittymiseen. Tämä tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opintojaksolla harjaannutaan myös oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kirjallisuuden opiskelun avulla opintojaksolla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Opiskelussa ohjataan myös kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aiheita ovat tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus.

Kirjallisuuden analyysi, 2 op (ÄI4)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*
- *tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja*
- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Kirjallisuuden opiskelu antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen, mikä tukee opiskelijan hyvinvointiosaamisen kehittymistä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta, mikä tukee opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämän moduulin tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla analysoidaan monipuolisesti kirjallisuutta.

Tekstit ja vaikuttaminen, 2 op (ÄI5)

Opintojakson moduulit

- **Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen**

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana*
- *oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta*

- *perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- *sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka*
- *tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot*
- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet*
- *puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla keskitytään vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, mikä tukee opiskelijan kasvamista aktiiviseksi kansalaiseksi sekä tukee tämän työelämätaitojen kehittymistä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämän moduulin tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso syventää kriittistä lukutaitoa.

Kielellä ilmaisun taito, 2 op (Ä16-7)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (Ä16), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (Ä17), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin*
- *syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.*

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

Vuorovaikutus 2

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla syvennetään ymmärrystä kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoista sekä syvennetään vuorovaikutustaitojen hallintaa eri tilanteissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana harjoitetaan kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon sekä monilukutaidon hallintaa. Tämä tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään kirjoittamisen taitoa ja kehitetään esiintymistaitoja.

Kirjallisuuden historiaa ja nykypäivää, 2 op (ÄI8)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- *Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta*
- *kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu laaja-alaisista osaamisen alueista erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen: tekstejä tarkastellaan eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämän moduulin tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso lisää kirjallisuuden tuntemusta.

Vuorovaikutustaitojen syventäminen, 2 op (ÄI9)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan*
- *kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta*
- *syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- *opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot*
- *oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä*
- *dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka*
- *mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa korostuu laaja-alaisista osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen: erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat myös opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämän moduulin tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään puheviestinnän taitoja sekä harjoitellaan arjessa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Opintojaksolla valmistaudutaan myös toisen asteen puheviestintätaitojen valtakunnalliseen kokeeseen (PUHVI-koe).

Abin kirjoitustaito, 2 op (ÄI10)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen*
- *tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet*
- *kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu*
- *aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä*
- *tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla korostuu kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä vuorovaikutustaitojen kehittäminen.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämän moduulin tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kehitetään kirjallista ilmaisukykyä ja taitoa tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen. Valmistaudutaan kirjoitustaidon yo-kokeeseen.

Abin lukutaito, 2 op (ÄI11)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan*
- *osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä*
- *ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa*
- *osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *erilaisia tapoja tulkita tekstejä*
- *tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa*
- *monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämän moduulin tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Syvennetään kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa. Valmistaudutaan lukutaidon yo-kokeeseen.

Kielenhuollon taitojen syventäminen, 2 op (ÄI12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää yleiskielen tarpeellisuuden keskeisenä demokratiataitona ja väylänä yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Opintojaksossa kerrataan yleiskielen normit sekä opetellaan tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista itsensä ilmaisemista ja vuorovaikutusta. Kehitetään erityisesti kirjoitetun yleiskielen hallintaa. Opintojakso antaa kielelliset valmiudet tieteelliseen kirjoittamiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan oikeinkirjoitusasioita ja tyyliseikkoja. Syvennetään ymmärrystä tekstin kokonaisrakenteesta ja sidosteisuudesta. Kerrataan kielenhuollon keskeisiä sääntöjä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat kriittinen ja kulttuurinen lukutaito, tekstien tuottamisen taito sekä kielitietoisuus, joiden kehittyminen tukee kaikkea opiskelua ja oppimista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa korostuvat vaikuttaminen, argumentointi ja omien tekstien tuottaminen, joiden kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen roolia ja työelämätaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu sen tavoitteiden saavuttamiseen sekä aktiiviseen työskentelyyn opintojakson aikana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson suorittamisesta opiskelija saa suoritusmerkinnän.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan oikeinkirjoitusasioita ja tyyliseikkoja. Kerrataan kielenhuollon keskeisiä sääntöjä.

Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija löytää persoonallisen tavan ilmaista itseään kielen avulla. Hän oppii antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä kehittämään empatiataitojaan. Opiskelijan ilmaisurohkeus lisääntyy ja kuva itsestä kirjoittajana monipuolistuu.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Luovuuden voimaa, vapautta ja läsnäoloa. Tutustutaan luovan kirjoittamisen eri vaiheisiin monipuolisten runo- ja proosaharjoitusten avulla. Opintojaksolla järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös kirjailijavierailuja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa opiskelijan kuva itsestä kirjoittajana monipuolistuu.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa keskitytään myös palautteen antamiseen ja saamiseen ryhmässä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu sen tavoitteiden saavuttamiseen sekä aktiiviseen työskentelyyn opintojakson aikana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson suorittamisesta opiskelija saa suoritusmerkinnän.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan luovan kirjoittamisen eri vaiheisiin monipuolisten runo- ja proosaharjoitusten avulla.

Media ja digitalisaatio, 2 op (ÄI14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Syvennetään äidinkielen opintojen media-aiheiden käsittelyä ja erilaisten mediatekstien erittelyn ja tulkitsemisen taitoa.
- Hahmotellaan median tulevaisuutta sekä pohditaan yhteiskunnan ja arkielämän digitalisoitumisen vaikutuksia sekä mediaan että mediankäyttötapoihin.
- Opintojakso tukee lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskustelujen ja käytännön harjoitusten avulla tutustutaan median toimintatapoihin ja ajankohtaisiin mediailmiöihin.
- Tuotetaan erilaisia mediatekstejä ja -esityksiä.

- Mahdollisuuksien mukaan opintojakso tullaan toteuttamaan osittain yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana kehitetään kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa sekä syvennetään mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelua. Opintojakso tukee näin lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson sisällöissä ja opiskelutavoissa korostuu monilukutaidon ja teksti- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Samalla harjoitetaan opiskelijan luovan, tutkivan ja toiminnallisen työskentelyn taitoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana lisätään ymmärrystä ajankohtaisista mediaan ja mediankäyttötapoihin liittyvistä kysymyksistä, mikä kehittää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu sen tavoitteiden saavuttamiseen sekä aktiiviseen työskentelyyn opintojakson aikana.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Opintojakson suorittamisesta opiskelija saa suoritusmerkinnän.

Opintojakson vapaa kuvaus

Syvennetään media-aiheiden käsittelyä. Hahmotellaan median tulevaisuutta sekä pohditaan yhteiskunnan ja arkielämän digitalisoitumisen vaikutuksia sekä mediaan että mediankäyttötapoihin. Keskustelujen ja käytännön harjoitusten avulla tutustutaan median toimintaan ja ajankohtaisiin mediailmiöihin sekä tuotetaan erilaisia mediatekstejä ja -esityksiä. Mahdollisuuksien mukaan opintojakso tullaan toteuttamaan osittain yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa.

7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6)

Oppiaineen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat

perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisuuden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii

lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja

- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan
- syventää tietoaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi

Osaamisen arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin

aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Tekstit ja vuorovaikutus, 4 op (S21-3)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21), Pakollinen
- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (S23), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan
- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle
- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämässä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekuultuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Paikallinen lisäys

- Opitaan tarkastelemaan alueellisen puhekielen ja suomen yleiskielen piirteiden eroja ja yhtäläisyyksiä eri käyttötilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen
- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Kieli- ja tekstitietoisuus

- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet

- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa korostuu laaja-alaisista osaamisen alueista erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen. Opiskelussa keskitytään kielen, ilmaisun ja tekstien tuottamiseen. Nämä kaikki tukevat aktiivisen kansalaisen työelämätaitoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä yleisesti ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson yhtenä tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana tulkitaan ja tuotetaan erilaisia tekstejä ja vahvistetaan yleiskielen hallintaa. Kehitetään myös vuorovaikutusosaamista.

Kirjallisuus 1, 2 op (S24)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (S24), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä*
- *kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista*
- *kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta*
- *oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti*
- *kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta*
- *kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kirjallisuuden opiskelu ohjaa kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Hyvinvointiosaaminen

Kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Tällainen ymmärrys lisää hyvinvointia ja elämäntaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset,

suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutkitaan kieltä ja kirjallisuutta monipuolisesti. Kaunokirjallisuus, tietokirjallisuus, mediatekstit, teatteri, elokuva ja pelit voivat olla tarkastelun kohteena.

Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana*
- *oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja*
- *osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana*
- *oppii perustelevaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot*
- *perustelevan harjoitteluun suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet*
- *argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot*
- *kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli*
- *yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson oppisisällöissä huomioidaan ajankohtaisia ympäristökysymyksiä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla keskitytään kieleen vaikuttamisen näkökulmasta, mikä tukee opiskelijan kasvamista aktiiviseksi kansalaiseksi sekä tukee työelämätaitojen kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso syventää kriittistä lukutaitoa sekä argumentoivan kielenkäytön taitoa.

Kielellä ilmaisun taito, 2 op (S26-7)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (S26), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (S27), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä*
- *oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.*

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja*
- *lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa*
- *hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta*
- *oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

Vuorovaikutus 2

- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen
- yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa
- esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana syvennetään lukutaidon hallintaa. Tämä tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Keskeistä on asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden opiskelu.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana kehitetään sekä asiatyylisen kirjoittamisen taitoja että vuorovaikutustaitoja.

Kirjallisuus 2, 2 op (S28)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (S28), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen, sillä tekstejä tarkastellaan kulttuurisesta ja historiallisesta näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso kehittää opiskelijan kykyä tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisesta ja historiallisesta näkökulmasta.

Vuorovaikutus 3, 2 op (S29)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (S29), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

Keskeiset sisällöt

- kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö
- vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso tähtää vuorovaikutustaitojen syventämiseen sekä valmentaa vapaaehtoisesti suoritettavaan valtakunnalliseen toisen asteen puheviestinnän päättökokeeseen (PUHVI-koe).

Kirjoittaminen 2, 2 op (S210)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (S210), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä*
- *kehittää omaäänistä kirjoittamista*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä*
- *syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta*
- *osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi*
- *omaäänisten tekstien tuottaminen*
- *tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa*

- *luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen*
- *ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tekstien tuottamisen taidot, monilukutaito ja kielitietoisuuden kehittäminen tukevat yhteiskunnallista osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaalit aiheet ja kulttuuriosaaminen otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa syvennetään kirjallisen tuottamisen taitoa sekä valmistaudutaan suomi toisena kielenä yo-kokeeseen.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- runokokoelma tai näytelmäteksti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla syvennetään monimuotoisten tekstien lukutaitoa sekä analyysin kirjoittamisen taitoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson arviointiin vaikuttavat koko opintojakson aikaiset työt: kirjalliset, suulliset ja muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi numeroarvosana, vaikka se muodostuu useasta moduulista.

Opintojakson aikana toteutettavien itsearviointien ja vertaisarviointien avulla tuetaan opiskelijan oppimista ja oppimisprosessin hallintaa. Samalla opiskelijan käsitys itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana kehittyy.

Arvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään monimuotoisten tekstien lukutaitoa sekä analyysin kirjoittamisen taitoa. Valmistaudutaan suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeeseen.

7.2. Biologia (BI)

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan

käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syvenyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävänsä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävänsä elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta.

Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväen tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestäväen kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratorioissa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1)

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppisisältö ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin ja harjaannuttaa tutkimuksellisuuteen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso kehittää opiskelijan ymmärrystä luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä jakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Biologian perusopintojakso, jolla tutustutaan elämän tunnuspiirteisiin, eliökunnan luokitteluun ja evoluutioon. Opintojakso perehdyttää myös luonnontieteellisen tutkimuksen periaatteisiin.

Ekologia ja ympäristö, 2 op (BI2+BI3)

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen
- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen*
- *osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla*
- *osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.*

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia*
- *osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä*
- *osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia*
- *osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyuden kannalta*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- *ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus*
- *hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä*
- *populaatioiden ominaisuudet*
- *sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys*
- *lajien väliset suhteet*

Luonnon monimuotoisuus

- *lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus*
- *monimuotoisuuden merkitys*

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- *ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin*
- *happamoituminen*
- *rehevöityminen*
- *vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa*
- *ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen*

Kestävää tulevaisuutta kohti

- *ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys*
- *toiminta kestävästä elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso kehittää opiskelijan ympäristöosaamista ja tietoisuutta luonnon monimuotoisuuden merkityksestä. Ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta korostuu. Opiskelija oppii tekemään kestäviä valintoja arkielämässään.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Oppisisällöt antavat tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Oppisisällöt ohjaavat opiskelijaa kestävästä elämäntavasta ja globaalista vastuusta ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä jakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan ekologian perusteisiin. Aiheina ovat eliöiden ja niiden ympäristön väliset vuorovaikutussuhteet ja ekosysteemien rakenne ja toiminta. Lisäksi tarkastellaan ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeihin (mm. rehevöityminen, monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos).

Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4)

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), Valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisolua
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemisen sukupuusta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa opiskelijaa ohjataan luonnontieteelliseen ajatteluun ja perehdytetään biologian kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus myös harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen työskentelyyn.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Oppisisältö antaa opiskelijalle valmiuksia työskennellä nopeasti etenevillä ja yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa ja ympäristöalalla. Opetusjakson oppisisällöt antavat opiskelijalle tietopohjaa, jonka avulla voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kyetä kriittisyyteen seuratessaan mediaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä jakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Solubiologiaan perehdyttävä opintojakso, jolla opiskellaan solujen rakenne ja solujen keskeisten aineenvaihduntaprosessien kulku. Lisäksi opitaan solun perimän (DNA:n) rakenne ja toiminta sekä perinnöllisyyden keskeiset lainalaisuudet.

Ihmisen biologia, 2 op (BI5)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita*
- *ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä*
- *osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään*
- *osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin*
- *osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan*
- *osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään*
- *osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.*

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudokset, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkierroelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Oppisisältö lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla (mm. terveydenhuolto). Nopeasti kehittyvä biologia on kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa laajasti. Biologian opetus antaa tietopohjaa, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä jakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ihmisen fysiologiaan ja anatomiaan keskittyvä opintojakso, jossa tutustutaan ihmisen elinten sekä elimistöjen rakenteeseen ja toimintaan. Lisäksi perehdytään ihmisen aisteihin, elimistön säätelyjärjestelmiin sekä lisääntymisbiologiaan.

Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6)

Opintojakson moduulit

- Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), Valinnainen

Tavoitteet

Biotekniikka ja sen sovellukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot*
- *osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa*
- *syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa*
- *osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa*
- *osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.*

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- *mikrobien luokittelu*
- *bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi*
- *virusten rakenne ja lisääntyminen*
- *mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa*

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- *tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot*
- *DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu*
- *DNA:n sisältämän informaation selvittäminen*
- *geenien siirto- ja muokkausmenetelmät*

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- *perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus*
- *lääketieteet*

- *genomitieto ja sen hyödyntäminen*
- *DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus*
- *ympäristönsuojelu*
- *teollisuus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla (mm. terveydenhuolto ja biotekniikka). Solubiologia ja bioteknologia ovat kansainvälisiä nopeasti yhteiskuntaa muuttavia aloja. Opintojakso antaa tietopohjaa, jonka avulla opiskelija ymmärtää muutoksia ja osaa ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin. Oppisisällöt harjaannuttavat opiskelijaa myös tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ajatteluun.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Samalla vahvistuvat sosiaaliset vuorovaikutusvalmiudet.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä jakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Modernia biologiaa avaava opintojakso, jossa tutustutaan virusten ja bakteerien biologiaan sekä geenitekniikkaan ja DNA:n muokkaamisen menetelmiin. Jaksossa tutustutaan myös biotekniikan perinteisiin ja uusiin sovelluksiin mm. jalostuksessa, lääketieteessä ja teollisuudessa.

Biologiaa käytännössä, 2 op (BI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Perehdyttää opiskelija elämän ilmiöiden kokeelliseen tutkimiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tehdään valtakunnallisiin biologian oppisisältöihin liittyviä töitä tutkivalla otteella. Tutkittavat ilmiöt valitaan yhdessä opettajan ja opiskelijoiden kesken. Enemmistö

töistä suoritetaan oppitunneilla koulussa, osa oppituntien ulkopuolella. Jakson aikana käydään myös tutustumassa bioalan laboratorioihin ja yrityksiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin. Oppisisällöt harjaannuttavat opiskelijaa myös tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen työskentelyyn.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa kehitetään opiskelijan ympäristöosaamista ja arvostusta luonnon monimuotoisuutta kohtaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Opintojaksolla ei ole koetta, vaan opintojakson suorittaminen edellyttää pienryhmissä laadittavien raporttien palauttamista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso, jossa konkretisoidaan valtakunnallisten biologian oppisisältöjen sisältämiä ilmiöitä käytännön tutkimustöiden avulla. Tutkittavat ilmiöt valitaan yhdessä opettajan ja opiskelijoiden kesken. Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan bioalan korkeakouluun sekä bioalan laboratorioihin ja yrityksiin.

Biologian kertaus, 2 op (BI8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso valmentaa opiskelijaa biologian ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tutustutaan biologian ylioppilaskokeen sisältöihin sekä hyvän vastauksen periaatteisiin ja parannetaan biologian asiahallintaa opettajajohtoisin tunnein sekä erilaisin oppitunneilla ja kotona tehtävin harjoituksin. Lisäksi harjoitellaan ylioppilaskokeen sähköisen alustan käyttöä. Kertausaiheet valitaan valtakunnallisten lukiokurssien sisällöistä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Suoritusmerkinnän saaminen edellyttää tehtävien palauttamista sovitun aikataulun mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso valmentaa opiskelijaa biologian ylioppilaskirjoituksiin. Jakson aikana tutustutaan biologian ylioppilaskokeen sisältöihin sekä hyvän vastauksen periaatteisiin ja parannetaan biologian asiahallintaa opettajajohtoisin tunnein sekä erilaisin oppitunneilla ja kotona tehtävin harjoituksin. Lisäksi harjoitellaan ylioppilaskokeen sähköisen alustan käyttöä. Jaksolle osallistuvat opiskelijat valitsevat kertausaiheet valtakunnallisista biologian oppisisällöistä.

Etologia ja evoluutio, 2 op (BI9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää valtakunnallisilla biologian opintojaksoilla oppimiaan evoluutioon ja etologiaan liittyviä ilmiöitä ja prosesseja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opettajajohtoisia oppitunteja sekä oppitunnilla tehtäviä pari- ja pienryhmätöitä, joilla tutustutaan eläinten käyttäytymisen perusteisiin (mm. oppimisen muotoihin sekä käyttäytymisekologiaan). Lisäksi syvennetään esimerkein evoluution toimintamekanismeja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin. Oppisisällöt harjaannuttavat opiskelijaa myös tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja työskentelyyn.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Suoritusmerkinnän saaminen edellyttää oppitunneille osallistumista sekä yksin tai pienryhmässä laadittavan esitelmän, tutkielman tai pienimuotoisen tutkimuksen laatimista. Aiheen saa opettajalta tai sen voi valita itse.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija syventää biologian osaamistaan. Aiheina ovat ennen kaikkea valtakunnallisilla lukion biologian kursseilla opitut evoluutioon, ekologiaan ja etologiaan (eläinten käyttäytymiseen) liittyviä ilmiöt ja prosessit. Opintojaksolla on opettajajohtoisia oppitunteja sekä pari- ja pienryhmätöitä, joilla tutustutaan eläinten käyttäytymisen perusteisiin (mm. oppimisen muotoihin sekä käyttäytymisekologiaan) ja syvennetään evoluution toimintamekanismien tuntemusta.

Kliininen fysiologia, 2 op (BI10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso pyrkii syventämään opiskelijan ymmärrystä ihmisen fysiologiasta ja elimistön tavallisimpien toimintahäiriöiden taustoista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tarkastellaan ihmisen fysiologiaan ja anatomiaan liittyviä sairauksia ja ongelmia sekä lääkkeiden ja hoitojen toimintamekanismeja. Aiheina ovat syöpä sekä verenkiertoelimistön, homeostasian ja hermoston tavallisimmat sairaudet ja hoito. Jakso sisältää opettajajohtoisia tunteja, yksin sekä pienryhmissä suoritettavia tehtäviä ja vierailijan/vierailijoita lääketieteen maailmasta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan hyvinvointiosaamista. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä terveellisen ympäristön ja elintapojen sekä perintötekijöiden merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille. Opintojakso vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin. Oppisisällöt harjaannuttavat opiskelijaa myös tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen työskentelyyn.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Suoritusmerkinnän saaminen edellyttää oppitunneilla osallistumista sekä opiskelijoiden yksin tai ryhmissä valmisteleman työn laatimisen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ihmisen biologiaa lääketieteellisestä näkökulmasta. Opintojaksolla tarkastellaan ihmisen fysiologiaan ja anatomiaan liittyviä sairauksia ja ongelmia sekä lääkkeiden ja hoitojen toimintamekanismeja. Aiheina ovat syöpä sekä verenkiertoelimistön, homeostasian ja hermoston tavallisimmat sairaudet ja hoito. Opintojakso sisältää opettajajohtoisia tunteja, yksin sekä pienryhmissä suoritettavia tehtäviä ja vierailijan/vierailijoita lääketieteen maailmasta. BI4 – opintojakso tulee olla suoritettu.

Biologian kerho, 2 op (BI11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Biologian kerhossa opiskelija voi tutustua biologisiin ilmiöihin käytännössä. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon opiskelijoiden toiveet.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Biologian kerho hoitaa koulun eläimiä ja kasveja, sekä osallistuu erilaisiin kansalaistiedeprojekteihin. Myös opintoretket lähiympäristöön ovat mahdollisia. Biologian kerho kokoontuu kerran viikossa, eikä ole sidottu lukuvuoden jaksoihin. Tämä mahdollistaa pitkäjänteisen ja joustavan toiminnan suunnittelun.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija tutustuu eläinten ja kasvien kasvatukseen sekä Suomen luonnossa esiintyviin lajeihin. Tietämys luonnosta ja ympäristöstä sekä eri lajien elinvaatimuksista vahvistuu.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii, millainen fyysinen ympäristö edistää ihmisen ja luonnon hyvinvointia. Luontoyhteys hyvinvointia lisäävänä tekijänä korostuu.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kansalaistiedeprojekteihin osallistuminen tutustuttaa biologian alan tutkijoiden työhön ja tutkimusmenetelmiin. Kerhon hankkeissa tulee välillä eteen käytännön ongelmia, joissa tarvitaan luovia ratkaisuja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä, jonka saamisen edellytys on riittävän aktiivinen osallistuminen kerhon toimintaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Biologian kerho kokoontuu kerran viikossa. Mukaan voi tulla missä vaiheessa lukiota tahansa. Kerho hoitaa koulun eläimiä ja kasveja ja osallistuu erilaisiin kansalaistiedeprojekteihin. Niissä avustetaan biologian tutkijoita esimerkiksi keräämällä aineistoa maastosta.

7.3. Elämäkatsomustieto (ET)

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämänkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämänkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämänkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämänkatsomuksellisissa pohdintoissa. Elämänkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämänkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä; arvostelukykyä; toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen

Elämänkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämänkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämänkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämänkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämänkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opintoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämänkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämänkatsomustiedon tavoitteista. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämänkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämänkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen

tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämänkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestäväällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämänkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämänkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämänkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Osaamisen arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentamista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämänkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan

huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Opintojaksot

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)

Opintojakson moduulit

- Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja hyvä elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämänkatsomuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämänkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Paikallinen lisäys

- Työelämänäkökulma: Opiskelija saa tietoja ja taitoja menestyä monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja sen työelämässä.
- Korkeakoulu yhteistyö: Tehdään mahdollisuuksien mukaisesti opintovierailuja Turun yliopiston uskontotieteen laitokselle ja Turun ja Helsingin yliopiston filosofian laitoksille.
- Kansainvälisyys: Erilaisten elämänkatsomusten tuntemus auttaa maailmanlaajuisen ihmiskunnan kulttuurin ymmärtämistä. Näin ollen se edistää kansainvälisyyttä. Kansainvälisissä ja muissakin, esimerkiksi kaupan ja tutkimuksen, tehtävissä tarvitaan monipuolista katsomuksellista sivistystä.

Keskeiset sisällöt

Minä ja hyvä elämä

- *minuus, elämänkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva*
- *hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja*
- *luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita*
- *yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys*
- *ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus*
- *ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson sisältöjen käsittely dialogisesti vahvistaa vuorovaikutusosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pohtii omaa elämäkatsomustaan ja identiteettiään peilaten niitä eri hyvän elämän malleihin ja identiteetin osa-alueisiin. Tämä vahvistaa hänen itsetuntemustaan, mikä on omiaan kehittämään myös hänen hyvinvointiosaamistaan

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu opintojakson mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojen aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää opintojakson arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opiskelija tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin.

Keskeiset sisällöt:

- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita.
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)

Opintojakson moduulit

- Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille*

- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäntarkasteluun ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologioita ja arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestäväns tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Keskeiset sisällöt

Minä ja yhteiskunta

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkiperäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntarkasteluun
- aikalaiskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestäväns kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson sisällöt auttavat opiskelijaa tiedostamaan yhteiskunnallisia rakenteita ja omia vaikutusmahdollisuuksiaan niin lähiympäristössä kuin globaalillakin tasolla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson sisällöt auttavat opiskelijaa tiedostamaan yhteiskunnallisia rakenteita ja omia vaikutusmahdollisuuksiaan niin lähiympäristössä kuin globaalillakin tasolla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson sisällöt auttavat opiskelijaa tiedostamaan yhteiskunnallisia rakenteita ja omia vaikutusmahdollisuuksiaan niin lähiympäristössä kuin globaalillakin tasolla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu opintojakson mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojen aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää opintojakson arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opiskelija ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen periaatteita.

Keskeiset sisällöt:

- median ja muiden informaatiolähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntutkimukseen.
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti.

Kulttuurit, 2 op (ET3)

Opintojakson moduulit

- Kulttuurit, 2 op (ET3), Valinnainen

Tavoitteet

Kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntutkimukselle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa*
- *osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa*
- *osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa*
- *hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit*
- *osaa hahmottaa erilaiset elämäntutkimukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun*
- *tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuurit

- *kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi*
- *kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu*
- *kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntutkimukseen, Unescon maailmanperintöohjelma*
- *suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit*
- *kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset*
- *etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa käsitellään kulttuuriosaamista, monokulttuurin mahdottomuutta ja kulttuurien keskinäistä vuorovaikutteisuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu opintojakson mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojen aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää opintojakson arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opiskelija ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntutkimukselle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamiseen.

Keskeiset sisällöt:

- *kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntutkimukseen, Unescon maailmanperintöohjelma.*

- *etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa.*

Katsomukset, 2 op (ET4)

Opintojakson moduulit

- Katsomukset, 2 op (ET4), Valinnainen

Tavoitteet

Katsomukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Keskeiset sisällöt

Katsomukset

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämäkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan niihin kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat katsomusten muotoutumiseen niin yhteiskunnan kuin yksilönkin tasolla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tutustutaan niihin kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat katsomusten muotoutumiseen niin yhteiskunnan kuin yksilönkin tasolla.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa käsiteltävät asiat auttavat opiskelijaa arvioimaan oman katsomuksensa perusteita ja rakentamaan omaa identiteettiään, mikä tukee opiskelijan hyvinvointia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu opintojakson mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojen aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää opintojakson arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opiskelija osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa.

Keskeiset sisällöt:

- evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi ja ateismi.
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin ihmisen ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan eri osa-alueiden kehittyminen uusien katsomusten taustana.

Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5)

Opintojakson moduulit

- Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonnot ja uskonnottomuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäntapaseensa*
- *tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin*
- *hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa*

- *perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan*
- *ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.*

Keskeiset sisällöt

Uskonnot ja uskonnottomuus

- *keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala*
- *kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet*
- *ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet*
- *uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa perehdytään sekä suuriin maailmanuskontoihin että uskonnottomiin katsomuksiin ja hahmotetaan niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson sisällöt kehittävät opiskelijan kykyä verrata uskonnollisia ja uskonnottomia katsomuksia omaan elämänskatsomukseensa ja kykyä muodostaa niihin perusteltu kantansa. Näin opintojakso tukee yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteita, kuten elämänvalintojen tekemistä ja aktiivista kansalaisuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu opintojakson mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojen aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää opintojakson arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opiskelija tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen ja uskontokritiikkiin.

Keskeiset sisällöt:

- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli, Jumala ja jumalat
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet.

Tulevaisuus, 2 op (ET6)

Opintojakson moduulit

- Tulevaisuus, 2 op (ET6), Valinnainen

Tavoitteet

Tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla*
- *hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön*
- *omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä*
- *osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäntutkimukseensa*
- *ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.*

Keskeiset sisällöt

Tulevaisuus

- *tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa*
- *globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset*
- *yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana*
- *erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan hyvää elämää, yhteiskuntaa, kulttuureja, katsomuksia ja ympäristöä tulevaisuuden näkökulmasta. Opintojakso kattaa näin kaikki elämänkatsomuksen kannalta keskeiset aihealueet, mutta huomio kiinnittyy erilaisiin tulevaisuuden skenaarioihin, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa, talouselämää ja yhteiskunnallista päätöksentekoa jo tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Opintojakso auttaa opiskelijaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalia, ympäristöä ja kulttuuria koskeviin kysymyksiin. Tällä tavalla opintojakso edistää kaikkia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan hyvää elämää, yhteiskuntaa, kulttuureja, katsomuksia ja ympäristöä tulevaisuuden näkökulmasta. Opintojakso kattaa näin kaikki elämänkatsomuksen kannalta keskeiset aihealueet, mutta huomio kiinnittyy erilaisiin tulevaisuuden skenaarioihin, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa, talouselämää ja yhteiskunnallista päätöksentekoa jo tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Opintojakso auttaa opiskelijaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalia, ympäristöä ja kulttuuria koskeviin kysymyksiin. Tällä tavalla opintojakso edistää kaikkia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan hyvää elämää, yhteiskuntaa, kulttuureja, katsomuksia ja ympäristöä tulevaisuuden näkökulmasta. Opintojakso kattaa näin kaikki elämänkatsomuksen kannalta keskeiset aihealueet, mutta huomio kiinnittyy erilaisiin tulevaisuuden skenaarioihin, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa, talouselämää ja yhteiskunnallista päätöksentekoa jo tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Opintojakso auttaa opiskelijaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalia, ympäristöä ja kulttuuria koskeviin kysymyksiin. Tällä tavalla opintojakso edistää kaikkia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan hyvää elämää, yhteiskuntaa, kulttuureja, katsomuksia ja ympäristöä tulevaisuuden näkökulmasta. Opintojakso kattaa näin kaikki elämänkatsomuksen kannalta keskeiset aihealueet, mutta huomio kiinnittyy erilaisiin tulevaisuuden skenaarioihin, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa, talouselämää ja yhteiskunnallista päätöksentekoa jo tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Opintojakso auttaa opiskelijaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalia, ympäristöä ja kulttuuria koskeviin kysymyksiin. Tällä tavalla opintojakso edistää kaikkia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan hyvää elämää, yhteiskuntaa, kulttuureja, katsomuksia ja ympäristöä tulevaisuuden näkökulmasta. Opintojakso kattaa näin kaikki elämänkatsomuksen kannalta

keskeiset aihealueet, mutta huomio kiinnittyy erilaisiin tulevaisuuden skenaarioihin, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa, talouselämää ja yhteiskunnallista päätöksentekoa jo tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Opintojakso auttaa opiskelijaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalialia, ympäristöä ja kulttuuria koskeviin kysymyksiin. Tällä tavalla opintojakso edistää kaikkia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan hyvää elämää, yhteiskuntaa, kulttuureja, katsomuksia ja ympäristöä tulevaisuuden näkökulmasta. Opintojakso kattaa näin kaikki elämäntutkimuksen kannalta keskeiset aihealueet, mutta huomio kiinnittyy erilaisiin tulevaisuuden skenaarioihin, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa, talouselämää ja yhteiskunnallista päätöksentekoa jo tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Opintojakso auttaa opiskelijaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalialia, ympäristöä ja kulttuuria koskeviin kysymyksiin. Tällä tavalla opintojakso edistää kaikkia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu opintojakson mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojen aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää opintojakson arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opiskelija omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja ja tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastomuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä

Keskeiset sisällöt:

- ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos: esimerkiksi kyborgit, transhumanismi, geeniteknologia; erilaisia suhtautumistapoja teknologiseen kehitykseen.
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa.

7.4. Filosofia (FI)

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperaiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteidenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperaiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

*Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista sekä** kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.*

Filosofiassa ongelmia jäsenetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteidenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Gloobaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1)

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Paikallinen lisäys

- Opintojaksoon voidaan sisällyttää rentoutumisharjoituksia. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää rentoutumisen merkityksen ajattelun ja etiikan kannalta ja ymmärtää paremmin suhdettaan muihin. Asiaa voidaan lähestyä myös monitieteisesti esimerkiksi psykologian näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii määrittelemään käsitteitä, perustelemaan mielipiteitään ja huomaamaan perusteluihin liittyviä ongelmia. Opiskelija harjaannuttaa näitä taitoja erilaisten työtapojen kautta yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää, että filosofiset kysymykset ovat globaaleja kysymyksiä, joita on esitetty ajasta ja paikasta riippumatta. Lisäksi opiskelija ymmärtää filosofian suuren merkityksen länsimaiseen kulttuuriin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia arviointimenetelmiä. Arvioinnista keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä arviointimenetelmiä opintojaksossa käytetään.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työelämänäkökulma Työ on keskeinen yhteiskuntafilosofinen aihe. Filosofia auttaa jäsentämään itseä suhteessa ympäristöön ja tarkastelemaan totuttua kriittisesti. Tämä auttaa tiedostamaan työelämään liittyviä kysymyksiä ja ymmärtämään niitä uutta luovalla tavalla. Filosofian opintojaksoilla voidaan tehdä yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Korkeakouluhteistyö Filosofian opintojaksoilla voidaan vieraila korkeakouluissa ja ottaa osaa korkeakoulujen järjestämiin tapahtumiin. Lisäksi korkeakoulut voivat olla mukana opetuksessa.

Kansainvälisyys Filosofia on luonteeltaan kansainvälistä. Suuret filosofiset kysymykset ovat osa ihmisyyttä riippumatta ajasta tai paikasta. Nykyajan keskeiset filosofiset kysymykset ovat globaaleja kysymyksiä, jotka koskettavat ihmisiä kaikkialla. Filosofiset kysymykset voivat toimia keskustelun pohjana globaalisti eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Opintojaksoilla voidaan toteuttaa kansainvälisyyttä esimerkiksi etäyhteyksien avulla.

Etiikka, 2 op (FI2)

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin*
- *osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron*
- *osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta*
- *oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla*

- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Paikallinen lisäys

- Opintojaksoon voidaan sisällyttää rentoutumisharjoituksia. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää rentoutumisen merkityksen ajattelun ja etiikan kannalta ja ymmärtää paremmin suhdettaan muihin. Asiaa voidaan lähestyä myös monitieteisesti esimerkiksi psykologian näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- *moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalin, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi*
- *moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet*
- *filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta*
- *etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat*
- *ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet*
- *etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii eettisten ja moraalisten kysymysten perusluonteen ja syventää näkemystään hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä ajankohtaisia teemoja huomioiden. Opiskelija keskustelee etiikan kysymyksistä muiden kanssa.

Hyvinvointiosaaminen

Eettisten ja moraalisten kysymysten käsittely yhdessä vaihtelevien työtapojen kanssa auttaa opiskelijaa ymmärtämään ajattelun ja toiminnan suhdetta hyvinvointiin laajasti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia arviointimenetelmiä. Arvioinnista keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä arviointimenetelmiä opintojaksossa käytetään.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työelämänäkökulma Työ on keskeinen yhteiskuntafilosofinen aihe. Filosofia auttaa jäsentämään itseä suhteessa ympäristöön ja tarkastelemaan totuttua kriittisesti. Tämä auttaa tiedostamaan työelämään liittyviä kysymyksiä ja ymmärtämään niitä uutta luovalla tavalla. Filosofian opintojaksoilla voidaan tehdä yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Korkeakouluhteistyö Filosofian opintojaksoilla voidaan vieraila korkeakouluissa ja ottaa osaa korkeakoulujen järjestämiin tapahtumiin. Lisäksi korkeakoulut voivat olla mukana opetuksessa.

Kansainvälisyys Filosofia on luonteeltaan kansainvälistä. Suuret filosofiset kysymykset ovat osa ihmisyyttä riippumatta ajasta tai paikasta. Nykyajan keskeiset filosofiset kysymykset ovat globaaleja kysymyksiä, jotka koskettavat ihmisiä kaikkialla. Filosofiset kysymykset voivat toimia keskustelun pohjana globaalisti eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Opintojaksoilla voidaan toteuttaa kansainvälisyyttä esimerkiksi etäyhteyksien avulla.

Yhteiskuntafilosofia, 2 op (F13)

Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (F13), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoria
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisyhteiskunta ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija syventää näkemystään yhteiskunnallisesta ja poliittisesta keskustelusta ja tiedostaa filosofian suuren merkityksen vallitsevien yhteiskunnallisten ja poliittisten rakenteiden kannalta. Opiskelija osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija tiedostaa paremmin moraalikysymysten laaja-alaisuuden yhteiskunnallisessa keskustelussa ja toiminnassa. Opiskelija oppii paremmin ymmärtämään ja problematisoimaan omia ja muiden näkemyksiä erilaisten työtapojen kautta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu tieteen ja teknologian merkitykseen yhteiskunnan kannalta. Kriittinen ajattelu ja keskustelu muiden kanssa harjoittaa luovuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia arviointimenetelmiä. Arvioinnista keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä arviointimenetelmiä opintojaksossa käytetään.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työelämänäkökulma Työ on keskeinen yhteiskuntafilosofinen aihe. Filosofia auttaa jäsentämään itseä suhteessa ympäristöön ja tarkastelemaan totuttua kriittisesti. Tämä auttaa tiedostamaan työelämään liittyviä kysymyksiä ja ymmärtämään niitä uutta luovalla tavalla. Filosofian opintojaksoilla voidaan tehdä yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Korkeakouluhteistyö Filosofian opintojaksoilla voidaan vieraila korkeakouluissa ja ottaa osaa korkeakoulujen järjestämiin tapahtumiin. Lisäksi korkeakoulut voivat olla mukana opetuksessa.

Kansainvälisyys Filosofia on luonteeltaan kansainvälistä. Suuret filosofiset kysymykset ovat osa ihmisyyttä riippumatta ajasta tai paikasta. Nykyajan keskeiset filosofiset kysymykset ovat globaaleja kysymyksiä, jotka koskettavat ihmisiä kaikkialla. Filosofiset kysymykset voivat toimia keskustelun pohjana globaalisti eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Opintojaksoilla voidaan toteuttaa kansainvälisyyttä esimerkiksi etäyhteyksien avulla.

Totuus, 2 op (FI4)

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), Valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät*
- *ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa*
- *osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä*
- *osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta*
- *osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen*
- *oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.*

Keskeiset sisällöt

Totuus

- *kieli, merkitys ja totuus*
- *totuuden luonne ja totuusteorioiden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus*
- *todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi*
- *tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen*

- *tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka*
- *tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen*
- *selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija syventää näkemystään tiedosta, sen hankinnasta ja perustelemisesta yleisesti ja erilaisten erityistieteiden kohdalla. Opiskelija syventää näkemystään tieteellisestä tiedosta ja teknologiaan liittyvistä filosofisista kysymyksistä. Opintojaksossa voidaan hyödyntää käytännön harjoituksia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija syventää näkemystään tieteellisen tiedon tuottamisesta ja soveltamisesta yhteiskunnassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia arviointimenetelmiä. Arvioinnista keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä arviointimenetelmiä opintojaksossa käytetään.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työelämänäkökulma Työ on keskeinen yhteiskuntafilosofinen aihe. Filosofia auttaa jäsentämään itseä suhteessa ympäristöön ja tarkastelemaan totuttua kriittisesti. Tämä auttaa tiedostamaan työelämään liittyviä kysymyksiä ja ymmärtämään niitä uutta luovalla tavalla. Filosofian opintojaksoilla voidaan tehdä yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Korkeakouluhteistyö Filosofian opintojaksoilla voidaan vieraila korkeakouluissa ja ottaa osaa korkeakoulujen järjestämiin tapahtumiin. Lisäksi korkeakoulut voivat olla mukana opetuksessa.

Kansainvälisyys Filosofia on luonteeltaan kansainvälistä. Suuret filosofiset kysymykset ovat osa ihmisyyttä riippumatta ajasta tai paikasta. Nykyajan keskeiset filosofiset kysymykset ovat globaaleja kysymyksiä, jotka koskettavat ihmisiä kaikkialla. Filosofiset kysymykset voivat toimia keskustelun pohjana globaalisti eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Opintojaksoilla voidaan toteuttaa kansainvälisyyttä esimerkiksi etäyhteyksien avulla.

Minun tärkeä elämäni, 2 op (FI5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tuntee etiikan ja yhteiskuntafilosofian perusnäkemykset ja liittää niitä omiin tavoitteisiinsa elämässä
- Tuntee tietoteorian ja metafysiikan perusnäkemykset ja pohtii niiden merkitystä omassa elämässään
- Tuntee ajankontaista eettistä, yhteiskunnallista, tieteellistä ja kulttuurista keskustelua ja arvioi sen merkitystä omassa elämässään

- Tutustuu ajankohtaisiin filosofian aiheisiin kuten ekofilosofia, globaali oikeudenmukaisuus, feministinen filosofia, tekoälyn filosofia, erilaiset Matrix-teoriat, totuus ja totuuden jälkeisen ajan filosofia
- Kertaa filosofian opintojaksojen keskeisiä teemoja

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Etiikan ja yhteiskuntafilosofian perusteoriat
- Metafysiikan ajankohtaiset aiheet kuten mielenfilosofia
- Tieteenfilosofian kysymyksenasettelut
- Ekofilosofia (ilmastonmuutos ja monimuotoisuus) ja globaali oikeudenmukaisuus
- Tekoäly, tieteen ja teknologian ajankohtaiset muutokset
- Ajankohtaiset filosofiset kysymyksenasettelut ja ajatuskokeet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa syvennyttään tieteenfilosofiaan ja teknologiaan liittyviin kysymyksiin yhdistellen niitä opiskelijoiden omiin kokemuksiin ja filosofian muihin teemoihin, kuten etiikkaan ja yhteiskuntafilosofiaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintokokoson keskeisinä aiheina ovat globaalit ympäristökysymykset. Niitä voidaan liittää opiskelijoiden elämään myös käytännössä. Opintojaksossa niitä yhdistetään tieteenfilosofian, etiikan ja yhteiskuntafilosofian teemoihin.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson keskeinen tavoite on, että opiskelijat pohtivat omaa suhdettaan yhteiskuntaan ja luontoon. Opintojakso mahdollistaa myös näiden asioiden käytännön ratkaisujen kokeilemisen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia arviointimenetelmiä. Arvioinnista keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä arviointimenetelmiä opintojaksossa käytetään.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työelämänäkökulma Työ on keskeinen yhteiskuntafilosofinen aihe. Filosofia auttaa jäsentämään itseä suhteessa ympäristöön ja tarkastelemaan totuttua kriittisesti. Tämä auttaa tiedostamaan työelämään liittyviä kysymyksiä ja ymmärtämään niitä uutta luovalla tavalla. Filosofian opintojaksoilla voidaan tehdä yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Korkeakouluhteistyö Filosofian opintojaksoilla voidaan vieraila korkeakouluissa ja ottaa osaa korkeakoulujen järjestämiin tapahtumiin. Lisäksi korkeakoulut voivat olla mukana opetuksessa.

Kansainvälisyys Filosofia on luonteeltaan kansainvälistä. Suuret filosofiset kysymykset ovat osa ihmisyyttä riippumatta ajasta tai paikasta. Nykyajan keskeiset filosofiset kysymykset ovat

globaaleja kysymyksiä, jotka koskettavat ihmisiä kaikkialla. Filosofiset kysymykset voivat toimia keskustelun pohjana globaalisti eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Opintojaksolla voidaan toteuttaa kansainvälisyttä esimerkiksi etäyhteyksien avulla.

7.5. Fysiikka (FY)

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Fysiikka luonnontieteenä, 2 op (FY1-2)

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen
- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä.

Opiskelija tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.

Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita.

Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.

Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.

Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.

Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu fysiikan kokeellisuuteen sekä systemaattisuuteen tieteenä, aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin, fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin sekä oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita. Lisäksi opiskelija perehtyy energiaan ja oppii tuntemaan eri energialajeja ja energiantuotantotapoja, oppii vertailemaan eri energiantuotantotapoja ja niiden ympäristövaikutuksia sekä saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Energia ja lämpö, 2 op (FY3)

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), Valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpöenergia
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä.

Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Opiskelija tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä, oppii tutkimaan aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä sekä osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa ja tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Voima ja liike, 2 op (FY4)

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), Valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä.

Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii tutkimaan kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä, oppii tuottamaan ja analysoimaan graafisia esityksiä mittaussaineistosta sekä ymmärtämään säilymlakien merkityksen fysiikassa ja oppii tuntemaan voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5)

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), Valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertyminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä.

Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.

Opiskelija osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä.

Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.

Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii mallintamaan planetaarista liikettä ympyräliikkeenä sekä perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä. Lisäksi opiskelija oppii kuvaamaan jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä sekä mallintamaan mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Sähkö, 2 op (FY6)

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia*
- *osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa*
- *tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Keskeiset sisällöt

Sähkö

Keskeiset sisällöt

- *jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä*
- *resistanssi ja Ohmin laki*
- *sähköteho ja Joulen laki*
- *vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait*
- *akut ja akun latauspiiri*
- *Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä*
- *potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä*
- *kondensaattori ja kondensaattorin energia*
- *puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä*
- *sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii tutkimaan kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tekemään sähköopin perusmittauksia. Opiskelija oppii myös käyttämään kentän ja potentiaalilin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa sekä oppii tuntemaan sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7)

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä*
- *ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta*
- *tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia*
- *ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.*

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

Keskeiset sisällöt

- *ferromagnetismi ja magneettinen dipoli*
- *magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä*
- *varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä*
- *virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima*
- *sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat*
- *generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla*
- *sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri*
- *valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen*
- *valon interferenssi ja diffraktio*
- *valon polarisaatio kvalitatiivisesti*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Hyvinvointiosaaminen

- Opiskelija tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa ja sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta. Opintojaksolla opitaan tunnistamaan sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia. Lisäksi opiskelija oppii ymmärtämään valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8)

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), Valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön*
- *tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan*
- *ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.*

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvantittuminen

Keskeiset sisällöt

- *energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa*
- *fotoni sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina*
- *atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate*
- *kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet*
- *atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen*
- *ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia*

- *ydinvoima, fissio ja fuusio*
- *hajoamislaki*
- *ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa*
- *hiukkasfysiikan standardimalli*
- *maailmankaikkeuden kehitys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön. Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan ja oppii ymmärtämään kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Fysiikan kertaus abeille, 2 op (FY9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- saa kokonaiskuvan opiskelluista fysiikan sisällöistä
- parantaa laskuvalmiuttaan
- opiskelija harjaantuu tuottamaan kirjallisesti tekstiä, jossa hän kuvaa jotakin ilmiötä tai määrittelee täsmällisesti tietyn käsitteen
- opiskelija harjoittelee fysiikan eri osa-alueiden tietoja yhdistelevää ongelmanratkaisua rakentaen kokonaiskuvaa fysiikasta luonnonilmiöiden tulkitsijana

- opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja järkevästi ja valitsemaan tilanteeseen parhaiten sopivan välineen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- ylioppilaskirjoitusten ja korkeakoulujen pääsykoetehtävien tyyppisten tehtävien harjoittelu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opiskelija saa kokonaiskuvan opiskelluista fysiikan sisällöistä ja parantaa laskuvalmiuttaan. Opiskelija harjaantuu tuottamaan kirjallisesti tekstiä, jossa hän kuvaa jotakin ilmiötä tai määrittelee täsmällisesti tietyn käsitteen. Opiskelija harjoittelee fysiikan eri osa-alueiden tietoja yhdistelevää ongelmanratkaisua rakentaen kokonaiskuvaa fysiikasta luonnonilmiöiden tulkitsijana ja harjaantuu käyttämään ohjelmistoja järkevästi ja valitsemaan tilanteeseen parhaiten sopivan välineen

Fysiikan tutkimus, 2 op (FY10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija tutustuu johonkin fysiikan osa-alueeseen koulukursseja laajemmin, teemana voi olla esimerkiksi hiukkasfysiikka

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- sisältönä voi olla esim. hiukkasfysiikka ja sen nykytutkimus
- perehtyminen fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- monipuolisten tietolähteiden käyttö ja niiden arviointi kriittisesti fysiikan tietojen avulla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu esim. hiukkasfysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja oppimisprosessiin. Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opiskelija tutustuu johonkin fysiikan osa-alueeseen koulukursseja laajemmin, teemana voi olla esimerkiksi hiukkasfysiikka.

Fysiikan harjoitustyöt, 2 op (FY11/TIFY3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija osaa tehdä yksinkertaisia fysikaalisia mittauksia ja kuvata fysiikan perusmittausmenetelmiä
- opiskelija osaa käyttää mm. yleismittaria ja oskilloskooppia.
- opiskelija osaa kerätä kokeellisia mittaustuloksia ja esittää niitä graafisesti
- opiskelija osaa kuvata virhelähteitä ja arvioida niiden vaikutusta lopputulokseen.
- opiskelija osaa toimia turvallisesti opetuslaboratoriossa yleisten työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- opiskelija osaa itsenäisesti päivittää laborioturvallisuustietoutta tarpeen mukaan
- opiskelija osaa yhdistää kokeelliset mittaukset lukiosta tuttujen fysiikan ilmiöiden teoriaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- opiskelija kehittää suunnittelu- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- opiskelija kehittää kriittistä ja analyyttistä ajatteluaan
- opiskelija kehittää ajankäytön hallintaansa
- opiskelija oppii tunnistamaan kokeellisen työskentelyyn liittyvää osaamistaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittaustulosteista.

Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.

Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa luonnontieteellisiä kokeita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja oppimisprosessiin. Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana oppii tekemään yksinkertaisia fysikaalisia mittauksia ja kuvaamaan fysiikan perusmittausmenetelmiä, käyttämään mm. yleismittaria ja oskilloskooppia. Opiskelija oppii keräämään kokeellisia mittaustuloksia ja esittämään niitä graafisesti ja kuvaamaan virhelähteitä ja arvioimaan niiden vaikutusta lopputulokseen. Opiskelija oppii toimimaan turvallisesti opetuslaboratoriossa yleisten työturvallisuusohjeiden mukaisesti. Opiskelija oppii itsenäisesti päivittämään laboratorioturvallisuustietoutta tarpeen mukaan. Opiskelija osaa yhdistää kokeelliset mittaukset lukiosta tuttujen fysiikan ilmiöiden teoriaan.

Astrofysiikka, 2 op (FY12/TIFY1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opitaan, mitä nykyaikainen tähtitiede on sekä saa perustiedot Aurinkokunnasta ja koko maailmankaikkeuden rakenteesta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan nykyaikaisiin tutkimusmenetelmiin ja havaintovälineisiin.
- Nykypäivän tähtitieteen tutkimus, tähtitaivas ja astrofysiikka.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opitaan, mitä nykyaikainen tähtitiede on sekä saa perustiedot Aurinkokunnasta ja koko maailmankaikkeuden rakenteesta.

Korkeakoulufysiikan perusteet, 2 op (FY13_TiFy3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso on osa Turun yliopiston Fysiikka 1, jonka aiheena on mekaniikka.
- Opintojaksolla syvennetään lukion mekaniikan oppimäärää.
- Erityisesti tutustutaan derivaattaan ja integraaliin fysiikan matemaattisina työkaluina

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Liike yhdessä ulottuvuudessa ja voimalait.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on osa Turun yliopiston Fysiikka 1, jonka aiheena on mekaniikka.

Opintojaksolla syvennetään lukion mekaniikan oppimäärää. Erityisesti tutustutaan derivaattaan ja integraaliin fysiikan matemaattisina työkaluina.

7.6. Maantiede (GE)

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä

ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnaissa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohdista ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdinnoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävän elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutokseen ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomeediaa tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmillä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä

arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geometriataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomeediaa hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestävän kehityksen sitoumukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaalit ongelmat ja niiden ratkaisut ovat opintojakson keskeisiä teemoja. Opiskelija oppii, että globaali ajattelu tulee omaksua omien arkisten valintojen ja tekojen taustaksi. Opetus ohjaa kriittisyyteen median seuraamisessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa työskennellään pienryhmissä ja tehdään vertaisarviointeja. Opiskelija on sekä palautteen saajan että palautteen antajan roolissa. Tämä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaaleja ongelmia tarkastellaan opintojaksossa eri näkökulmista: kotimaisesta ja erilaisista ulkomaisista näkökulmista. Kotimaan olosuhteita vertaillaan muiden maiden olosuhteisiin. Kotimaassa tehdyt valinnat ja ratkaisut voivat vaikuttaa ihmisten elämään muualla. Opiskelija oppii arvostamaan muita kulttuureja ja ymmärtämään, että maailma on kaikkien ihmisten yhteinen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kestävän kehityksen osa-alueet, kuten kierto- ja biotalous, ovat opintojaksossa keskeisessä asemassa. Opiskelija tutustuu kestäviin valintoihin esimerkiksi asumisessa, kuluttamisessa ja liikkumisessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä opintojakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Maantieteen perusteiden opintojakso, jossa tutustutaan maantieteelle ominaiseen tapaan ajatella ja käsitellä tietoa. Opintojaksossa käsitellään globaaleja ympäristön ja ihmiskunnan muutoksia.

Sininen planeetta, 2 op (GE2)

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), Valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä*

- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa opiskelija perehtyy luonnonmaantieteen terminologiaan ja luonnonmaantieteelle ominaiseen kielenkäyttöön. Opiskelija tekee kurssin harjoituksia itsenäisesti ja ryhmätyönä. Geomediataidot ja luonnontieteellinen ajattelu kehittyvät. Maantiede on luonteeltaan monitieteinen tieteenala.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija syventää käsitystään siitä, miten planeetta toimii, ja miten ihmisen toiminta liittyy planeetan toimintaan. Oppisisältöihin kuuluvat luonnon kiertokulkujen merkitys ihmisen toiminnalle, ihmisen rooli elonkehän osana ja luonnonvarojen rooli ihmisen toiminnassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä opintojakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Luonnonmaantieteen opintojakso, jossa opiskellaan planeetta Maan toimintaa. Perehdytään planetaarisuudesta johtuvaan vyöhykkeisyyteen ja ilma- ja vesikehän virtauksiin. Tutustutaan laattatektoniikan, rapautumisen ja eroosion rooliin maiseman muodostuksessa. Tarkastellaan ilmaston ja eliöyhteisöjen alueellista vaihtelua ja vaihtelun syitä.

Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö

- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa opiskelija perehtyy ihmistoiminnan ja yhteiskuntien alueellisiin piirteisiin. Oppisisällöt tukevat globaalin vastuun ottamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa näkökulma on globaali. Opetus ohjaa opiskelijaa tunnistamaan paikallistasolla tehtyjen valintojen globaalit vaikutukset. Opiskelija tutustuu eri kulttuuripiireihin. Opetus syventää opiskelijan käsitystä yhteiskunnan moninaisuudesta ja ihmisoikeuksien merkityksestä. Opintojaksossa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan lukion kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita ja yhteyksiä ulkomaille.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana perustuu useaan arvioitavaan osioon, kuten opiskelijan oppitunneilla osoittamaan aktiivisuuteen ja osaamiseen, oppitunneilla ja kotona tehtyihin tehtäviin, sekä opintojakson lopussa pidettävään kokeeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ihmismaantieteen opintojakso, jossa opiskellaan ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja ympäristön välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla. Keskeisiä teemoja ovat väestö, kulttuurit, kaupungit, luonnonvarojen käyttö, teollisuustuotanto ja liikenne.

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4)

Opintojakson moduulit

- Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), Valinnainen

Tavoitteet

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomedian sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävästä tulevaisuudesta edistämiseksi

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta
- tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa itsenäiseen työskentelyyn tutkivalla otteella. Projektityön tekemisen yhteydessä opiskelijan geomediataidot, tieteellinen kielenkäyttö ja lähdeviitteiden käyttö vahvistuvat. Geomediataidoilla on merkitystä useiden eri alojen työelämässä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan suomalaisen aluesuunnittelun periaatteisiin. Opetus ohjaa löytämään aluesuunnitteluun liittyvää tietoa ja osallistumaan oman lähiympäristön suunnitteluun.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu osallistuvaan suunnitteluun. Opintojaksossa opiskelija vahvistaa käsitystään siitä, millainen fyysinen ympäristö edistää ihmisten hyvinvointia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa käytetään formatiivista ja summatiivista arviointia. Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10. Arvosana muodostuu useasta arvioitavasta osiosta, kuten projektityöstä, projektityön esityksestä ja kokeesta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Maantieteen tutkimukseen perehdyttävä opintojakso. Tutustutaan geomedian, kuten karttojen ja satelliittikuvien, käyttöön tutkimuksessa. Opiskellaan paikkatiedon ja paikkatietojärjestelmien perusteita. Opiskelija tekee itsenäisesti maantieteellisen aluetutkimuksen tai projektityön. Perehdytään myös aluesuunnitteluun Suomessa. Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan maantieteen osaajiin työelämässä.

Maantieteen kertaus, 2 op (GE5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija parantaa maantieteen osaamistaan ylioppilaskoetta varten.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa kerrataan maantieteen valtakunnallisten moduulien sisältö ja valmistaudutaan maantieteen ylioppilaskokeeseen. Opintojaksossa on opettajajohtoisia oppitunteja sekä itsenäisesti tehtäviä harjoituksia, joissa opiskelijat harjoittelevat ylioppilaskokeen tehtävien tekemistä ja vastaustekniikkaa. Lisäksi harjoitellaan ylioppilaskokeen sähköisen alustan ja siellä olevien sovellusten käyttöä. Kurssin sisältöä muokataan opiskelijoiden toiveiden mukaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan vastaustekniikka ja maantieteen ylioppilaskokeessa tarvittavien sovellusohjelmien käyttötaidot kehittyvät.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suorittaminen edellyttää riittävän säännöllistä oppitunneille osallistumista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Maantieteen kertaus valmentaa opiskelijaa maantieteen ylioppilaskirjoituksiin. Opintojaksossa tutustutaan maantieteen ylioppilaskokeen tehtävyytyyppeihin sekä hyvän vastauksen periaatteisiin ja parannetaan maantieteen asiahallintaa opettajajohtoisin tuntein sekä erilaisin oppitunneilla ja kotona tehtävin harjoituksin. Lisäksi harjoitellaan ylioppilaskokeessa käytettävien sovellusohjelmien käyttöä.

Eliömaantiede, 2 op (GE6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa tutustutaan eliömaantieteeseen, joka yhdistelee maantiedettä ja biologiaa. Opiskelija oppii, miten luonnonmaantiede vaikuttaa biologisen monimuotoisuuden kehittymiseen. Opiskelija tutustuu tieteelliseen alkuperäistutkimukseen eliömaantieteen alalta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Suomen metsätyypit, eliöiden levinneisyysalueiden muodostuminen, laattatektoniikan vaikutus biologisen monimuotoisuuden kehittymiseen, eliömaantieteelliset suuralueet, maapallon biomien eliöstö. Tieteellisten artikkelien tutkiminen. Paikkatieto-ohjelmiston käyttö kartan tekoon. Avoimet tietokannat paikkatiedon lähteenä. Vierailu lähialueen luonnossa ja yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opetus ohjaa tutustumaan eri biomien ominaispiirteisiin. Oppisisällöt vahvistavat luonnon ainutlaatuisuuden ja itseisarvon tunnistamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa työskentelemään tutkivalla otteella ryhmässä ja itsenäisesti. Opiskelijan geometia-aidot kehittyvät.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suorittaminen edellyttää pienryhmässä ja yksin tehtyjen harjoitustöiden palauttamista sovittuun määräaikaan mennessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa perehdytään eliömaantieteeseen, tieteenalaan, joka yhdistelee maantiedettä ja biologiaa. Tutustutaan Suomen metsätyyppeihin, eri maanosien eliöstöön, luonnon monimuotoisuuden kehittymiseen ja maapallon biomeihin. Harjoitellaan paikkatieto-ohjelman käyttöä. Tehdään tutkimuksellinen harjoitustyö lähialueen luonnossa ja vierailaan yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa.

Aluemaantieteen perusteet, 2 op (GE7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa tutustutaan aluemaantieteeseen. Lisäksi opitaan korkeakouluopinnoissa hyödyllisiä taitoja, kuten tiedonhakua, lähdeviitteiden käyttöä, tieteellistä kirjoittamista ja ryhmätyötaitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat tekevät aluemaantieteellisen analyysin jostain maantieteellisestä suuralueesta, pari- tai ryhmätyönä. Opintojaksossa sovelletaan lukion luonnonmaantieteen ja ihmismaantieteen sisältöjä alueellisesti. Näiden sisältöjen tuntemusta myös syvennetään. Opintojakso toteutetaan yhteistyössä Turun yliopiston maantieteen osaston kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat tekevät projektityön ryhmässä. Tämä vahvistaa vuorovaikutustaitoja ja vastuunottoa omasta ja muiden työskentelystä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa opiskelija syventyy johonkin maantieteelliseen suuralueeseen. Alueen ominaispiirteiden tutkiminen ja niiden kytkeminen globaaliin asiayhteyteen vahvistavat globaali- ja kulttuuriosaamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa kehittämään tutkivaa lähestymistapaa, tieteellistä kirjoittamistapaa ja lähdeviitteiden käyttöä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Lukion opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suorittaminen edellyttää riittävän hyvän aluemaantieteellisen analyysin palauttamista määräaikaan mennessä (pari- tai ryhmätyö). Jos kurssin suorittaa lukion opintojaksoa laajempaan, siitä on mahdollista saada yliopiston rekisteriin 5 opintopisteen suoritus. Tämä arvioidaan yliopiston arviointikriteerien mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tutustutaan aluemaantieteeseen, ja syvennetään samalla maantieteen valtakunnallisten oppisisältöjen hallintaa. Lisäksi opitaan korkeakouluopinnoissa hyödyllisiä taitoja, kuten tiedonhakua, lähdeviitteiden käyttöä, tieteellistä kirjoittamista ja ryhmätyötaitoja. Opiskelijat tekevät aluemaantieteellisen analyysin jostain maantieteellisestä suuralueesta, pari- tai ryhmätyönä. Opintojakso toteutetaan yhteistyössä Turun yliopiston maantieteen osaston kanssa.

7.7. Historia (HI)

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituspäitä. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja

arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävästä tulevaisuudesta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävästä elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen

- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksot

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1)

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- *ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina*
- *maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty*
- *väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen*
- *rahatalouden ja kaupan kehitys*

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- *eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa*
- *kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- *teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*
- *väestökehitys ja muuttoliikkeet*
- *jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous*

Paikallinen lisäys

Laja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää luonnon ja ympäristön muutoksen historiallisessa kontekstissa. Opiskelija kykenee analysoimaan nykypäivän ympäristöä koskevia haasteita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija ymmärtää, miten ihminen käyttää luonnonvaroja toimeentulon lähteenä ja miten se vaikuttaa yhteiskunta- ja elinkeino- ja väestörakenteeseen esihistoriasta nykypäivään.

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan länsimaisen korkeakulttuurin syntyyn, sekä elinkeinorakenteen ja taloudellisen järjestelmän muutoksiin esihistoriassa, jokilaaksojen kulttuurissa, antiikissa, keskiajalla, löytöretkien aikaan sekä teollistuvassa maailmassa.

Arviointi: numeroarviointi.

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2)

Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat*
- *osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina*

- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntiin ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija vahvistaa empatiakykyjään 1800- ja 1900-lukujen inhimillisten tragedioiden kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija tuntee kansainvälisen politiikan pääperiaatteet. Kurssin keskeisiä tarkastelunäkökulmia ovat demokratia vastakohtanaan diktatuuri.

Keskeiset sisällöt: Opintojakso keskittyy imperialismiin teoriaan ja käytäntöön sekä ensimmäiseen ja toiseen maailmansotaan ja niiden syihin ja seurauksiin. Pyritään tutustumaan kylmään sotaan ja sen jälkeen syntyneeseen uuteen kansainväliseen politiikkaan.

Arviointi: numeroarviointi.

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3)

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ymmärtää yhteiskunnallisen vaikutuksen merkityksen 1800- ja 1900-luvun suomalaisen kansalaisyhteiskunnan luomisessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla painotetaan empatiataitoja 1900-luvun sotien kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija ymmärtää Suomen aseman muuttumisprosessin autonomisesta itsenäiseksi valtioksi ja itsenäisen Suomen haasteet kylmässä sodassa.

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan Suomen autonomiseen asemaan osana Venäjän keisarikuntaa, itsenäistymisen, sisällissota, kansan eheytyminen, talvi- ja jatkosota sekä Lapin sota, Suomen muuttunut asema kylmässä sodassa.

Arviointi: numeroarviointi.

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4)

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), Valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa*
- *ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen*
- *ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa*
- *osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia*
- *osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan*
- *pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen*
- *osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.*

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- *tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä*

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- *• antiikin kulttuurien yleispiirteet*
- *• demokratian ja tieteellisen ajattelun synty*
- *• keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus*

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- *tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa*
- *reformaatio ja tiedon vallankumous*
- *valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*
- *1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset*

Kohti nykyaikaa

- *taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen*
- *tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat*
- *demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat*
- *tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen*
- *sukupuoliroolien murros*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla pyritään innostamaan opiskelijaa kiinnostumaan länsimaisen kulttuurin perustasta tutustumalla antiikin kulttuurista lähtien tieteiden ja taiteiden historiaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija ymmärtää, mistä eurooppalaisuus rakentuu tutustumalla aate- ja taidehistorian keskeisiin saavutuksiin.

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan demokratiaan syntyyn, aatehistoriaan sekä taiteeseen ja tieteeseen antiikissa, keskiajalla, renessanssin ja valistuksen aikana sekä 1800-luvun aatteiden kautta nykyajan populaarikulttuurin aikaan.

Arviointi: numeroarviointi.

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa*
- *hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen*
- *kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta*
- *osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen*

- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tustustuu Ruotsin vallan ajalla luotuun suomalaisen yhteiskunnan perustaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija tuntee suomalaista kulttuuriperintöä sekä Suomen historian kehityslinjoja siltä ajalta, kun Suomi oli osana Ruotsin valtakuntaa.

Keskeiset sisällöt: Suomen esihistoriaa, liittyminen länsieurooppalaiseen kulttuuriyhteisöön keskiajalla, uskonpuhdistus, suurvaltakausi, vapauden ja hyödyn kausi sekä kansallisen tietouden ensimmäiset askeleet.

Arviointi: numeroarviointi.

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6)

Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä*
- *tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa*
- *osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa*
- *analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä*
- *erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä*
- *osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön*
- *tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Maailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- *kulttuurit ja niiden vuorovaikutus*

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*
- *arktiset kulttuurit*
- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*
- *Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla matkustetaan maailman ympäri kulttuuripiiristä toiseen. Opintojakson tarkoituksena on lisätä opiskelijoiden kulttuurien ja tapojen tuntemusta sekä erilaisuuden ymmärtämistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija tuntee kulttuurin peruskäsitteitä ja oppii ymmärtämään omasta kulttuuristaan poikkeavan kulttuurin arvomaailmaa ja elämäntapaa sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta.

Keskeiset sisällöt: Opiskeltavaksi kulttuurialueeksi valitaan valinnaisesti yksi tai useampi seuraavista: Afrikka, arktiset kulttuurit, Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit, Intia, islamin maailma, Japani, Kiina, Korea, Latalainen Amerikka, Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Arviointi: numeroarviointi.

Maailma nyt - kylmästä sodasta nykypäivään, 2 op (HI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija:
- tuntee kansainvälisen politiikan keskeisiä käsitteitä
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntiin ja kansainvälisiin suhteisiin
- maailmansotien jälkeisen ajan seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättymisen
- kehitys kaksinaapaisesta moninaapaiseen maailmaan
- Ihmisoikeuskysymykset ja kansanmurhat
- nykypäivän kriisien jäsentäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää kansainvälisten suhteiden ongelmia. Opiskelija kykenee ymmärtämään nykypäivän ilmiöitä historiallisesta näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ymmärtää demokratian merkityksen yhteiskunnassa. Opiskelijaa rohkaistaan aktiiviseen yhteiskunnalliseen toimijuuteen globalien haasteiden edessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija tuntee keskeisiä maailman tapahtumia toisen maailmansodan ajasta nykypäivään. Opiskelija kykenee syvälliseen historialliskriittiseen ajatteluun.

Keskeiset sisällöt: Opintojaksolla käsitellään keskeisiä maailmanpoliittisia kriisejä kuten kylmän sodan kriisit (esim. Vietnamin sota ja Kuuban ohjuskriisi), Lähi-Idän kriisipesäke (esim. Irak, Afganistan, Syyria, Isis), Ukrainan kriisi, hybridisodankäynti, terrorismi. Kurssilla tutustutaan myös suurvaltojen lähihistoriaan: Putinin Venäjä, Trumpin Yhdysvallat ja Xi Jingingin Kiina.

Yhtymäkohdat: yhteiskuntaoppi, äidinkieli, biologia ja maantiede.

Arviointi: numeroarviointi.

Suomi talvisodasta nykypäivään, 2 op (H18)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen toisesta maailmansodasta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön. Lisäksi syvennetään ymmärrystä historiallisesta empatiasta.
- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija:
- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen muuttuvassa kansainvälisessä kontekstissa
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissa
- ymmärtää suomalaisen identiteetin kehityskulun

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan
- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla syvennetään opiskelijan ymmärrystä historiallisesta empatiasta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijaa perehdytetään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon kriittiseen käyttöön.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija hallitsee Suomen historian poliittisia ja taloudellisia käännekohtia talvisodan alkamisesta nykypäivään. Opiskelijaa kykenee historiallis-yhteiskunnalliseen ajatteluun.

Keskeiset sisällöt: talvi-, jatko- ja Lapin sodat ja jälleenrakennus, hyvinvointi-Suomen rakentaminen, Paasikiven ja Kekkonen Suomi kylmän sodan maailmassa, Koiviston Suomi integroituu länteen, Suomen haasteet ja mahdollisuudet globaalissa maailmassa 2000-luvulla.

Yhtymäkohdat: yhteiskuntaoppi, äidinkieli, biologia ja maantiede.

Arviointi: numeroarviointi

Historian kertaus, 2 op (HI9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kykenee yhdistämään historian eri osa-alueet kokonaisuudeksi ja saa valmiuksia ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan lukion historian keskeinen sisältö ja harjoitellaan vastaamaan ainerealin kysymyksiin.
- Kursilla vaaditaan useampia kirjallisia tuotoksia.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija harjoittelee oman opiskelunsa aikatauluttamista sekä oppii kantamaan vastuun omasta oppimisestaan. Näiden taitojen myötä opiskelija saa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa sekä työelämässä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa rakentaa laaja-alaisia kokonaisuuksia kurssi- ja oppiainerajat ylittäen. Vahvistetaan opiskelijan lähdekriittistä ajattelua.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija kykenee yhdistämään historian eri osa-alueet kokonaisuudeksi ja saa valmiuksia ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt: Kerrataan lukion historian keskeinen sisältö ja harjoitellaan vastaamaan ainerealin kysymyksiin. Opintojaksoon sisältyy henkilökohtainen palautekeskustelu.

Arviointi: suoritusmerkintä

7.8. Kemia (KE)

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laa-ala-ainen osaaminen

*Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.*

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyteen.

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa

- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluysteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Kemian perusteet, 2 op (KE1-2)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.
- Oppilas tutkii ja kokeilee arjen teknologisia sovelluksia, niiden käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita.

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestäväen elämäntavan edistämässä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestäväen elämäntavan edistämässä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa.

Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa.

Opiskelija tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa.

Opiskelija ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kemia perusteet -opintokokonaisuudessa opiskelija saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin sekä saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Arviointi: Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3)

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), Valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä*
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä*
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä*
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta*
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.*

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi*
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet*
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä*
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla*
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria*
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä*
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä.

Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Molekyylit ja mallit -opintokokonaisuudessa opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä sekä ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta käyttäen tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi*

- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Arviointi: Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEKNOLOGIAN sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykyteknologian sovelluksissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kemiallinen reaktio -opintokokonaisuudessa opiskelija saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme ja osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykyteknologian sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Arviointi: Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista.

Opiskelija tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen.

Opiskelija tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista.

Opiskelija osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kemiallinen energia ja kiertotalous -opintokokonaisuudessa opiskelija oppii ymmärtämään kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään

keskustelussa energiaratkaisuista ymmärtäen energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa sekä tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen.

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Arviointi: Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämässä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla

- *reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella*
- *tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa.

Opiskelija tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.

Opiskelija osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kemiallinen tasapaino -opintojaksossa opiskelija oppii tunnistamaan kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa, osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä sekä osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo - emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Arviointi: Opiskelija osoittaa osaamisensa jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä jaksokokeessa, joka arvioidaan. Jaksokokeen muoto ja toteuttamistapa voivat vaihdella. Numeroarviointi.

Kemian harjoitustyöt, 2 op (KE7_TiKe2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii turvalliset työskentelytavat, perehtyy erilaisten kemiallisten tutkimusmenetelmien käyttöön ja kykenee tekemään johtopäätöksiä tutkimustensa perusteella.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeisenä sisältönä ovat erilaiset kokeelliset työt, joiden avulla opiskelijat saavat itse soveltaa oppimiaan tietoja käytäntöön. Työt valitaan ottaen huomioon kunkin opiskelijan tiedot ja taidot kemiassa sekä kiinnostus kemian eri osa-alueisiin. Erityistä huomiota kiinnitetään kemikaaliturvallisuuteen. Mahdollisia töitä ovat mm. kemiallisen reaktion nopeuden määrittäminen, erilaiset titraukset, yhdisteen tunnistaminen kemiallisten reaktioiden avulla, yhdisteen pitoisuuden selvittäminen seoksessa (esim. ruoka- juoma ja vesianalyysit), luonnonvakioiden määrittämiä, esim. NA ja Vm.
- Kokeellisuus ei aina välttämättä ole varsinaista kokeellista työskentelyä, vaan myös esimerkiksi videoiden, demonstraatioiden tai simulaatioiden avulla toteutettua.
- Tietotekniikan käyttöä kemiassa harjoitellaan mm. kuvaajien piirtämisessä, riippuvuuksien määrittämisessä sekä titrauskäyrien analysoinneissa. Keskeisenä tavoitteena tietotekniikan käytössä on, että opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja järkevästi ja valitsemaan tilanteeseen parhaiten sopivan välineen.
- Lisäksi vierailaan mahdollisuuksien mukaan jonkin yrityksen laboratoriossa ja/tai Turun yliopiston kemian laitoksella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa

Opiskelija ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suorittamisen edellytyksenä on opintojaksoon sisällytettyjen kemian laboratoriotöiden huolellinen ja turvallinen suorittaminen. Opiskelijan etenemistä opintojakson aikana seurataan jatkuvalla formatiivisella arvioinnilla. Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kemian harjoitustyöt -opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii turvalliset työskentelytavat, perehtyy erilaisten kemiallisten tutkimusmenetelmien käyttöön ja kykenee tekemään johtopäätöksiä tutkimustensa perusteella.

- Keskeisenä sisältönä ovat erilaiset kokeelliset työt, joiden avulla opiskelijat saavat itse soveltaa oppimiaan tietoja käytäntöön. Työt valitaan ottaen huomioon kunkin opiskelijan tiedot ja taidot kemiassa sekä kiinnostus kemian eri osa-alueisiin. Erityistä huomiota kiinnitetään kemikaaliturvallisuuteen. Mahdollisia töitä ovat mm. kemiallisen reaktion nopeuden määrittäminen, erilaiset titraukset, yhdisteen tunnistaminen kemiallisten reaktioiden avulla, yhdisteen pitoisuuden selvittäminen seoksessa (esim. ruoka- juoma ja vesianalyysit), luonnonvakioiden määrityksiä, esim. NA ja Vm.
- Kokeellisuus ei aina välttämättä ole varsinaista kokeellista työskentelyä, vaan myös esimerkiksi videoiden, demonstraatioiden tai simulaatioiden avulla toteutettua.
- Tietotekniikan käyttöä kemiassa harjoitellaan mm. kuvaajien piirtämisessä, riippuvuuksien määrittämisessä sekä titrauskäyrien analysoinneissa. Keskeisenä tavoitteena tietotekniikan käytössä on, että opiskelija harjaantuu käyttämään ohjelmistoja järkevästi ja valitsemaan tilanteeseen parhaiten sopivan välineen.
- Lisäksi vierailaan mahdollisuuksien mukaan jonkin yrityksen laboratorioissa ja/tai Turun yliopiston kemian laitoksella.

Arviointi: Opintojakson suorittamisen edellytyksenä on opintojaksoon sisällytettyjen kemian laboratoriotöiden huolellinen ja turvallinen suorittaminen. Opiskelijan etenemistä opintojakson aikana seurataan jatkuvalla formatiivisella arvioinnilla. Suoritusmerkintä.

Lukiokemian koonti ja kertaus, 2 op (KE8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kykenee yhdistämään kemian eri osa-alueet kokonaisuudeksi kertaamalla koko lukiokemian keskeisen sisällön ja saa valmiuksia sekä ylioppilaskirjoituksiin että erilaisiin pääsykokeisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeisenä sisältönä ovat kemian peruskäsitteet ja niiden väliset yhteydet.
- Integroivat harjoitustehtävät.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukiokemian opintokonaisuuksissa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineen yhteiset tavoitteet ja koko lukiokemian sisällön sekä valmistaa kemian ylioppilaskokeeseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija osoittaa osaamisensa ja kokonaisuusien hallinnan jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä kemian yo-koetta vastaavassa kokeessa, esim. preliminäärikokeessa, joka arvioidaan. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiokemian koonti ja kertaus -opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kykenee yhdistämään kemian eri osa-alueet kokonaisuudeksi kertaamalla koko lukiokemian keskeisen sisällön ja saa valmiuksia sekä ylioppilaskirjoituksiin että erilaisiin pääsykokeisiin.

- Keskeisenä sisältönä ovat kemian peruskäsitteet ja niiden väliset yhteydet.
- Integroivat harjoitustehtävät.

Arviointi: Opiskelija osoittaa osaamisensa ja kokonaisuuksien hallinnan jakson päättyessä arviointiviikolla pidettävässä kemian yo-koetta vastaavassa kokeessa, esim. preliminäärikokeessa, joka arvioidaan. Numeroarviointi.

Termodynamiikka, 2 op (KE9/TiKe1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija perehtyy reaktioiden termodynamiikkaan
- oppii soveltamaan tietojaan termodynaamisten laskujen ja ongelmien ratkaisemiseksi

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kemian reaktioiden termodynamiikka

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii yhdistämään muissa oppiaineissa, esimerkiksi fysiikassa, oppimiaan asioita

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksosta pidetään koe, minkä Turun yliopiston Kemian laitoksen edustaja tekee. Koe arvioidaan yhdessä Turun yliopiston Kemian laitoksen edustajan kanssa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opiskelija perehtyy termodynamiikkaan ja oppii soveltamaan tietojaan termodynaamisten laskujen ja ongelmien ratkaisemiseksi. Opintojakso tehdään yhteistyössä Turun yliopiston Kemian laitoksen kanssa.

Kemialliset sidokset, 2 op (KE10/TiKe3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija perehtyy erilaisten kemiallisten sidosten muodostumiseen ja niihin liittyviin keskeisiin teorioihin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- erilaiset kemialliset sidokset
- kemiallisiin sidoksiin liittyvät keskeiset teoriat

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksosta pidetään koe, minkä Turun yliopiston Kemian laitoksen edustaja tekee. Koe arvioidaan yhdessä Turun yliopiston Kemian laitoksen edustajan kanssa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana perehdytään erilaisten kemiallisten sidosten muodostumiseen ja niihin liittyviin keskeisiin teorioihin.

7.9. Uskonto (KT)

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntietämisen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta

- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Paikallinen lisäys

- Työelämänäkökulma: Opiskelija saa tietoja ja taitoja menestyä monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja sen työelämässä.
- Korkeakoulu yhteistyö: Tehdään mahdollisuuksien mukaisesti opintovierailuja Turun yliopiston uskontotieteen laitokselle ja Turun ja Helsingin yliopiston teologian laitoksille, ja opetuksessa hyödynnetään yliopistojen avoimia opintomateriaaleja.

- Kansainvälisyys: Tietämys erilaisista uskonto- ja kulttuuritaustoista mahdollistaa toiminnan kansainvälisissä ja monikulttuurissa konteksteissa, esimerkiksi kaupallisella, psykologisella, yhteiskunnallisella, terveydenhoidon tai sosiaalitieteiden aloilla.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittämiseen tähdätään perehdyttäessä monoteististen uskontojen etiikkaan sekä pohditaan, mikä on uskontojen rooli kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen vahvistamista tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta käsittelevissä aihesisällöissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan uskonto- ja katsomusdialogia, uskonnollisuutta, uskonnottomuutta sekä uskonnonvapautta käsittelevien sisältöjen yhteydessä, kun opiskelijoiden kokemustaustaa hyödynnetään katsomusten moninaisuutta ja dialogitaitoja esittelevien sisältöjen käsittelyssä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

UE1 arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojakson aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää

arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

UE1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta monilaisena yksilöiden elämään vaikuttavana kulttuurisena ilmiönä, tuntee uskontojen ja uskonnollisten ilmiöiden tutkimuksen mahdollisuuksia sekä tutustuu Lähi-idän uskontoihin ja niiden yhteisiin juuriin. Opintojaksolla tarkastellaan myös maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta. Jakson sisällöt vahvistavat kulttuurista lukutaitoa ja kehittävät valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa, kuten monikulttuurisessa työelämässä, sekä kykyä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2)

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä

Keskeiset sisällöt

Maaailmanlaajuinen kristinuskko

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyyden ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinuskko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen vahvistuu, kun pyritään ymmärtämään kristillisen ekumenian eli kristillisten kirkkojen välisen vuoropuhelun sekä uskontodialogin perusteiden kautta eri tavoin ajattelevien maailmankuvaa ja heidän omasta maailmantulkinnasta poikkeavaa tulkintaa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen toteutuu käsiteltäessä kristinuskon kontekstuaalisuutta ja eri kulttuurien keskinäisvaikutusta kristinuskon perinteiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso vahvistaa ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä, ja antaa siten valmiuksia yhteiskunnallisen osaamisen kehittämiseen, kun opitaan tuntemaan oman yhteiskunnan ja kulttuuriperinnön rakentumisen vaiheittainen tausta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

UE2 arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojakson aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko

opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

UE2 Maailmanlaajuinen kristinusko (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä. Näin opiskelija perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa. Näiden teemojen käsittelyn kautta opiskelija oppii hahmottamaan ja analysoimaan kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa. Tämä kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä. Opintojakson osana voidaan analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyys ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*

- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntauksat ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen ilmenee Aasian uskontojen, luonnonuskontojen sekä uusien uskonnollisten liikkeiden roolin ymmärtämisessä nykymaailmassa. Uskontoihin liittyvän kulttuurisen lukutaidon vahvistuminen mahdollistaa toimimisen kansainvälisissä ympäristöissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla käsiteltävä vieraiden kulttuurien tuntemus lisää kulttuurien välistä kompetenssia, ja siten vuorovaikutusosaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen kehitystä tavoitellaan tarkastelemalla monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta Aasian kulttuureissa ja luonnonuskontojen vaikutusalueilla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

UE3 arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojakson aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Lisäksi tavoitteena on tunnistaa ja analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa. Lisäksi opintojakson aikana hahmotetaan sekä luonnonuskontojen että uusien uskonnollisten liikkeiden nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä maailmanlaajuisesti ja erityisesti Suomessa. Opintojakso kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisien uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettistä ja ympäristöosaamista tukee opintojakson aiheista yhteiskunnan toiminnan ymmärtämiseen tähtäävät sisällöt ja aktiivisen kansalaisuuden mukanaan tuoma vastuu, joka laajenee globaaliksi vastuunottamiseksi kestävästä tulevaisuudesta edistämiseksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso tukee globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittämistä antamalla valmiuksia ja rohkaisemalla opiskelijaa toimimaan demokraattisen, ihmisoikeuksia kunnioittavan ja monikulttuurisen yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Uskonnon opetus tukee opiskelijan yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista sekä aktiivisen kansalaisuuden kokemusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

UE4 arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojakson aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla. Opintojakso avaa näkökulmia sen ymmärtämiseen, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla. Tavoitteena on myös tunnistaa ja analysoida sekä muinaissuomalaisten uskontoperinteiden että kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä. Tämä vahvistaa osaamista analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua. Opintojakso kehittää valmiuksia toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, joka osaa osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5)

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia*

- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä ja luovaa osaamista kehitetään monitieteisessä taiteen ja sen vaikutusten tarkastelussa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta tarkastellaan monipuolisesti uskontojen ja kulttuurien vuorovaikutusta sekä niiden keskinäisvaikutusta eri taiteiden muotojen kautta.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista vahvistaa taiteen eheyttävä merkitys henkiselle ja sivistykselliselle kasvulle.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

UE5 arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojakson aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen syvää ja monialaista suhdetta. Opintojaksolla tarkastellaan eri näkökulmista taiteen

ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen. Sisällöissä perehdytään siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia. Ajankohtaisia kysymyksiä käsitellään uskonnollista symboliikkaa ja taiteen, populaarikulttuurin sekä uskonnon leikkauskohtien tarkastelussa. Opintojakso harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

Keskeiset sisällöt

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta*
- *tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa*
- *osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa*

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet*
- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaaminen edistää tavoite tunnistaa ja osata analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä kyky arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota. Opintojakson aikana on mahdollisuus tuottaa omaa uskontoaiheista mediasisältöä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaaminen vahvistuu, koska arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson keskeistä ainesta on vuorovaikutusosaamiseen liittyvät teemat, kuten median ymmärtäminen, mediassa toimiminen ja median tuottaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

UE6 arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja. Opintojakson alussa esitetään jakson arvioinnin perusteet. Arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle sellaista palautetta, joka antaa mahdollisuuden ohjata omaa oppimistaan ja kehittää opiskelutaitojaan. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn lyhyt- ja pitkäkestoisissa oppimistehtävissä ja -tilanteissa. Arviointi perustuu mahdollisen loppukokeen eli summatiivisen kokeen lisäksi aktiivisuuteen opintojakson aikana. Arviointi voi perustua jatkuvan näytön lisäksi oppimispäiväkirjoihin tai laaja-alaiseen koko opintojakson kattavaan oppimistehtävään. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää arvioinnin osana. Opiskelijan opintojakson aikana osoittama jatkuva näyttö on osa jakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista uskonnon, uskomusten ja uskonnottomuuden tutkimusta. Uskonnon ja tieteen tarkastelun lisäksi opintojakso käsittelee uskonnon ja median suhdetta siten, että opintojakso antaa valmiuksia tunnistaa ja analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä sekä uskonnon ja median välisiä suhteita, ja näiden käsittelyn perusteella opiskelija saa valmiuksia arvioida kriittisesti mediassa käsiteltyä uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä. Opintojakso kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa, mikä on tärkeä työelämätaito monilla aloilla.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla:

uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja

yhteiskuntatieteet

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa

- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat,
- uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Osana opintojaksoa voidaan toteuttaa uskontoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskontoon liittyvä tutkimus.

Uskonnon kertaus, 2 op (UE7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että suorittamisen jälkeen opiskelija osaa hahmottaa eheän kokonaiskuvan lukion uskonnon eri opintojaksoista. Opintojaksolla UE7 kerrataan ja syvennetään uskonnon opintojaksojen sisältöjä ja valmennetaan opiskelijaa ylioppilaskokeen uskonnon ainerealia varten.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla työskennellään laaja-alaisten ja opintojakso- sekä oppiainerajat ylittävien tehtävien parissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kertaava opintojakso ohjaa opiskelijaa tarkastelemaan uskonnollisia ilmiöitä oppiaine- ja tiederajat ylittävällä ja luovalla tavalla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä S tai arvosanalla 4–10 opiskelijan valinnan mukaan

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että suorittamisen jälkeen opiskelija osaa hahmottaa eheän kokonaiskuvan lukion uskonnon eri opintojaksoista. Opintojaksolla UE7 kerrataan ja syvennetään uskonnon opintojaksojen sisältöjä ja valmennetaan opiskelijaa ylioppilaskokeen uskonnon ainerealia varten. Opintojaksolla työskennellään laaja-alaisten ja opintojakso- sekä oppiainerajat ylittävien tehtävien parissa, joilla uskonnon sisältöjä kytketään osaksi laaja-alaista tietopohjaa. Syventävät ja kokoavat näkökulmat mahdollistavat asiantuntijamaisen ajankohtaisen uskonnollisen ja katsomuksia koskevan keskustelun seuraamisen ja siihen osallistumisen. Opintojakso vahvistaa myös uskonnon opintojaksosisältöjen integroimista muiden lukion oppiaineiden sisältöihin.

7.10. Kuvataide (KU)

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestäväen elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsityksiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan

visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävä. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta.

Paikallinen lisäys

- tutustuu paikallisiin kuvakulttuurin ilmentymiin esimerkiksi vierailuin ja vierailuilla

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

- opiskelijan osallistumisen mahdollisuus ajankohtaisiin paikallisiin kulttuuritapahtumiin niin tuottajana, kuin yleisönä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

KU1 opintojaksossa opiskelija harjoittelee moduulin tehtäviä suorittaessaan vaikuttamisen taitojaan sekä syventää yhteiskunnallisen osaamisen tietojaan kuvantekijänä ja kokijana sekä kuvaviestien vastaanottajana.

Hyvinvointiosaaminen

KU1 opintojakson aikana työskennellään luovin menetelmin kädentaitoja harjoittaen, jotka molemmat lisäävät monipuolista hyvinvointikokemusta. Oma ilmaisu ja kuvataiteeseen omakohtainen tutustuminen vahvistavat opiskelijan oman identiteetin ja persoonan kasvua.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Moduulin työskentelytavat ja aiheet vahvistavat opiskelijan etsimään hyvän ja kauniin monimuotoista olemusta maailmassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi tukee opiskelijan rohkeutta pitkäjänteiseen työskentelyyn omien tavoitteiden saavuttamiseksi. Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden arvioinnissa ja palautteessa. Opiskelija tekee myös itsearviointia opintojaksolla oppimastaan. Opintojakso arvioidaan numeroarviointina 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU1 on valtakunnallinen pakollinen opintojakso. (2op)

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa omaa kuvailmaisua. Lisäksi opintojakso vahvistaa kuvallisuutta: opiskelija oppii ymmärtämään kulttuurien kuvaviestejä, taidekuvaa ja muuta visuaalisen kulttuurin kuvaa.

Opintojakson keskeistä sisältöä on oma työskentely ja sen taidollinen ja sisällöllinen vahvistaminen, sekä omalla kuvalla vaikuttaminen. Harjoitellaan kuvallisuutta tutustuen muiden ja muina aikoina tehtyyn kuvaan sekä ajankohtaisiin ilmiöihin. Kuvallisista ja sanallisista harjoitustöistä kootaan portfolio, joka jätetään arvioitavaksi.

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä*
- *perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön*
- *soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä*
- *tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista*
- *kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana*
- *ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä*
- *ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.*

Paikallinen lisäys

- *tutustuu paikalliseen rakennettuun kulttuuriperintöön ja arkkitehtuuriin retkillä ja vierailuilla.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- *opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana*
- *opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana*

Ympäristön kuvat

- *kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa*
- *arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen*
- *visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista*
- *kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen*
- *ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa*
- *vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin*

Paikallinen lisäys

- opiskelijan osallistumisen ja tutustumisen mahdollisuus paikallisiin ympäristösuunnittelukohteisiin yhteistyössä kaupunkisuunnittelun tahojen kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija harjoittelee ympäristön käytön suunnittelua KU2 opintojakson tehtävien avulla sekä tutustuu kansalaistoiminnan mahdollisuuksiin paikallisten ja globaalien yhteisöllisten mallien avulla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu kulttuuriperinnön omiin ja yhteisiin piirteisiin rakennetun ympäristön visuaalisessa kielessä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson harjoitusten avulla opiskelija pohtii rakennetun ympäristön tuotannon eettisyyttä ja kuluttamisen ympäristövaikutuksia. Opiskelija pohtii muotoilun mahdollisuuksia kestävästä elämäntavan toteuttamisesta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa. Opintojakson ajan opiskelija tekee itsearviointia oppimastaan sekä tavoitteiden saavuttamisestaan. Opintojakso arvioidaan numeroarviointina 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU2 on valtakunnallinen pakollinen opintojakso. (2op)

Opintojakson tavoitteena on tutkia muotoilua ympäristöä, esineitä ja rakennuksia. Tavoitteena on myös harjaantua ympäristön tutkimiseen, siihen vaikuttamiseen ja paikallisen ymmärtäminen osana globaalia maailmaa. Opintojakso harjaannuttaa opiskelijaa myös kuvataiteen lukiodiplomin suorittamiseen.

Opintojakson keskeisistä sisältöä ovat kuvalliset harjoitustyöt, joita tukee muotoilun ja arkkitehtuurin historiaan tutustuminen. Työskentelytapoina on eri mediat harjoitustöiden suunnittelusta rakenteluun. Kaikki opintojakson harjoitustyöt ja tutkimukset kootaan portfolioksi, joka jätetään arvioitavaksi.

Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3)

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), Valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä*
- *laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin*
- *tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja*
- *hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää*
- *tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita*
- *tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista*
- *ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin*
- *tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestäväen tulevaisuuden näkökulmista.*

Paikallinen lisäys

- *tutustuu ja osallistuu paikallisiin mediatuotantoon sekä mediakulttuuriin.*

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- *opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana*
- *opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisien ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana*

Median kuvat

- *kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla*

- *median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen*
- *mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista*
- *kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen*
- *opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen*
- *opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa*

Paikallinen lisäys

- tuotetaan Salon lukion käyttöön ajankohtaista visuaalista materiaalia graafisen suunnittelun ja taiton harjoituksina.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso kehittää vuorovaikutusosaamista rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestäväen tulevaisuuden puolesta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi tukee opiskelijan tavoitteellista työskentelyä. Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden arvioinnissa ja palautteessa. Opiskelija tekee myös itsearviointia opintojaksolla oppimastaan. Opintojakso arvioidaan numeroarviointina 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU3 on valtakunnallinen syventävä opintojakso. (2op)

Opintojakson tavoitteena on ymmärtää miten voimistunut kuvallinen viestintä meihin vaikuttaa sekä miten ja mihin opiskelija voi vaikuttaa omilla kuvillaan. Opintojakso harjaannuttaa opiskelijaa myös kuvataiteen ja median lukiodiplomin suoritukseen ja vahvistaa opiskelijan taitoja käyttäen kuvallisia lähdemateriaaleja ylioppilastutkintokokeessa.

Opintojakson keskeistä sisältöä on harjoitella kovalukua eri viestimissä esimerkiksi uutisissa ja mainonnassa sekä tuottaa omaa kuvaa mm. valokuvaten. Harjoitustöissä harjoitellaan mediakriittisyyttä. Opintojakson harjoitustöistä koottava portfolio tuotetaan median erilaisin julkaisukeinoin.

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), Valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykyaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Paikallinen lisäys

- tutustuu paikalliseen taiteen kenttään.

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Mahdollisuus yhteisölliseen taiteelliseen työskentelyyn.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson opinnot tukevat opiskelijan hyvinvointiosaamista kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi tukee opiskelijan rohkeutta pitkäjänteiseen työskentelyyn omien tavoitteiden saavuttamiseksi. Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden arvioinnissa ja palautteessa. Opiskelija tekee myös itsearviointia opintojaksolla oppimastaan. Opintojakso arvioidaan numeroarviointina 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU4 on valtakunnallinen syventävä opintojakso. (2op)

Opintojakson tavoitteena on tutustua kuvataiteen historiaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin opiskelijan omaa kuvailmaisuja vahvistaen. Opintojakson työskentelymenetelmät harjaannuttavat myös kuvataiteen lukiodiplomin suorittamiseen.

Opintojakson keskeisenä sisältönä on opiskelijan oman kuvataideilmaisun vahvistaminen eri tekniikoiden avulla sisältöjä pohtien. Opintojakson tutkimukselliset harjoitustyöt, sekä itsearviointi jätetään arvioitavaksi opintojakson päätteeksi.

Piirustus ja maalaus, 2 op (KU5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on opiskelijan oman kuvataiteellisen ilmaisun syventäminen sekä taiteen tuntemuksen vahvistaminen omakohtaisella työskentelyllä.
- Opintojakso antaa vahvempaa valmiutta alan jako-opintoihin pyrittäessä sekä kuvataiteen lukiodiplomin suorittamiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- piirtämisen ja maalaamisen harjoittelu sekä materiaalituntemuksen ja –kokemuksen vahvistaminen.
- portfoliotyöskentelyn harjoittelu.
- oman taiteellisen ilmaisun luovan sisällöllisen ilmaisun vahvistaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opinnot tarjoavat välineitä itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ilmaisemiseen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden arvioinnissa ja palautteessa. Opiskelija tekee myös itsearviointia opintojaksolla oppimastaan. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU5 on koulukohtainen soveltava opintojakso. (2op)

Opintojakson tavoitteena on opiskelijan oman kuvataiteellisen ilmaisun syventäminen sekä taiteen tuntemuksen vahvistaminen omakohtaisen tekemisen avulla. Opintojakso antaa vahvempaa valmiutta alan jako-opintoihin pyrittäessä sekä kuvataiteen lukiodiplomin suorittamiseen.

Opintojakson keskeinen sisältö on piirtämisen ja maalaamisen harjoittelu, materiaalituntemuksen ja –kokemuksen vahvistaminen sekä portfoliotyöskentelyn harjoittelu.

Arvioinnissa painottuu opiskelijan pyrkimys tavoitteiden saavuttamiseen sekä kehittyminen kuvantekijänä.

Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- perehdytään kolmiulotteiseen muotoilmaisuun.
- tutustutaan kuvanveiston historiaan ja julkisen taiteen rooliin yhteisessä ympäristössä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- harjoitellaan muodon ja tilan hahmottamista, sekä kolmiulotteisen sommittelua.
- harjoitellaan kolmiulotteista kuvailmaisuun. Harjoitustöiden suunnittelussa ja valmistamisessa tutustutaan mm. erilaisiin keramiikan rakennusmenetelmiin ja koristelumahdollisuuksiin.
- harjoitustöiden suunnittelussa ja valmistamisessa tutustutaan mm. erilaisiin keramiikan rakennusmenetelmiin ja koristelumahdollisuuksiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee opiskelijan hyvinvointiosaamista kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden arvioinnissa ja palautteessa. Opiskelija tekee myös itsearviointia opintojaksolla oppimastaan. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU6 on koulukohtainen soveltava opintojakso. (2op)

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija perehtyy kolmiulotteiseen muotoilmaisuun. Tutustutaan kuvanveiston historiaan ja julkisen taiteen rooliin yhteisessä ympäristössä.

Opintojakson keskeistä sisältöä on harjoitella muodon ja tilan hahmottamista, sekä kolmiulotteisen sommittelua ja kolmiulotteista kuvailmaisuuta. Harjoitustöiden suunnittelussa ja valmistamisessa tutustutaan mm. erilaisiin keramiikan rakennusmenetelmiin ja koristelumahdollisuuksiin.

Arvioinnissa huomioidaan oman kuvailmaisuuden kehittyminen sekä materiaalien vaatimusten huomioiminen työskentelyssä

Taideteko - Taideteos, 2 op (KU7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on opiskelijan oman taiteellisen projektin suunnittelu ja toteutus.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson sisällöksi opiskelija voi valita: A) Opiskelijan oman kuvataiteellisen projektin suunnittelu ja toteuttaminen. Tai B) Kuvataiteellinen työskentely osana Salon lukion yhteisiä projekteja tai hankkeita. Tai C) Opiskelija voi toteuttaa opintojakson valintansa mukaan myös kehittäen valmiuksiaan jatko-opintoihin esimerkiksi harjoittelemalla ennakko- tai pääsykoetehtäviä.
- Opintojakson suorituksen sisältö voi olla opiskelijan yksin tai yhdessä muiden kanssa toteuttama teos tai osakokonaisuus.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden arvioinnissa ja palautteessa. Opiskelija tekee myös itsearviointia opintojaksolla oppimastaan portfolio työskentelynä.

Arvioinnissa huomioidaan pitkäjänteinen ja päämäärätietoinen työskentely, yhteisprojektissa yhteistyötaitojen kehittyminen sekä opiskelijan omien tai yhteisprojektin tavoitteiden saavuttaminen.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkintänä.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU7 on koulukohtainen soveltava opintojakso. (2op)

Opintojakson tavoitteena oman isomman taiteellisen projektin suunnittelu ja toteutus. Kokonaisuus voi olla joko

A) Opiskelijan oman kuvataiteellisen projektin suunnittelu ja toteuttaminen.

Tai

B) Kuvataiteellinen työskentely osana Salon lukion yhteisiä projekteja tai hankkeita.

Tai

C) Opiskelija voi toteuttaa opintojakson valintansa mukaan myös kehittämällä valmiuksiaan jatko-opintoihin esimerkiksi harjoittelemalla ennakko- tai pääsykoetehtäviä.

Työskentelyn tulee olla opintojakson opettajan tai yhteishankkeen vastuuopettajan ohjaamana suunniteltu sekä lukio-opintojen opintojakson kokoinen laadultaan ja määrältään. Sisältö voi siis olla opiskelijan yksin tai yhdessä muiden kanssa toteuttama teos tai osakokonaisuus.

7.11. Lukiodiplomit (LD)

Oppiaineen tehtävä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen

oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskelu ympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Osaamisen arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Opintojaksot

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2)

Opintojakson moduulit

- Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2), Valinnainen

Tavoitteet

Kuvataiteen lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Kuvataiteen lukiodiplomi

- *perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan*
- *muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.*

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kuvataiteen lukiodiplomi opintojakson suoritus osana lukio-opintoja ja arvioidaan suoritusmerkinnällä kun lukiodiplomi jätetään arvioitavaksi.

Varsinainen lukiodiplomisuoritus arvioidaan Opetushallituksen kunkin lukuvuoden ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen lukiodiplomi on valinnaisia opintoja. Lukiodiplomi on itsenäinen näyttö kuvataiteen harrastuneisuudesta ja osaamisesta. Lukiodiplomit ovat lukio-opintojen loppuvaiheen kypsyyskokeen kaltainen näyttö osaamisesta. Kuvataiteellisen oman luovan työskentelyn itsenäinen suunnittelu ja toteutus.

Opiskelijan on suoritettava vähintään neljä lukion kuvataiteen opintojaksoa ennen lukiodiplomin tekemistä.

Lukiodiplomi suoritetaan ja arvioidaan opetushallituksen kullekin lukuvuodelle antamien ohjeiden mukaisesti.

Median lukiodiplomi, 2 op (MELD5)

Opintojakson moduulit

- Median lukiodiplomi, 2 op (MELD5), Valinnainen

Tavoitteet

Median lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *antaa erityisen näytön mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan*
- *osoittaa hallitsevansa monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä*
- *osoittaa hallitsevansa informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa*
- *osaa analysoida omaa mediasuhdettaan ja tunnistaa median toimintaympäristön.*

Keskeiset sisällöt

Median lukiodiplomi

- *perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan*
- *muodostuvat portfolion ja mediaesityksen muodostamasta kokonaisuudesta.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelijoille tiedotetaan lukiodiplomista lukion alkaessa. Ryhtyessään tekemään lukiodiplomityötänsä opiskelija tekee työsuunnitelman, jonka opettaja hyväksyy. Työsuunnitelmassa rajataan selkeästi lukiodiplomityön laajuus ja ajankäyttö käytettävän välineen mukaan.
- Opiskelija valmistaa median lukiodiplomin päättötyön valitsemastaan media-aiheesta joko itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä, jolloin opiskelijan osuuden on oltava arvioitavissa erikseen. Opettaja valvoo työskentelyprosessin etenemistä.
- Median lukiodiplomikokonaisuus koostuu mediaesityksestä ja portfolioista, joka sisältää työsuunnitelman, mediaelämäkerran ja esseen, joka sisältää myös opiskelijan itsearviointin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Median lukiodiplomin tekeminen edellyttää informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa, mediasuhteen pohdintaa ja myös median yhteiskunnallisen toimintaympäristön hahmottamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Median lukiodiplomin tekeminen edistää opiskelijan monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Median lukiodiplomin suorittamisen tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Lukiodiplomityössä opiskelija osoittaa valitsemansa median tekniikan ja ilmaisun sekä kriittisen ajattelun tai tutkimuksellisen näkökulman hallintaa. Opiskelija hallitsee työskentelyprosessin kokonaisuuden ja taidon työkennellä joko yksin tai ryhmässä.

Median lukiodiplomin arvioinnissa noudatetaan Opetushallituksen julkaisemia median lukiodiplomin suoritusohjeita. Arvioinnin kohteena on lukiodiplomin kokonaisuus: lukiodiplomityöksi valittu mediaesitys (painoarvo 2/3) sekä esseessä osoitettu taito analysoida ja tulkita mediaa ja pohtia omaa oppimistaan (painoarvo 1/3).

Lukion valtakunnallisena soveltavana kurssina suoritettava lukiodiplomi merkitään lukiossa käytettäviin todistuksiin koulun opetussuunnitelman määrittelemällä tavalla. Valtakunnalliset soveltavat kurssit arvioidaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty).

Opiskelija saa todistuksen lukiodiplomistaan, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukiodiplomeissa käytetään Opetushallituksen tuottamaa yhtenäistä todistuslomaketta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Median lukiodiplomin suorittava opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Lisäksi opiskelija osoittaa hallitsevansa informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa. Hän osaa myös analysoida omaa mediasuhdettaan ja tunnistaa median toimintaympäristön.

Opiskelijan on suoritettava vähintään neljä mediaan liittyvää opintojaksoa ennen lukiodiplomin tekemistä. Lukio määrittelee opetussuunnitelmassaan opintojaksot, jotka toimivat pohjana median lukiodiplomin suorittamiselle.

Ennen median lukiodiplomin tekemistä opiskelijan on suoritettava vähintään neljä alla luetelluista opintojaksoista:

- Mediatiimi (MeTi)
- Ääni- ja valotiimi (ÄVA)
- Musiikkiteatteri (MuTe)
- ÄI14 (Media ja digitalisaatio)
- ÄI13 (Luova kirjoittaminen)
- ÄI9 (Vuorovaikutustaitojen syventäminen)
- KU3 (Kuva viestii ja vaikuttaa)
- MU3 (Genre - globaali uteliaisuus)
- MU4 (Demo - luovasti yhdessä)
- UE6 (Uskonto, tiede ja media)
- TE2 (Terveys ja ympäristö)
- GE4 (Geomedia)
- RUA3 (Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä)
- RUB13 (Kulttuuri ja mediat)
- EAB38/EAB26 (espanja, "Perustaso 5")
- RAB38/RAB26 (ranska, "Perustaso 5")
- SAB38/SAB26 (saksa, "Perustaso 5")
- FI3 (Yhteiskuntafilosofia)
- PS7 (Ihminen kokonaisena persoonana)
- HI6 (Maailman kulttuurit kohtaavat)
- HI7 (Maailma nyt - kylmästä sodasta nykypäivään)

Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6)

Opintojakson moduulit

- Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6), Valinnainen

Tavoitteet

Musiikin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja toiminnastaan.

Keskeiset sisällöt

Musiikin lukiodiplomi

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä. Varsinaisesta diplomista annetaan numero- ja sanallinen arviointi OPH:n lukiodiplomiohjeistuksen mukaan

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Musiikin lukiodiplomi

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: -

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Kehittyä projektin suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä saada laajan kokonaisuuden hallitsemiseen vaadittavia taitoja

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Itseohjautuvuuden paraneminen, vuorovaikutustaitojen lisääntyminen, tulevaisuuden taitojen kehittyminen.

Työskentely: Konsertin tai portfolion ideointi, suunnittelu ja toteutus

Arviointi: Opintojaksosta suoritusmerkintä. Numero- ja sanallinen arviointi OPH:n lukiodiplomiohjeistuksen mukaan

Edeltävät opinnot: Lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut pohjaopintoina 4 opintojakson verran musiikin lukio-opintoja.

Kuvaus: Opintojakso suoritetaan valtakunnallisen musiikin lukiodiplomin ohjeistuksen mukaan. Lukiodiplomin musiikillisessa ja kirjallisessa osuudessa opiskelija tuo esille osaamisensa ja pohtii musiikillista prosessia. Opiskelija antaa erityisen näytön osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan musiikissa.

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4)

Opintojakson moduulit

- Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4), Valinnainen

Tavoitteet

Liikunnan lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään.

Keskeiset sisällöt

Liikunnan lukiodiplomi

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearviointiin muodostamasta kokonaisuudesta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Liikuntatiedot-osiossa (liikunnan tutkielma) opiskelija voi pohtia esimerkiksi liikunnan ja kilpaurheilun merkitystä itselle ja laajemmin yhteiskunnassa tai liikunnallista tai urheilullista erityisosaamisaluettaan ja sen paikkaa muussa liikunnan kentässä ja yhteiskunnassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suorittamisesta suorituserkintä. Liikunnan lukiodiplomin suorittamisesta saa lisäksi erillisen todistuksen, joka on lukion päättötodistuksen liite. Liikunnan lukiodiplomi arvioidaan Opetushallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Arvioitavat osa-alueet ovat liikuntakykyisyys, liikuntatiedot, harrastuneisuus tai erityisosaaminen, yhteistyötaidot sekä portfolio.

Opintojakson vapaa kuvaus

Liikunnan lukiodiplomi suoritetaan Opetushallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Lukiodiplomin suorittamisen ehtona on, että opiskelija on suorittanut vähintään viisi liikunnan opintojaksoa, joista yksi voi olla liikunnan lukiodiplomi. Opintojakso voidaan toteuttaa oppituntien ulkopuolella. Liikunnan lukiodiplomi on erityinen näyttö opiskelijan lukioaikaisesta osaamisesta ja/ tai harrastuneisuudesta liikunnassa.

7.12. Liikunta (LI)

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaava vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesääätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelyä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta koulu yhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)

- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearviointin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso tarjoaa mahdollisuuksia kehittää opiskelijan omaa itsetuntemusta sekä tilaisuuksia harjoittaa vuorovaikutustaitoja monenlaisissa tehtävissä ja ympäristöissä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijaa harjoitetaan ottamaan vastuuta sekä omasta että yhteisestä toiminnasta oppitunneilla. Kannustaminen, avustaminen ja yrittäminen tukevat yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosanaan vaikuttavat liikuntataitojen ja -tietojen soveltaminen erilaisissa ympäristöissä sekä toimiminen oppituntien vuorovaikutustilanteissa. Myös yritteliäs, vastuullinen ja aktiivinen osallistuminen sekä pitkäjänteinen itsensä kehittäminen eri tehtävissä vaikuttavat arvosanaan. Opiskelijat tekevät myös itsearviointia.

Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta*
- *osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittään itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- *fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen*
- *liikkuvuus ja kehonhuolto*
- *ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa*
- *yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso vahvistaa hyvinvointiosaamista. Opiskelija arvioi, ylläpitää ja kehittää fyysisiä ominaisuuksiaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson vuorovaikutustilanteet vahvistavat osaamista erilaisten ihmisten kohtaamisessa ja yhteisessä työskentelyssä. Yhteistyötaitoja kehittämällä voidaan edistää yhteisöllisyyttä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosanaan vaikuttavat fyysisten ominaisuuksien arviointi, kehittämistavoitteiden asettaminen sekä fyysiseen toimintakykyyn liittyvien tekijöiden omaksuminen. Myös toisia kunnioittava toiminta vuorovaikutustilanteissa, auttaminen, kannustaminen ja palautteen anto sekä tunnollinen, vastuullinen, aktiivinen, asiallinen ja pitkäjänteinen itsensä kehittäminen oppitunneilla vaikuttavat arvosanaan. Opiskelijat tekevät myös itsearviointia.

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), Valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin*
- *harjaantuu kehon hallinnassa*
- *tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- *uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen*
- *liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen*

Paikallinen lisäys

- Opintojakso voidaan toteuttaa osin myös lukujärjestyksen ulkopuolisella ajalla. Opintojaksolla voidaan hyödyntää monipuolisesti myös lähialueiden liikuntatarjontaa ja sisältö vaihtelee lukuvuosittain.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Uusiin liikuntalajeihin liittyy aina haasteita. Opiskelijat pystyvät omaksumaan aikaisempien liikuntataitojen avulla uusia liikuntalajeja ja niihin liittyviä ominaispiirteitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosanaan vaikuttavat opintojakson tavoitteiden saavuttaminen, aktiivinen osallistuminen eri liikuntamuotoihin ja -lajeihin sekä liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen.

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4)

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4), Valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on tarjota opiskelijoille mahdollisuus eri palloilulajien pelaamiseen. Opintojakso tukee opiskelijoiden sosiaalista kanssakäymistä, hyvinvointia sekä yhteisöllisyyden kokemista.

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- *yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.*

Paikallinen lisäys

- Palloilu 1. Opintojakso koostuu erilaisista palloilulajeista. Ottaen huomioon paikalliset perinteet ja mahdollisuudet opintojaksossa voidaan ottaa mukaan palloilua erittäin monipuolisesti. Opettaja suunnittelee ryhmän kanssa opintojakson lopullisen lajikoostumuksen, joka voi vaihdella vuosittain ryhmän toiveen mukaisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Palloilulajien pohjana on toimiminen yhdessä muiden liikkujien kanssa. Siten toiminnassa korostuu toisten huomioiminen ja fair play-henki.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Palloilusuuritusten yhteydessä kanssapelaajien kannustaminen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi johtavat optimaaliseen tulokseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosanaan vaikuttavat opintojakson tavoitteiden saavuttaminen ja omien taitotasojen kehittyminen eri palloilulajeissa sekä ryhmädynamiikkaan osallistuminen ja toisten huomioiminen harjoittelu- ja pelitilanteissa.

Virkisty liikunnasta, 2 op (LI5)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5), Valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyyn lisäämiseksi*
- *ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä*
- *osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.*

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- *virkistystä lisäävät liikuntamuodot*
- *rentoutus ja kehonhuolto*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksoon voidaan sisällyttää monipuolisesti eri liikuntalajeja, jotka tukevat opiskelijan jaksamista, terveyttä sekä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Opiskelijat voivat vaikuttaa liikuntalajien valintaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija ymmärtää liikunnan merkityksen hyvinvointiin sekä sen vaikutukset fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen terveyteen. Liikunnallisilla valinnoilla voidaan vahvistaa toiminta- ja opiskelukykyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosanaan vaikuttaa opintojakson tavoitteiden saavuttaminen. Keskeisinä tavoitteina ovat aktiivinen ja asiallinen osallistuminen oppitunneille sekä ymmärrys liikunnan merkityksestä jaksamiseen ja opiskeluvireyteen.

Oman liikuntaohjelman toteuttaminen, 2 op (LI6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan tehostaminen ja oman kunnon kohottaminen sekä seuraaminen. Opintojaksolla syvennetään erityisesti fyysiseen toimintakykyyn liittyviä taitoja ja tietoja. Tavoitteena on jatkuvan liikunnan harrastamisen merkityksen oivaltaminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Henkilökohtaisen liikuntasuunnitelman laatiminen, toteuttaminen ja raportointi. Fyysiset testit. Opiskelija laatii opettajan avustuksella oman liikuntasuunnitelman, jonka opettaja hyväksyy. Opintojakson alussa tehdään alkutestaus FitWare- polkupyöraergometrillä tai jollain muulla fyysistä kuntoa mittaavalla testillä. Tämän jälkeen opiskelija itsenäisesti suorittaa laatimansa ohjelman ja pitää liikuntapäiväkirjaa. Oman ohjelman päätyttyä suoritetaan lopputestaus ja opiskelija palauttaa liikuntapäiväkirjan analysoituna opettajalle hyväksyttäväksi. Opettaja ohjaa liikuntaohjelman suunnittelua ja toteutusta. Liikuntasuunnitelmaa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan liikuntateknologiaa hyväksi käyttäen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijat kykenevät hahmottamaan oman fyysisen kuntotason ja edistämään sitä hyödyntämällä liikuntateknologiaa. Opiskelijat ymmärtävät itsetehdyn harjoitus suunnitelman ja sen säännöllisen toteuttamisen merkityksen fyysisen kunnan kehittämisessä. Opiskelijat voivat tehdä yhteistyötä omien liikuntaohjelmien suunnittelussa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saaminen edellyttää alkutestauksen jälkeen tehdyn oman ohjelman toteuttamisen, lopputestauksen ja koko harjoitteluprosessiin liittyvän loppuraportin tekemisen.

Liikunnanohjaus, 2 op (LI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat oppivat perustietoja ja – taitoja liikunnanohjaamisesta.
- Opintojaksolla on mahdollista syventää opiskelijoiden tietämystä ja työelämävalmiuksia liikunta- ja kasvatustieteellisille aloille.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla perehdytään liikunnanohjauksen menetelmiin yleisesti ja vapaasti valituissa liikuntalajeissa. Opintojakson harjoitustilanteista voi olla hyötyä esim. tuleviin valintakoetilanteisiin pyrittäessä mm. liikunta- ja kasvatustieteellisiin opintoihin.
- Opintojaksolla voidaan tehdä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa esimerkiksi koulutusesittelyinä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson tehtävät harjoittavat ongelmanratkaisukykyä, ryhmän hallintaa sekä mahdollisuuksia luoviin toteutustapoihin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Erilaisten ryhmien kanssa toimiminen vahvistaa opiskelijoiden kulttuuritietämystä. Liikunta voidaan nähdä globaalina kehon kielenä, jota voidaan harjoittaa monimuotoisesti yhdessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on, että opiskelija harjoittelee liikunnanohjaukseen liittyviä taitoja ja osallistuu oppituntien sisältöihin.

Maastoliikuntaprojekti, 2 op (LI8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on tutustua erilaisiin liikuntamuotoihin ja maan liikuntakulttuuriin liikunnallisten elämysten ja kokemusten kautta. Opintojakso voi tukea kansainvälisen osaamisen kehittymistä sekä lisätä opiskelijoiden kiinnostusta kansainvälisyyteen ja erilaisiin kulttuureihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Maastoliikuntaprojekti toteutetaan lähinnä talvella Keski-Euroopassa tai Kalottialueella. Pääasiallinen projektin organisointi tapahtuu liikunnanopettajien johdolla. Opiskelijat vastaavat kukin osaltaan matkasta aiheutuvista kustannuksista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kurssilla opiskelijat toteuttavat vastuullista liikuntakäyttäytymistä ja muuta toimintaa vierasta ympäristöä kunnioittaen ja huomioiden alueen erityispiirteet.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Ulkomaisessa liikuntakohteessa opiskelijat toteuttavat omaa osaamistaan omaksuen paikalliseen kulttuuriin liittyviä toimintoja ja tapoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on aktiivinen osallistuminen maastoliikuntaohjelmaan, muiden liikkujien huomioiminen ja asiallisen rinnekäyttäytymisen omaksuminen.

Kroppa kuntoon, 2 op (LI9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on lisätä tietoa ja taitoa oman kunnon kehittämiseen liittyvissä asioissa sekä parantaa fyysistä kuntoa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla keskitytään erityisesti lihaskunnan kehittämiseen. Sisältöjä voivat olla esimerkiksi kuntosaliharjoittelu, toiminnallinen harjoittelu, aerobicin eri muodot, vesiliikunta, rentoutusharjoitukset ja lenkkeily.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso lisää opiskelijoiden hyvinvointiosaamista tarjoamalla monipuolisia mahdollisuuksia fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden sekä toimintakyvyn kehittämiseen. Liikuntatietojen ja -taitojen vahvistuminen tukee opiskelijan hyvinvointia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on opiskelijan osallistuminen oppituntien sisältöihin sekä lihaskunnan harjoittaminen.

Palloilu, 2 op (L10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on tuottaa miellyttäviä liikuntakokemuksia eri palloilulajien parissa sekä tukea opiskelijoiden hyvinvointia liikunnan avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakso koostuu toivotuimmista palloilulajeista. Opettaja suunnittelee opintojakson ohjelman yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Eri palloilulajien monipuolinen harjoittaminen ja ryhmässä toimiminen voivat johtaa laajempaan terveyden ja toimintakyvyn ymmärtämiseen. Aikaisemmat taidot tuovat siirtovaikutusprosessien kautta uusia oppimiskokemuksia eri palloilulajien taitojen kehittämisessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on, että opiskelija kykenee omaan aktiiviseen taitotasojen kehittämiseen eri palloilulajeissa.

Wanhojen tanssit, 2 op (LI11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kehittää tanssitaitoja, esiintymistä ja toisten huomioimista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Vanhat tanssit.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso painottaa muiden ihmisten huomioimisen tärkeyttä yhteisissä harjoitus- ja esiintymistilanteissa. Vanhat tanssit voivat edistää opiskelijoiden yhteisöllisyyden tunnetta sekä vastuullisuutta yhtenäisenä ryhmänä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on, että opiskelija osallistuu aktiivisesti tanssien harjoitteluun sekä harjoittaa ryhmässä toimimisen taitojaan.

7.13. Matematiikka (MA)

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyä hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista sekä hyvinvointiosaamista.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelevaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessä sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelevaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilemaan ja tutkivaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelevaan väitettä.

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoa ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Opintojaksot

Pitkä matematiikka 1, 8 op (MAA2-4)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen
- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen
- Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomien tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä

- osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvia ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Analyttinen geometria ja vektorit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Geometria

- kuvien ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa
- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

Analyttinen geometria ja vektorit

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla

- *tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja tarkkaa työskentelyä. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan kehittämiskohteitaan ja toisaalta myös autetaan hyödyntämään omia vahvuuksiaan.

Ajanhallinta ja suunnitelmallisuus ovat oleellinen osa matematiikan opiskelua. Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena.

Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia. Opiskelijoita kannustetaan keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijaa ohjataan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia sovelluksia, piirroksia ja välineitä. Opetus ohjaa opiskelijaa myös luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin.

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri oppiaineissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Jokainen jakson osio arvioidaan erikseen ja koko jakson arvosana saadaan eri osioiden painotettuna keskiarvona.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä matematiikka 1 - jakso koostuu laajan matematiikan kolmesta ensimmäisestä moduulista (2-4). Jakso on tarkoitettu opiskella ensimmäisellä vuosikurssilla useamman jakson aikana.

Pitkä matematiikka 2, 2 op (MAA5)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 2

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Modernin tietoyhteiskunnan kysymykset liittyvät olennaisesti ihmisen tiedonkäsittelyyn ja sen suhteen tehtäviin eettisiin valintoihin. Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia. Opiskelija ymmärtää matemaattisia malleja esimerkiksi epidemioiden tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa..

Vuorovaikutusosaaminen

Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia. Opiskelijoita kannustetaan keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia. Opiskelija oppii, että globaali ajattelu tulee omaksua omien arkisten valintojen ja tekojen taustaksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakso sisältää laajan matematiikan moduulin Funktiot ja yhtälöt 2 (5). Jakso on tarkoitettu opiskella toisen vuosikurssin aluksi.

Pitkä matematiikka 3, 8 op (MAA6-9)

Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen
- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen
- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

Tavoitteet

Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Integraalilaskenta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä

- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Derivaatta

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmfunktioiden derivaatat • funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Integraalilaskenta

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Tilastot ja todennäköisyys

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Talousmatematiikka

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä. Matemaattisen tekstin ja tiedon tuottaminen vaatii toistoja ja totuttelua. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodosta toiseen. Luottamus omaan tekemiseen vahvistuu.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnot ohjaavat opiskelijaa kehittävään ja uudistuvaan otteeseen suhteessa omaan uraan ja taloudenhoitoon sekä yrittäjämäiseen asenteeseen. Oppisisällöt antavat tietopohjaa, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Jokainen jakson osio arvioidaan erikseen ja koko jakson arvosana saadaan eri osioiden painotettuna keskiarvona.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä matematiikka 3 - jakso koostuu laajan matematiikan neljästä moduulista (6-9). Jakso on tarkoitettu opiskella toisella vuosikurssilla useamman jakson aikana.

3D-geometria, 2 op (MAA10)

Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), Valinnainen

Tavoitteet

3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa*
- *oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla*
- *vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä*
- *tutustuu kahden muuttujan funktioon*
- *osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.*

Keskeiset sisällöt

3D-geometria

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti. Tarkasteluun otetaan mukaan kolmas ulottuvuus ja hahmottamista helpotetaan 3D-työkaluilla.

Opiskelijaa ohjataan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia sovelluksia, piirroksia ja välineitä.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä ja samalla opiskelijat kehittävät matemaattista monilukutaitoaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakso sisältää laajan matematiikan syventävän moduulin 3D-geometria (10). Jakso on tarkoitus opiskella kolmannella vuosikurssilla.

Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), Valinnainen

Tavoitteet

Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- laatii yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin

- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta
- käyttää ohjelmistoja ohjelmoinnissa ja lukujen tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt

Algoritmit ja lukuteoria

- Algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujenjaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Vuorovaikutusosaaminen

Kannustetaan opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakso sisältää laajan matematiikan syventävän moduulin Algoritmit ja lukuteoria (11). Jakso voidaan opiskella missä vaiheessa opintoja tahansa.

Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), Valinnainen

Tavoitteet

Analyysi ja jatkuva jakauma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Analyysi ja jatkuva jakauma

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Modernin tietoyhteiskunnan kysymykset liittyvät olennaisesti ihmisen tiedonkäsittelyyn ja sen suhteen tehtäviin eettisiin valintoihin. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan matemaattista tietoa eettisyyttä vaativissa pohdinnoissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakso sisältää laajan matematiikan syventävän moduulin Analyysi ja jatkuva jakauma (12). Jakso on tarkoitettu opiskella kolmannella vuosikurssilla.

Pitkän matematiikan kertaus, 2 op (MAA13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- laajennetaan ja syvennetään aiemmin opittua.
- monipuolistetaan teknisten apuvälineiden käyttöä tehtävien orientoitumisvaiheessa ja tarkistamisessa.
- harjaannutetaan käyttämään tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- yhteydet oppimäärän eri aihepiirien välillä.
- käytännön ongelmatilanteiden mallinnus ja ratkaisustrategiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan kehittämiskohteitaan ja toisaalta myös autetaan hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Opiskelija rakentaa identiteettiään syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Kokonaiskuva matematiikan opinnoista eheytyy.

Vuorovaikutusosaaminen

Kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun esiin tuomiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan vastaustekniikka tarvittavien sovellusohjelmien käyttötaidot kehittyvät.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakso on tarkoitettu opiskella juuri ennen ylioppilaskirjoituksia.

Johdatus lineaarialgebraan, 2 op ((MAA14) (TIMA1))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- vahvistetaan ja syvennetään osaamista vektorilaskennassa.

- hallitaan matriisilaskennan ja lineaarialgebran perusteet.
- tutustutaan vektoriavaruuksiin sekä lineaarikuvauksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- yhtälöryhmät
- matriisit ja determinantit
- vektoriavaruudet
- aliavaruudet
- lineaarinen riippuvuus ja kanta
- lineaarikuvaukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eri tieteenaloja eheyttävä syvälinen opiskelu ohjaa pysyvämmiin valintoihin kestävästä tulevaisuudesta. Kehittävä asennoituminen kasvattaa myös muuttuvassa maailmassa tarvittavia elinikäisen oppimisen avaintaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksolla perehdytään matriiseihin matemaattisina työkaluina lineaaristen yhtälöryhmien ratkaisemisessa ja vektorilaskennassa. Lisäksi käsitellään reaalityövektoriavaruuksien teorian alkeet, aliavaruuksien peruskäsitteet kuten kanta ja dimensio, sekä lineaarikuvauksia. Jakson sisällöt on tuotettu yhteistyössä Turun yliopiston kanssa. Jakso voidaan käydä jo ensimmäisen lukuvuoden aikana ja se voidaan liittää mukaan tiedelinjaopintoihin.

Tutustuminen korkeakoulumatematiikkaan, 2 op ((MAA15)(TIMA2))

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- täydennetään lineaarialgebran osaamista vektorilaskennan osalta.
- täydennetään analyttisen geometrian osaamista kartioleikkausten osalta.
- tutustutaan kompleksianalyysiin.
- tutustutaan yksinkertaisimpiin differentiaaliyhtälöihin ja niiden sovelluksiin.
- saadaan paremmat valmiudet korkeakoulun matematiikan opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- vektorien kertolaskut
- kartioleikkaukset
- kompleksiluvut
- differentiaaliyhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opetus ohjaa opiskelijaa myös luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin.

Hyvinvointiosaaminen

Ajanhallinta ja suunnitelmallisuus ovat oleellinen osa matematiikan opiskelua. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan kehittämiskohteitaan ja toisaalta myös autetaan hyödyntämään omia vahvuuksiaan.

Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakson aikana syvennetään osaamista analyysissä sekä lineaarialgebrassa. Kartioleikkauksista käsitellään ellipsit ja hyperbelit. Tutustumiset kompleksilukuihin ja differentiaaliyhtälöihin valmistavat korkeakouluopintoihin. Jakson sisällöt on tuotettu yhteistyössä Turun yliopiston kanssa. Jakso suoritetaan toisen lukuvuoden aikana ja se voidaan liittää mukaan tiedelinjaopintoihin.

7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2)

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

244

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostamaan lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä.

Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä.

Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, oppii muodostamaan lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua, osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa sekä osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa sekä polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Geometria, 2 op (MAB3)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Geometria

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä.

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri oppiaineissa

Vuorovaikutusosaaminen

Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista, vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan, osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen sekä osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4)

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla*
- *arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla*
- *tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta*
- *osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

Keskeiset sisällöt

- *lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen*
- *eksponenttiyhtälön ratkaiseminen*
- *ennusteet ja mallin hyvyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla, arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla, tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta ja osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja*
- *perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.*

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

Keskeiset sisällöt

- *tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen*
- *regression ja korrelaation käsitteet*
- *havainto ja poikkeava havainto*
- *ennusteiden tekeminen*
- *todennäköisyyden käsite*
- *yhteen- ja kertolaskusääntö*
- *kombinaatiot ja tuloperiaate*
- *todennäköisyyslaskennan malleja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa, ja matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti.

Opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja, perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin sekä osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Talousmatematiikka, 2 op (MAB6-7)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot*
- *syventää prosenttilaskennan taitojaan*
- *oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä*
- *osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.*

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan*
- *soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa*
- *oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

Keskeiset sisällöt

- *suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen*
- *indeksi*
- *korkokäsite, yksinkertainen korko*

- verotus
- valuutat

Talousmatematiikka

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnot ohjaavat opiskelijaa kehittävään ja uudistuvaan otteeseen suhteessa omaan uraan ja taloudenhoitoon sekä yrittäjämaiseen asenteeseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot, syventää prosenttilaskennan taitojaan, oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä sekä oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan, soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa, oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset ja osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8)

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), Valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

Keskeiset sisällöt

- *graafisia ja numeerisia menetelmiä*
- *polynomifunktion derivaatta*
- *polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen*
- *polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä*
- *funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin, ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena, osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla, osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon sekä osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9)

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), Valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina*
- *tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina*
- *vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla*

- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa ja niiden hallintaa syvennetään tavoitteellisesti.

Oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu normaalijakaumaan sekä binomijakaumaan matemaattisena mallina, vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla, tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla, ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Perusasioiden vahvistaminen, 2 op (MAB10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjoitella ja kerrataan perusasioita, jolloin osaaminen rutinoituu.
- harjaantuu matemaattisten ohjelmistojen käytössä
- saada positiivisia oppimiskokemuksia ja onnistumisia

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- murtoluvut
- lausekkeiden sievennys
- yhtälöiden ratkaisu
- matemaattinen mallintaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä.

Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä.

Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia.

Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä

Vuorovaikutusosaaminen

Opetustilanteissa rakennetaan positiivinen, avoin ja kannustava ilmapiiri tukemaan jokaista opiskelijaa ja auttamaan heitä saavuttamaan omia tavoitteita, sillä ns. positiivinen kierre imee heikommatkin opiskelijat mukaan.

Kannustetaan opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja oppimisprosessiin. Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija harjoittelee ja kerrataa perusasioita, jolloin osaaminen rutinoituu sekä harjaantuu matemaattisten ohjelmistojen käytössä ja saada positiivisia oppimiskokemuksia ja onnistumisia.

Lyhyen matematiikan kertaus, 2 op (MAB11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- osataan soveltaa ja yhdistää eri kurssien tietoja ongelmanratkaisutilanteissa sekä ymmärretään matematiikan merkityksen yhteiskunnassa

- harjaanutaan mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistutaan kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osataan käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä
- harjaannutaan käyttämään ohjelmistoja järkevästi ja valitsemaan tilanteeseen parhaiten sopivan välineen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- rakennetaan yhteyksiä oppimäärän eri osien ja aihepiirien välille

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija osaa soveltaa ja yhdistää eri kurssien tietoja ongelmanratkaisutilanteissa sekä ymmärtää matematiikan merkityksen yhteiskunnassa, harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita, rohkaistuu kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen, osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä ja harjaantuu käyttämään ohjelmistoja järkevästi ja valitsemaan tilanteeseen parhaiten sopivan välineen.

7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1)

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kertaa prosenttilaskennan periaatteet*
- *osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa*
- *syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan*
- *kertaa potenssin laskusäännöt*
- *vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä*
- *ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet*
- *oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- *lukujoukot ja peruslaskutoimitukset*
- *luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo*
- *prosenttilaskenta*
- *potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)*
- *suoraan ja kääntäen verrannollisuus*
- *funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta*
- *ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen*
- *yhtälöpari*
- *neliö- ja kuutiojuuri*
- *potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä.

Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä

Vuorovaikutusosaaminen

Kannustetaan opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Motivoidaan oppimaan uutta ja innostaa uteliaisuuteen sekä merkityksien etsimiseen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kertoo prosenttilaskennan periaatteet sekä potenssin laskusäännöt, osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa, syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan, vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä, ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet sekä oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

7.14. Musiikki (MU)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omaehtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvyille asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestäväen elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnöistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskeissa kysymyksissä.

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

Intro - Kaikki soimaan, 2 op (MU1)

Opintojakson moduulit

- Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro – kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntyä.

Keskeiset sisällöt

Intro – kaikki soimaan

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Tutkitaan musiikin merkityksiä omassa elämässä ja opitaan tunnistamaan omat vahvuudet ja kehityskohteet.
- Turvallisessa ympäristössä saatavat positiiviset kokemukset musiikillisessa toiminnassa ja mahdollisuus itseilmaisuun lisäävät opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia.
- Turvallisen ääniympäristön (kuulon suojele) hahmottaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Oman musiikkisuhteen tutkiminen avartaa musiikin merkityksellisyyden ymmärtämistä paitsi omassa elämässä myös yhteiskunnassa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Musiikillisen toiminnan avulla (luova tuottaminen, taiteellinen ilmaisu) kehitetään mielikuvitusta ja ongelmanratkaisutaitoja.
- Musiikkiteknologian tarkoituksenmukainen käyttö tuo monitieteellisyyttä opiskeluun.

Vuorovaikutusosaaminen

- Yhdessä musisoiminen kehittää toisen ymmärtämistä ja kykyä toimia ryhmässä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Tutkitaan musiikin erilaisia tyylejä ja merkitystä eri kulttuureissa sekä globalisaation ja integraation vaikutuksia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Musiikin opiskelun eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisuudessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä musiikillisena toimijana sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista. Kurssin lopussa käydään henkilökohtainen arviointi- ja palautekeskustelu.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Intro – kaikki soimaan

Opintojakson tyyppi: pakollinen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: MU1 2op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Musiikin tekeminen soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen. Löytää itselleen sopivat tavat toimia musiikin parissa. Syventää ymmärrystä musiikista ja sen monimuotoisuudesta. Saada positiivisia kokemuksia musiikillisesta toiminnasta.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Oppilas ymmärtää musiikin hyvinvointivaikutuksia ja kehittyä ryhmässä toimimisessa.

Työskentely: Musiikin tekeminen soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen

Arviointi: arvosana

Kuvaus: Pakollinen musiikin opintojakso, jossa tutustutaan musiikkiin tekemällä ja syvennetään omaa musiikkisuhdetta.

MU1 suoritetaan ensin, muut kurssit vapaassa järjestyksessä. Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2)

Opintojakson moduulit

- Syke – soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke – soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa*
- *kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan*
- *analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä*
- *heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.*

Keskeiset sisällöt

Syke – soiva ilmaisu

- *musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto*
- *suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit*
- *luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Syvennetään musiikin merkityksiä omassa elämässä ja vahvistetaan itselle mieluisia ilmaisutapoja

Vuorovaikutusosaaminen

- Kehitetään vuorovaikutustaitoja ryhmän kanssa yhteismusisoinnin avulla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät sisällöt kehittävät monitieteellistä ja luovaa osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Tutustutaan opiskelijoiden omaan ja suomalaiseen musiikkikulttuuriin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Musiikkialan eettisiä kysymyksiä käsitellään esimerkiksi tutkimalla ja keskustelemalla tekijänoikeuksista ja musiikista aineettomana hyödykkeenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Musiikin opiskelun eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä musiikillisena toimijana sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista. Kurssin lopussa käydään henkilökohtainen arviointi- ja palautekeskustelu.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Syke – soiva ilmaisu

Opintojakson tyyppi: pakollinen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: MU2 2op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Musiikin tekeminen soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen. Syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa. Saada positiivisia kokemuksia yhteismusisoinnista ja musiikista. Perehtyminen suomalaisiin ja opiskelijoiden omiin musiikkikulttuureihin.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Kehittää vuorovaikutustaitoja yhteismusisoinnin kautta. Globaalia- ja kulttuuriosaamista opitaan erilaisiin musiikkikulttuureihin perehdyttäessä.

Työskentely: Musiikin tekeminen soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen

Arviointi: arvosana

Edeltävät opinnot: MU1

Kuvaus: Pakollinen musiikin opintojakso, jossa tutustutaan musiikkiin tekemällä ja syvennetään omaa musiikkisuhdetta.

Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3)

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), Valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä*
- *suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin*
- *hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa*
- *tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.*

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- *erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset*
- *musiikkikulttuurit kulttuurin osana*
- *monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tutustumalla musiikkiin osana yhteiskunnallista ja kulttuurista maailmaa havaitaan musiikin merkitys oleellisena osana kulttuuria ja yhteiskuntaa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monipuolinen ohjelmisto ja työtavat auttavat ymmärtämään paremmin maailman kulttuurien ja musiikkityylien monimuotoisuutta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monipuolisen ohjelmiston kautta pohdimme muun muassa kulttuurisen omimisen eettisiä kysymyksiä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Musiikin opiskelun eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä musiikillisena toimijana sekä tekee näkyväksi asetettujen

tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista. Kurssin lopussa käydään henkilökohtainen arviointi- ja palautekeskustelu.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Genre – globaali uteliaisuus

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: MU3, 2 op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Perehtyä kokemuksellisesti musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin. Monipuolinen työskentely erilaisten musiikkityylien kanssa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Tutustutaan musiikkiin osana yhteiskunnallista maailmaa. Avartaa ymmärrystä monikulttuurillisesta maailmasta.

Työskentely: Opiskelijoiden kanssa yhteisesti sovittuihin musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin tutustuminen monipuolisin työskentelytavoin.

Arviointi: arvosana

Edeltävät opinnot: MU1

Kuvaus: Valinnainen musiikin opintojakso, jolla tutustutaan musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin.

Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4)

Opintojakson moduulit

- Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), Valinnainen

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa*
- *ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta*
- *syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista*
- *hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.*

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- *moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu*
- *musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan*
- *musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Opintojakson sisältö (toteutus ja ohjelmisto) suunnitellaan opiskelijalähtöisesti.

- Toimiessaan aktiivisena ja vastuullisena osana ryhmää opiskelija oppii antamaan palautetta ja ottamaan sitä myös vastaan.

Hyvinvointiosaaminen

- Ottaessaan vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta opiskelija kehittää empatiataitojaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Musiikin opiskelun eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä musiikillisena toimijana sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista. Kurssin lopussa käydään henkilökohtainen arviointi- ja palautekeskustelu.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Demo – luovasti yhdessä

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: MU4, 2 op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Kehittää luovaa osaamista musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa. Ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Tutustutaan musiikkiin osana yhteiskunnallista ja monitaiteellista maailmaa.

Työskentely: Opintojakson työskentelytavat suunnitellaan opiskelijalähtöisesti.

Arviointi: arvosana

Edeltävät opinnot: MU1

Kuvaus: Valinnainen musiikin opintojakso, jolla tutustutaan erilaisiin musiikkityyleihin ja ilmaisumuotoihin.

Lauletaan yhdessä - kuoro, 2 op (MU5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää yhteislaulutaitojaan monipuolista ja moniäänistä kuoro-ohjelmistoa harjoittelemalla ja esiintymällä.
- Tavoitteena on kehittää tervettä äänenkäyttöä, moniäänisen laulamisen ja musiikin omaksumisen valmiuksia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa harjoitellaan laulutekniikkaa ja monipuolista ja -tyylistä kuoro-ohjelmistoa sekä valmistellaan konsertteja ja muita esiintymistilaisuuksia.

- Kuoron ohjelmisto valitaan osin yhdessä kurssilaisten kanssa. Ohjelmisto sisältää sekä klassista että kevyttä kuorolaulumateriaalia.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhdessä laulaminen ja esiintyminen luo ryhmätyötaitoja sekä rohkaisee opiskelijaa ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Kuorotoiminta kehittää kuuntelu-, vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kotimainen ja ulkomainen sekä vieraiden kulttuureiden laulumateriaali laajentaa kulttuurista ymmärrystä ja aktivoi aktiiviseen kulttuuritoimintaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintopistemäärä kuvastaa opintojaksoon käytettyä työmäärää. Opintojakson aikana palautetta annetaan suhteessa opiskelijan asettamiin tavoitteisiin. Opiskelija arvioi omaa ja muiden ryhmäläisten musiikillista suoritusta ja tavoitteiden saavuttamista.

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Lauletaan yhdessä - kuoro

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: -

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Harjoitellaan laulutekniikkaa ja monipuolista ja -tyylistä kuoro-ohjelmistoa sekä valmistellaan konserteja ja muita esiintymistilaisuuksia.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Opiskelija ilmaisee itseään monipuolisesti osana ryhmää. Kehittää kuuntelu-, vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja.

Työskentely: Yhteis- ja stemmamarjoittelu, äänenmuodostus. Ohjelmiston ideointi.

Arviointi: suoritusmerkintä

Edeltävät opinnot: -

Kuvaus: Opiskelija kehittää yhteislaulutaitojaan monipuolista ja moniäänistä kuoro-ohjelmistoa harjoittelemalla ja esiintymällä. Ohjelmisto sisältää sekä klassista että kevyttä kuorolaulumateriaalia. Opintojakson voi suorittaa jokaisena lukivuonna.

Orkesteri soimaan, 2 op (MU6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää yhteissoittotaitojaan monipuolista ja moniäänistä orkesteriohjelmistoa harjoittelemalla ja esiintymällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Orkesterin ohjelmisto vaihtelee monipuolisesti klassisesta kevyeen musiikkiin. Ohjelmisto muodostetaan soitinvalikoiman mukaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteissoitto ja esiintyminen luo ryhmätyötaitoja sekä rohkaisee opiskelijaa ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kotimainen ja ulkomainen sekä uusien, opiskelijalle vieraiden musiikkityylien orkesterimateriaali laajentaa kulttuurista ymmärrystä ja aktivoi aktiiviseen kulttuuritoimintaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintopistemäärä kuvastaa opintojaksoon käytettyä työmäärää. Opintojakson aikana palautetta annetaan suhteessa opiskelijan asettamiin tavoitteisiin. Opiskelija arvioi omaa ja muiden ryhmäläisten musiikillista suoritusta ja tavoitteiden saavuttamista.

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Orkesteri soimaan

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: -

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Kehitetään yhteissoittotaitoja monipuolista ja -tyylistä orkesteriohjelmistoa harjoittelemalla. Valmistetaan ohjelmistoa konsertteihin ja muihin esiintymistilaisuuksiin.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Opiskelija kehittää yhteissoittotaitojaan ja ilmaisee itseään monipuolisesti osana ryhmää. Kehittää kuuntelu-, vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja.

Työskentely: Yhteis- ja stemmaharjoittelu. Ohjelmiston ideointi.

Arviointi: suoritusmerkintä

Edeltävät opinnot: -

Kuvaus: Opiskelija kehittää yhteissoittotaitojaan taitojaan monipuolista orkesteriohjelmistoa harjoittelemalla ja esiintymällä. Ohjelmisto vaihtelee monipuolisesti klassisesta kevyeen musiikkiin.

Opintojakson voi suorittaa jokaisena lukiovuonna.

Musiikkiteknologia, 2 op (MU7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii äänentoistossa ja äänityksessä tarvittavia tekniikoita, terminologiaa sekä käytäntöä ja hallitsee yhtyeäänentoistolaitteiston peruskäytön.
- Opiskelija tutustuu erilaisiin musiikin tekemiseen soveltuviin ohjelmiin, sivustoihin ja applikaatioihin.
- Opiskelija tutustuu monitieteelliseen ja -taiteelliseen ilmaisuun.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu erilaisiin musiikin tuottamiseen ja tallentamiseen liittyviin sovelluksiin ja ohjelmistoihin.
- Opiskelija tutustuu esitystekniikan laitteistoihin ja opettelee rakentamaan, ohjelmoimaan ja käyttämään laitteistoja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Teknologia ja luova toiminta yhdistyvät luontevalla tavalla.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii toimimaan erilaisissa tapahtumaympäristöissä ja -tehtävissä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii käyttämään teknologiaa kestäväällä tavalla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Musiikin opiskelun eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä musiikillisena toimijana sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista. Kurssin lopussa käydään henkilökohtainen arviointi- ja palautekeskustelu.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Musiikkiteknologia

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojakson laajuus: 2op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii äänentoistossa ja äänityksessä tarvittavia tekniikoita, terminologiaa sekä käytäntöä. Syventää osaamistaan itselleen mieluisissa teknisissä ympäristöissä ja teknisin välinein.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Teknologia ja luova toiminta yhdistyvät luontevalla tavalla. Opiskelija oppii käyttämään teknologiaa kestäväällä tavalla.

Työskentely: Musiikin tekeminen soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen

Arviointi: suoritusmerkintä

Edeltävät opinnot: MU1

Kuvaus: Opiskelija tutustuu erilaisiin musiikin tekemiseen soveltuviin ohjelmiin, sivustoihin ja applikaatioihin sekä laitteisiin.

Musiikkilinja 3, 2 op (MU8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää omaa musiikkisuhdettaan ja kartuttaa musiikillisia taitojaan yhdessä ryhmän kanssa.
- Opiskelija löytää musiikillisia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelijoiden kanssa yhdessä valittu monipuolinen ohjelmisto ja itsenäinen sekä ryhmässä musisointi.
- Vieraisiin musiikin tyyliin ja kulttuureihin tutustuminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Tulevaisuuden taitojen kehittyminen. Monipuoliset ryhmätyöskentelyn taidot.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Musiikin tekemiseen, tuottamiseen ja kuluttamiseen liittyvien eettisten ja ympäristövaikutusten pohtiminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Opiskelija tutustuu laajasti erilaisiin musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin sekä ohjelmistoon.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Musiikin opiskelun eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä musiikillisena toimijana sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin

monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista. Kurssin lopussa käydään henkilökohtainen arviointi- ja palautekeskustelu.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Musiikkilinja 3

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojaksoon kuuluvat moduulit ja niiden laajuudet: -

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Kehittyä omassa musiikillisessa ilmaisussa sekä ohjelmiston suunnittelussa ja sen toteuttamisessa. Saada oman musiikillisen työskentelyn suunnitteluun ja hallitsemiseen vaadittavia taitoja

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Itseohjautuvuuden paraneminen, vuorovaikutustaitojen lisääntyminen, tulevaisuuden taitojen kehittyminen, eettisten ja ympäristövaikutusten pohtiminen

Työskentely: Opiskelijoiden kanssa yhteisesti sovittuihin musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin sekä ohjelmistoon tutustuminen monipuolisin työskentelytavoin.

Arviointi: suoritusmerkintä

Edeltävät opinnot: Musiikkilinjan 1. ja 2. opintojakso

Kuvaus: Musiikkilinjan kolmas kurssi, jossa opiskelija syventää omaa musiikkisuhdettaan ja kartuttaa musiikillisia taitojaan yhdessä ryhmän kanssa.

Musiikkilinja 4, 2 op (MU9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittyä omassa musiikillisessa ilmaisussaan sekä ohjelmiston suunnittelussa ja sen toteuttamisessa.
- Opiskelija kartuttaa oman musiikillisen työskentelyn suunnitteluun ja hallitsemiseen vaadittavia taitoja

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aktiivinen ja omaehtoinen musiikin tekeminen.
- Opiskelija pohtii ja kehittää omaa muusikkouttaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Monipuolisen ohjelmiston avulla avarretaan ymmärrystä musiikin monimuotoisuudesta

Hyvinvointiosaaminen

- Opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan sekä vielä harjoiteltavia taitoja.

Vuorovaikutusosaaminen

- Ryhmän jäsenten erilaiset musiikkisuhteet ja -taustat harjaannuttavat kykyä ymmärtää muiden ajatuksia ja tunteita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintopistemäärä kuvastaa opintojaksoon käytettyä työmäärää. Opintojakson aikana palautetta annetaan suhteessa opiskelijan asettamiin tavoitteisiin. Opiskelija arvioi omaa ja muiden ryhmäläisten musiikillista suoritusta ja tavoitteiden saavuttamista.

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opintojakson arvioinnin tarkemmat linjaukset sovimme yhteistyössä opiskelijoiden kanssa opintojakson alussa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Musiikkilinja 4

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojakson laajuus: 2op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Kehittyä omassa musiikillisessa ilmaisussa sekä ohjelmiston suunnittelussa ja sen toteuttamisessa. Saada oman musiikillisen työskentelyn suunnitteluun ja hallitsemiseen vaadittavia taitoja

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Monipuolisen ohjelmiston avulla avarretaan ymmärrystä musiikin monimuotoisuudesta. Opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan sekä vielä harjoiteltavia taitoja. Ryhmän jäsenten erilaiset musiikkisuhteet ja -taustat harjaannuttavat kykyä ymmärtää muiden ajatuksia ja tunteita.

Työskentely: Opiskelijoiden kanssa yhteisesti sovittuihin musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin sekä ohjelmistoon tutustuminen monipuolisin työskentelytavoin.

Arviointi: suoritusmerkintä

Edeltävät opinnot: Musiikkilinjan 1., 2. ja 3. opintojakso

Kuvaus: Musiikkilinjan viimeinen yhteinen opintojakso, jossa pohditaan ja kehitetään omaa muusikkoutta. Aktiivinen ja omaehtoinen musiikin tekeminen.

Musiikkiteatteri, 6 op (MuTe)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää taiteellista luovaa ajatteluaan ja ilmaisutaitojaan taiteidenvälisessä työskentelyssä ja yhteistyössä muiden kanssa.
- Opiskelija suunnittelee ja toteuttaa ryhmässä taiteelliseen ilmaisuun liittyvän näyttämöllisen ja monitaiteellisen kokonaisuuden.
- Opiskelija ymmärtää ja oppii laajan kokonaisuuden hallitsemiseen vaadittavia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija soveltaa ja yhdistää aiemmin hankkimaansa kulttuurista, taiteellista ja tuotannollista osaamista kokonaisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa
- Oppimisprosessin aikana opiskelija arvioi työskentelyään ja oppii toimimaan kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla.
- Kokonaisuuden toteutuksessa käytetään myös kehittyvän teknologian tarjoamia taiteellisen ilmaisun keinoja.
- Opintojakso koostuu näyttämöprojektin ideoinnista, suunnittelusta ja toteutuksesta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Kehittyvät projektin- ja ajanhallintataidot parantavat opiskelijan itseohjautuvuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Projektin suunnittelussa ja toteutuksessa tarvittavat vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Projektia toteuttaessaan opiskelija pohtii valintojensa eettisiä merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöön.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintopistemäärä kuvastaa opintojaksoon käytettyä työmäärää. Opintojakson aikana palautetta annetaan suhteessa opiskelijan asettamiin tavoitteisiin.

Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opintojakson arvioinnin tarkemmat linjaukset sovimme yhteistyössä opiskelijoiden kanssa opintojakson alussa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Musiikkiteatteri

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojakson laajuus: 6op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Näyttämöprojektin toteuttaminen. Opiskelija löytää itselleen sopivat tavat toimia esittävän taiteen projektin parissa. Syventää ymmärrystä näyttämötyöstä ja sen monimuotoisuudesta. Tavoitteena on saada positiivisia kokemuksia ryhmä- ja projektityöstä.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa. Tekstin, liikkeen, musiikin ja visuaalisuuden yhteyden löytäminen. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla.

Työskentely: Opiskelijat osallistuvat projektin toteuttamiseen mielenkiinnon kohteidensa mukaan laulaen, soittaen, näytellen, tanssien, lavastaen, puvustaen sekä markkinoinnin ja esitystekniikan parissa.

Arviointi: suoritusmerkintä

7.15. Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietaisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutuslavalintoja ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen

*Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan**.*

*Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.*

*Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.*

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että

opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään

- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

Minä opiskelijana, 2 op (OP1)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia.

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2)

Opintojakson moduulit

- Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2), Pakollinen

Tavoitteet

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyvaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

- henkilökohtaisen opinto-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämä tietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakkointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia.

7.16. Psykologia (PS)

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyyssuomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

.

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä

- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojansa oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisten ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksot

Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1)

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Paikallinen lisäys

- TYÖELÄMÄTAIDOT Psykologian opiskelu kaiken kaikkiaan antaa monipuolisia valmiuksia työelämään sekä sisältöjensä ja että työtapojen kautta. Monipuolinen tutustuminen itseensä psykologian opiskelun keskeisenä sisältönä antaa opiskelijalle mahdollisuuksia oppia tuntemaan omaa työminäänsä ja persoonansa laajemminkin. Psykologian opinnoissa käsitellään keskeisiä työelämäntaitoja, kuten empatiaa, neuvottelu- ja vuorovaikutustaitoja, oman elämän ja ajanhallinnan taitoja. Myös työmuodot kannustavat harjoittelemaan monia keskeisiä tulevaisuuden työelämäntaitoja.
- KORKEAKOULUYHTEISTYÖ Psykologian opintojen aikana tehdään mahdollisuuksien mukaan opintovierailuja eri yliopistojen (erityisesti Turun ja Helsingin) psykologian laitoksille, tai kutsutaan näistä vierailijoita koululle joko paikan päälle tai etäyhteydellä. Koulumme entisten opiskelijoiden kautta on myös mahdollisuus luoda yhteyksiä eri korkeakouluihin.

- KANSAINVÄLISYYS Psykologian lukio-opinnoissa käytetään jossain määrin englanninkielistä materiaalia, otetaan esimerkkejä eri kulttuureista ja ennen kaikkea huomioidaan ihmisen toiminnan tarkastelussa aina kulttuurinen taso yhtenä psyykkisen, biologisen ja sosiaalisen tarkastelutason kanssa.

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- *psyykinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista*
- *biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta*
- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- *psyykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

Psykologinen tutkimus

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*
- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Salon lukiossa pyritään saamaan opintojaksolle vierailijaksi koulun opiskelijahuoltoryhmään kuuluva henkilö kertomaan omasta toimenkuvastaan hyvinvointiosaamisen edistäjänä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Kokonaisarvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja.

Opintojakson alussa sovitaan yhdessä arviointikäytänteet. Opiskelijalle pyritään tarjoamaan valinnanvapautta oman arviointinsa osatekijöiden valinnassa. Opiskelijalle pyritään antamaan myös mahdollisuus tutustua tarkemmin johonkin opintojakson osa-alueeseen vapaaehtoisen lisätehtävän kautta. Opiskelun aikana annettava jatkuva näyttö erilaisten tehtävien kautta vaikuttaa alussa sovitulla tavalla kokonaisarvosanaan. Opintojakson aikana mahdollistetaan opiskelijalle oppimaan oppiminen ja työskentelyn uudelleen arviointi erilaisten välipalautemuotojen avulla. Itsearvioinnit opintojen alussa, aikana ja lopuksi kuuluvat myös psykologian opiskeluun kehittäen opiskelijan metakognitiivisia taitoja. Myös vertaisarviointitaitoja pyritään harjoittelemaan opiskelun yhteydessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS1. Toimiva ja oppiva ihminen

Tavoitteet: Opintojakson keskeinen tavoite on tutustuttaa opiskelija psykologia-tieteen perusteisiin ja sen sovellusalueisiin. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ihmisen toiminnan olevan biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutuksen alaista sekä osin tietoista, osin tiedostamatonta. Lisäksi opiskelija tuntee psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten tunteet, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa ja psyykkistä hyvinvointia näitä kuvaavien käsitteiden avulla. Pyrkimyksenä on, että opiskelija perehtyy oppimisen prosesseihin liittyvään psykologiseen tietoon ja osaa pohtia omaa opiskeluaan sen pohjalta. Lisäksi opiskelijan myötä opiskelija osaa esittää esimerkkejä psykologisen tutkimuksen aihepiireistä ja niihin liittyvistä tutkimuksista sekä analysoida ja arvioida tiedon tutkimusperusteita.

Keskeiset sisällöt:

Ihmisen toiminnan (tunteet, motivaatio, tiedonkäsittely ja käyttäytyminen) tarkastelu psykologian näkökulmista

Jonkin hyvinvoinnin ilmiön tutkiminen psykologian näkökulmista

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

Psykologinen tutkimus

Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2)

Opintojakson moduulit

- Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), Valinnainen

Tavoitteet

Kehittyvä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun
- osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa
- osaa antaa esimerkkejä sosialisointin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
- osaa soveltaa kehityspsykologian tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

Kehittyvä ihminen

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyykskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet*
- *temperamentti*
- *minuus ja minäkäsitys*
- *tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely*
- *vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot*

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *kieli ja ajattelu*
- *toiminnanohjaus*

Identiteetin muuttuvuus elämänsä aikana

- *henkilökohtainen identiteetti*
- *sosiaalinen identiteetti*
- *kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti*
- *sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus*

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- *erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen*
- *vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys*

Psykologinen tutkimus

- *kaksos- ja adoptiotutkimus*
- *pitkittäis- ja poikittaistutkimus*
- *esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana on mahdollista tehdä psykologista tutkimusta.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson työmuodot ohjaavat hyvinvointia lisäävään itsereflektioon.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Kokonaisarvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja.

Opintojakson alussa sovitaan yhdessä arviointikäytänteet. Opiskelijalle pyritään tarjoamaan valinnanvapautta oman arviointinsa osatekijöiden valinnassa. Opiskelijalle pyritään antamaan myös mahdollisuus tutustua tarkemmin johonkin opintojakson osa-alueeseen vapaaehtoisen lisätehtävän kautta. Opiskelun aikana annettava jatkuva näyttö erilaisten tehtävien kautta vaikuttaa alussa sovitulla tavalla kokonaisarvosanaan. Opintojakson aikana mahdollistetaan opiskelijalle oppimaan oppiminen ja työskentelyn uudelleen arviointi erilaisten välipalautemuotojen avulla. Itsearviointit opintojen alussa, aikana ja lopuksi kuuluvat myös psykologian opiskeluun kehittäen opiskelijan metakognitiivisia taitoja. Myös vertaisarviointitaitoja pyritään harjoittelemaan opiskelun yhteydessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS2. Kehittyvä ihminen

Tavoitteet: Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija osaa eritellä ihmisen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä, perehtyy kehityksen osa-alueisiin ja ymmärtää erityisesti nuoruuden psykologiaa. Tavoitteena on myös ymmärtää kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus sekä hermoston toiminnan yhteys yksilön psyykkiseen kehitykseen. Opiskelija tietää, miten ihmisen kehitystä tutkitaan, ja osaa arvioida tämän tiedon perusteita. Yhtenä tärkeänä pyrkimyksenä on ohjata opiskelijaa soveltamaan kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen. Kurssin aikana on mahdollisuus tehdä psykologinen tutkimus.

Keskeiset sisällöt:

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänsä aikana

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

Identiteetin muuttuvuus elämänsä aikana

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

Psykologinen tutkimus

Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3)

Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), Valinnainen

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen pöörakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tiedon käsittelyyn liittyvä oppisisältö auttaa opiskelijaa integroitumaan ja aktiivisesti toimimaan digitalisoituneessa modernissa yhteiskunnassa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Modernin tietoyhteiskunnan kysymykset liittyvät olennaisesti ihmisen tiedonkäsittelyyn ja sen suhteen tehtäviin eettisiin valintoihin. Opintojaksojen teemojen kautta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää omaa eettistä näkemystään yhteiskunnan ja ihmisen toiminnan ilmiöihin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kognitiivinen psykologia toimii luonnollisesti osana monitieteellistä kognitiotieteiden kokonaisuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Kokonaisarvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja.

Opintojakson alussa sovitaan yhdessä arviointikäytänteet. Opiskelijalle pyritään tarjoamaan valinnanvapautta oman arviointinsa osatekijöiden valinnassa. Opiskelijalle pyritään antamaan myös mahdollisuus tutustua tarkemmin johonkin opintojakson osa-alueeseen vapaaehtoisen lisätehtävän kautta. Opiskelun aikana annettava jatkuva näyttö erilaisten tehtävien kautta vaikuttaa alussa sovitulla tavalla kokonaisarvosanaan. Opintojakson aikana mahdollistetaan opiskelijalle oppimaan oppiminen ja työskentelyn uudelleen arviointi erilaisten välipalautemuotojen avulla. Itsearviointit opintojen alussa, aikana ja lopuksi kuuluvat myös psykologian opiskeluun kehittäen opiskelijan metakognitiivisia taitoja. Myös vertaisarviointitaitoja pyritään harjoittelemaan opiskelun yhteydessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS3. Tietoa käsittelevä ihminen

Tavoitteet: Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa tiedon käsittelyä ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä ihmisen toiminnan tarkastelemiseen, perehtyy kognitiivisiin perustoimintoihin sekä korkeamman kognitiivisen toiminnan muotoihin. Lisäksi tutustutaan yleisimpiin kognitiivisen toiminnan häiriöihin ja kognitiivisen toiminnan hermostolliseen perustaan sekä aivojen muovautuvuuteen psyykkisten toimintojen perustana. Opintojakson aikana perehdytään myös kognitiivisten toimintojen tutkimukseen sekä teoriassa että käytännössä suunnitelmalla kokeellinen tutkimus ja tekemällä erilaisia tiedonkäsittelyn prosesseihin liittyviä testejä.

Keskeiset sisällöt:

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

Muisti

Kieli

Päätöksenteko

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4)

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), Valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson sisältö kannustaa opiskelijaa paitsi oman myös yhteiskunnallisen hyvinvoinnin tutkimiseen, ymmärtämiseen ja parantamiseen. Hyvinvointiosaamiseen harjaannutetaan erilaisilla reflektiotehtävillä ja oppituntien aikaisella opetuskeskustelulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Eryisesti opintojakson tunteet-osio ohjaa opiskelijaa kehittymään vuorovaikutusosaamisessaan, sekä omien tunteidensa tunnistamisessa ja ohjaamisessa että toisten ihmisen kohtaamisessa tunnetasolla. Näitä taitoja voidaan opettaa tarjoamalla erilaisia tunne- ja vuorovaikutustaitoihin liittyviä työ- ja arviointimuotoja opintojakson aikana.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Sosio-kulttuurinen ja etnopsykiatrinen tulokulma mielenterveyteen ja hyvinvointiin auttavat opiskelijaa ymmärtämään ihmisyyttä globaalisista ja kulttuurirelativistisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Kokonaisarvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja.

Opintojakson alussa sovitaan yhdessä arviointikäytänteet. Opiskelijalle pyritään tarjoamaan valinnanvapautta oman arviointinsa osatekijöiden valinnassa. Opiskelijalle pyritään antamaan myös mahdollisuus tutustua tarkemmin johonkin opintojakson osa-alueeseen vapaaehtoisen lisätehtävän kautta. Opiskelun aikana annettava jatkuva näyttö erilaisten tehtävien kautta vaikuttaa alussa sovitulla tavalla kokonaisarvosanaan. Opintojakson aikana mahdollistetaan opiskelijalle oppimaan oppiminen ja työskentelyn uudelleen arviointi erilaisten välipalautemuotojen avulla. Itsearvioinnit opintojen alussa, aikana ja lopuksi kuuluvat myös psykologian opiskeluun kehittäen opiskelijan metakognitiivisia taitoja. Myös vertaisarviointitaitoja pyritään harjoittelemaan opiskelun yhteydessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS4. Tunteet ja mielenterveys

Tavoitteet: Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta, ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä. Lisäksi opiskelija osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen.

Opiskelija tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä, osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia, ja osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa. Opintojakson aikana opiskelija syvenyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt:

284

Tunteiden psykologia

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

Mielenterveys

Psykologinen tutkimus (ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus)

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5)

Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), Valinnainen

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään

- *kulttuurien eri ulottuvuuksia*
- *esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen*
- *esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa*

Psykologinen tutkimus

- *yksilöllisten erojen tutkiminen*
- *persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät*
- *reliabiliteetti ja validiteetti*
- *esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista*
- *esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Ihmisen yhteisöllisyyden ja ryhmäilmiöiden ymmärtäminen osana opintokokonaisuutta lisää opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luovuus kuuluu persoonallisuuspsykologian oppisisältöön, ja on näin ollen erillisessä tarkastelussa opintojakson opetuksessa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Omaan persoonaan tutustuminen opintojakson sisällöllisen ja menetelmällisen annin myötävaikutuksella lisää opiskelijan työelämävalmiuksia vahvistaen hänen itsetuntemustaan ja työminänsä rakentumista.

Hyvinvointiosaaminen

Ihmisen ymmärtäminen yleisellä sekä henkilökohtaisella tasolla antaa valmiuksia kehittää hyvinvointiosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroasteikolla 4-10.

Kokonaisarviointissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan tietoja ja taitoja.

Opintojakson alussa sovitaan yhdessä arviointikäytänteet. Opiskelijalle pyritään tarjoamaan valinnanvapautta oman arviointinsa osatekijöiden valinnassa. Opiskelijalle pyritään antamaan myös mahdollisuus tutustua tarkemmin johonkin opintojakson osa-alueeseen vapaaehtoisen lisätehtävän kautta. Opiskelun aikana annettava jatkuva näyttö erilaisten tehtävien kautta vaikuttaa alussa sovitulla tavalla kokonaisarvosanaan. Opintojakson aikana mahdollistetaan opiskelijalle oppimaan oppiminen ja työskentelyn uudelleen arviointi erilaisten välipalautemuotojen avulla. Itsearviointit opintojen alussa, aikana ja lopuksi kuuluvat myös psykologian opiskeluun kehittäen opiskelijan metakognitiivisia taitoja. Myös vertaisarviointitaitoja pyritään harjoittelemaan opiskelun yhteydessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Tavoitteet: Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista, kuvailla ja arvioida persoonallisuuden tutkimuksen menetelmiä sekä soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa. Pyrkimyksenä on, että opiskelija ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta. Hän osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa, ja osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan. Parhaimmillaan opintojakson sisällöt lisäävät erilaisuuden ymmärtämistä ja antavat aineksia kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

Keskeiset sisällöt:

Persoonallisuuden kehittymiseen vaikuttavat tekijät

Persoonallisuuden osatekijät

Älykkyys ja luovuus

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristö vaikutus ihmisen toimintaan

Persoonallisuuden, älykkyden ja ihmisen sosiaalisuuden tutkiminen

Elävää sosiaalipsykologiaa, 2 op (PS6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on syventää erityisesti sosiaalipsykologista tietoa ja taitoa sekä antaa käytännön välineitä työ- ja siviilielämän autenttisiin tilanteisiin. Opintojen aikana opiskelija ymmärtää ihmissuhteiden toimivuuden merkityksen sekä yksilöiden että yhteisöjen hyvinvoinnin kannalta. Tavoitteena on teemojen kautta tutkia omaa sosiaalista pätevyyttä ja vuorovaikutusosaamista sekä selvittää tulevaisuuden työelämään ja omaan mahdolliseen ammattialaan liittyviä sosiaalipsykologisia ja psykologisia erityistaitoja. Lisäksi kehitetään opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista tutustumalla kansainvälistyvän maailman edellyttämään sivistyneeseen vuorovaikutusosaamiseen ja sosiaalipsykologiseen ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sosiaalipsykologisen (sosiaalinen pätevyys ja ryhmädynamiikka) tiedon ja taidon käytännön sovellukset työ- ja siviilielämän tarpeisiin. Tutkitaan työelämän erilaisia vuorovaikutustilanteita ja ryhmädynaamisia lainalaisuuksia sekä läheisissä ihmissuhteissa ilmeneviä sosiaalisia rakenteita. Minkälainen on hyvä alainen tai johtaja? Miten omalta osaltaan ylläpitää hyvää työyhteisöä? Miten pitää huolta hyvästä ystävydestä tai parisuhteesta? Mitä on tunnekeskeinen vuorovaikutus, ja miten konfliktoidaan rakentavasti? Mahdollisuuksien mukaan vierailaan tai kutsutaan vieraita yliopistolta, liike-elämän puolelta tai aiheisiin muuten sopivilta foorumeilta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamisen kehittäminen on opintojakson kantava teema.

Hyvinvointiosaaminen

Sosiaalisen pätevyyden kehittäminen vahvaan teoriaan perustuvien konkreettisten harjoitteiden myötä on omiaan lisäämään yksilön kokemusta hyvinvoinnistaan ja välillisesti taas mahdollisesti parantuva vuorovaikutus korreloi positiivisesti hyvinvoinnin kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opiskelun aikana on mahdollisuus erilaisilla tehtävillä tutkia ja työstää omaa sosiaalista kompetenssiaan.

Kokonaisarvioinnissa huomioidaan monipuolisesti opiskelijan psykologisia tietoja ja sosiaalisia taitoja.

Opintojakson alussa sovitaan yhdessä arviointikäytänteet. Opiskelijalle pyritään tarjoamaan valinnanvapautta oman arviointinsa osatekijöiden valinnassa. Opiskelijalle pyritään antamaan myös mahdollisuus tutustua tarkemmin johonkin opintojakson osa-alueeseen vapaaehtoisen lisätehtävän kautta. Opiskelun aikana annettava jatkuva näyttö erilaisten tehtävien kautta vaikuttaa alussa sovitulla tavalla kokonaisarvosanaan. Opintojakson aikana mahdollistetaan opiskelijalle oppimaan oppiminen ja työskentelyn uudelleen arviointi erilaisten välipalautemuotojen avulla. Itsearvioinnit opintojen alussa, aikana ja lopuksi kuuluvat myös psykologian opiskeluun kehittäen opiskelijan metakognitiivisia taitoja. Myös vertaisarviointitaitoja pyritään harjoittelemaan opiskelun yhteydessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS6. Elävää sosiaalipsykologiaa

Tavoitteet: Kurssin tavoite on syventää erityisesti sosiaalipsykologista tietoa ja taitoa sekä antaa käytännön välineitä työ- ja siviilielämän haasteita ajatellen. Tavoitteena on opintojakson teemojen kautta tutkia omaa sosiaalista pätevyyttään ja tulevaan mahdolliseen ammattialaansa liittyviä psykologisia erityistaitoja.

Opintojakson aikana haetaan vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Miten pitää huolta hyvästä ystävydestä tai parisuhteesta? Minkälainen on hyvä alainen tai johtaja? Miten omalta osaltaan ylläpitää hyvää työyhteisöä?

Keskeiset sisällöt:

Sosiaalipsykologisen (sosiaalinen pätevyys ja ryhmädynamiikka) tiedon ja taidon käytännön sovellukset työ - ja siviilielämän tarpeisiin.

Työelämän erilaisia vuorovaikutustilanteita ja ryhmädynaamisia lainalaisuuksia.

Läheisissä ihmissuhteissa ilmeneviä sosiaalisia rakenteita ja tarpeellisia vuorovaikutustaitoja.

Ihminen kokonaisena persoonana – Mitä vielä haluat ihmisestä ja itsestäsi ymmärtää?, 2 op (PS7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu erilaisiin näkökulmiin ihmisen persoonallisuudesta, ymmärtää persoonallisuuden kokonaisuutena, ymmärtää erilaisia yksilön ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä monitieteellisesti ja luovasti, ymmärtää ihmisen merkityksen yhteiskunnan edistäjänä, kestävän elämäntavan puolestapuhujana ja eettisenä toimijana ja tiedostaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden tärkeyden omassa ja muiden ihmisten elämässä. Vuorotteluperiaatteella opetus voidaan toteuttaa yhteistyössä eri oppiaineiden opettajien kanssa monitieteellistä, holistista ihmiskäsitystä rakentaen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian eri osa-alueiden ja sovellusalueiden näkökulmista ja mahdollisuuksien mukaan myös yli oppiainerajojen.
- Sisältöjä voivat olla esimerkiksi: - median vaikutus yksilön persoonan kehittymiseen ja ilmentämiseen (mediapsykologia) - ympäristön ja ihmisen vuorovaikutus (ympäristöpsykologia) - eri kulttuureista tulevien ihmisen toiminnan tarkastelu (kulttuuripsykologia) - eri ammattialoilla tarvittava psykologinen asiantuntemus (esim. oikeuspsykologia, työ- ja organisaatiopsykologia)
- Sisällöt voivat eri vuosina painottua eri tavoin.
- Mahdollisuuksien mukaan vieraillaan tai kutsutaan vieraita yliopistolta, liike-elämän puolelta tai aiheisiin muuten sopivilta foorumeilta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana opetukseen voi osallistua eri tieteiden edustajia.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson taustalla vaikuttava holistinen ihmiskäsitys luo luontevan perustan opiskelijan hyvinvointiosaamisen vahvistamiselle.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson alussa sovitaan yhdessä arviointikäytänteet.

Opintojakson aikainen arviointiprosessi koostuu opiskelijan itsearviointin, vertaisarviointin ja opettajan arviointin yhteistyönä.

Opinnoissa on mahdollista tutkia vapaavalintaista ihmisen toiminnan ilmiötä.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS7. Ihminen kokonaisena persoonana - Mitä vielä haluat ihmisestä ja itsestäsi ymmärtää?

Tavoitteet: Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu erilaisiin näkökulmiin ihmisen persoonallisuudesta, ymmärtää persoonallisuuden kokonaisuutena, ymmärtää erilaisia yksilöön ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä monitieteellisesti ja luovasti, ymmärtää ihmisen merkityksen yhteiskunnan edistäjänä, kestäväen elämäntavan puolestapuhujana ja eettisenä toimijana ja tiedostaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden tärkeyden omassa ja muiden ihmisten elämässä. Vuorotteluperiaatteella opetus voidaan toteuttaa yhteistyössä eri oppiaineiden opettajien kanssa monitieteellistä, holistista ihmiskäsitystä rakentaen.

Keskeiset sisällöt:

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian eri osa-alueiden ja sovellusalueiden näkökulmista ja mahdollisuuksien mukaan myös yli oppiainerajojen.

Sisältöjä voivat olla esimerkiksi:

- median vaikutus yksilön persoonan kehittymiseen ja ilmentämiseen (mediapsykologia)
- ympäristön ja ihmisen vuorovaikutus (ympäristöpsykologia)
- eri kulttuureista tulevien ihmisen toiminnan tarkastelu (kulttuuripsykologia)
- eri ammattialoilla tarvittava psykologinen asiantuntemus (esim. oikeuspsykologia, työ- ja organisaatiopsykologia)

Sisällöt voivat eri vuosina painottua eri tavoin.

Mahdollisuuksien mukaan vierailtaan tai kutsutaan vieraita yliopistolta, liike-elämän puolelta tai aiheisiin muuten sopivilta foorumeilta.

Psykologian kertaus, 2 op (PS8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on koota ja kerrata keskeisiä psykologian teemoja ja hyvää vastaustekniikkaa ylioppilaskirjoituksia ajatellen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Käydään kooten läpi psykologian oppisisältöjen perusrakenteita huomioiden myös eri oppikirjasarjojen tarjonta sekä ajankohtaiset tiedeuutiset. Yksityiskohtaisempi sisältö muodostuu ryhmän yhteisen keskustelun perusteella. Vanhojen yo-kysymysten tutkiminen ja vastausten tekemisen harjoittelu kuuluu oppisisältöön.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kertaavalla opintojaksolla tavoitellaan yli oppiaine- ja tiederajojen menevää asioiden hallintaa sekä luovaa otetta ylioppilaskirjoitusten vastaamistekniikassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opiskelijan oman itsearvioinnin perustan luo koko opintojakson aikainen reflektointi suhteessa omiin tietoihin ja taitoihin psykologian oppisisältöjen suhteen.

Opintojaksoon liittyvien harjoitusten vertaispalautteet ja opettajan antama palaute mahdollistavat opiskelijan metakognition kehittymisen.

Opintojakson vapaa kuvaus

PS8 Psykologian kertaus

Tavoitteet: Tavoitteena on koota ja kerrata keskeisiä psykologian teemoja ja hyvää vastaustekniikkaa ylioppilaskirjoituksia ajatellen.

Keskeiset sisällöt:

Käydään kooten läpi psykologian oppisisältöjen perusrakenteita huomioiden myös eri oppikirjasarjojen tarjonta sekä ajankohtaiset tiedeuutiset.

Yksityiskohtaisempi sisältö muodostuu ryhmän yhteisen keskustelun perusteella.

Vanhojen yo-kysymysten tutkiminen ja vastausten tekemisen harjoittelu kuuluu oppisisältöön.

Minän matkalla, 2 op (PS9/MM1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden erilaisten käytännöllisten ja toiminnallisten harjoitusten avulla rentoutua ja keskittää voimia oleelliseen, ennalta ehkäistä ja hallita stressiä ja masennusta, tutustua omiin tulevaisuuden unelmiin ja tehdä toimintasuunnitelmaa tavoitteisiin pääsemiseksi, kulkea lähemmäs sitä, kuka oikeasti on ja mitä voisi olla. Opintojen teoreettisena taustana on nykypsykologian viitekehys.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Itsetuntemusharjoituksia Stressinhallinnan ja mielialataitojen ohjaamista Omien arvojen ja tavoitteiden kartoitusta Rentoutus- ja tietoisuustaitoharjoituksia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso keskittyy hyvinvointiosaamisen lisäämiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelun aikana opiskelija reflektoi opintojakson sisältöjä aktiivisesti oman elämänsä näkökulmasta.

Seksuaalisuuden poluilla, 2 op (PS10/SEPO)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden tutustua seksuaalisuuteen laaja-alaisesti eri oppiaineiden, eri tieteiden ja taiteenmuotojen kautta.
- Eri tieteen ja taiteen alojen osuus opintojaksossa vaihtelee lukuvuosittain.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Seksuaalisuus tutkimusten valossa, normaali ja poikkeava seksuaalisuus, naisen ja miehen seksuaalisuuden erityispiirteitä, seksuaalisuuden kehityspiirteitä elämänkaaren aikana, rakkauden psykologiaa, seksuaaliterveys, seksuaalisuus taiteessa ja mediassa, seksuaalisuus eri kulttuureissa ja uskonnoissa, seksuaalisuuden historiaa, seksuaalisuus aikamme yhteiskunnassa, sekä biologinen näkökulma seksuaalisuuteen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso rakentuu usean tieteen ja taiteen ammattilaisen yhteistyöllä ja toisaalta persoonallisella otteella, jolloin opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus ymmärtää seksuaalisuutta monitieteisesti ja luovasti.

Vuorovaikutusosaaminen

Seksuaalisuuden vuorovaikutteista luonnetta lähestytään monipuolisesti eri tieteiden ja taiden avulla.

Hyvinvointiosaaminen

Oman seksuaalisuuden ymmärtäminen lisää hyvinvointitaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojen aikana opiskelija rakentaa omaa ymmärrystään ilmiöstä.

Opintojakson vapaa kuvaus

7.17. Terveystieto (TE)

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatiетоjen ja käsitteiden hallintana, terveyteen

liittyvinä taitoina, kykyinä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykyinä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntyemiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestäväen kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiantietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveysvoimavarana, 2 op (TE1)

Opintojakson moduulit

- Terveysvoimavarana, 2 op (TE1), Pakollinen

Tavoitteet

Terveysvoimavarana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Keskeiset sisällöt

Terveys voimavarana

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveystuskomusmalli, muutosvaihemalli
- terveystuskuultuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyden sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä, keinoja kuormituksen hallintaan
- opiskeluhuvinvointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Terveyteen liittyvien fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten rakennuspalikoiden ymmärtäminen on oman terveyden kehittämisen perusta. Informaatiotulvan täyttämässä yhteiskunnassamme yksilön on kyettävä yhä analyttisemmin valitsemaan itselle sopivat toimintatavat, jotta työ- ja toimintakyky säilyvät kunnossa eläkeikään ja myös vanhuuteen saakka.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Seksuaalisuus ja sen kehittyminen alkaa lapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Seksuaalisuuteen liittyvät eettiset pohdinnat tukevat myös suvaitsevaisuuden kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosana muodostuu opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Keskeisiä tavoitteita ovat ymmärrys elämäntapojen muotoutumisesta sekä eri tekijöiden, terveystuskuultuuristen ilmiöiden ja terveyden välisten yhteyksien pohtiminen.

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja ympäristö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveyskäsitteille ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

Keskeiset sisällöt

Terveys ja ympäristö

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla saatetaan tehdä kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen terveystieteellinen tutkimus. Tutkimukseen liittyen analysoidaan oman kiinnostuksen kohteeseen liittyviä aiempia tutkimuksia, jolloin voidaan konsultoida tarpeen mukaan Jyväskylän yliopiston terveystieteen laitosta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jossa yhdistyy tietoa eri tieteenaloilta. Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta ovat tärkeitä taitoja nyt ja tulevaisuudessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ympäristön terveys ja turvallisuus on yksi opintojakson opiskeltavista osa-alueista. Opintojaksolla selvitetään esimerkiksi erilaisten ympäristöjen ja kestävä kehityksen vaikutuksia terveyteen ja turvallisuuteen.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista painottamalla luotettavan tieteellisen tiedon merkitystä yhä monimutkaisemmassa maailmassa. Sisällöissä pohditaan myös mielihyvää ja riippuvuutta, riippuvuuden syntymekanismeja, syitä, ehkäisykeinoja sekä haittoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosana muodostuu opintojakson tavoitteiden kokonaisvaltaisesta saavuttamisesta ja jakson aikana mahdollisesti tehtävän pienimuotoisen terveystieteellisen tutkimusprosessin vaiheiden hallinnasta sekä muiden terveystieteellisten tutkimusten analysointikyvystä.

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveyspolitiikan ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen*
- *pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta*
- *osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle*
- *osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.*

Keskeiset sisällöt

Terveys ja yhteiskunta

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- *terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja*
- *keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä*
- *tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia*

Sairaudet ja hoito

- *epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit*
- *sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen*
- *itsehoito ja omahoito*

Eettiset kysymykset

- *eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit*
- *keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia*
- *terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi*
- *terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

- *Globalisaation seurauksena maailmamme pienentyy jatkuvasti. Aikaisempaa nopeammat viestiyhteydet ja runsas matkustelu ympäri maapalloa saattavat lisätä elinympäristöömme uusia tuntemattomia mikrobeja, jotka voivat horjuttaa terveyttämme. Kansainvälisten, uusien kontaktien merkityksen ymmärtäminen omaan terveyteen lisääntyä, kun opintojaksolla tutustutaan aikaisempiin ja uusiin tartuntatauteihin.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eri kulttuurien suhtautuminen sairauksiin eri aikakausina laajentaa globaalia terveyden ymmärtämistä. Globaali maailma luo kasvualueita ja nopeita leviämisreittejä monille tarttuville taudeille.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Teknologia ja sen hyödyntäminen lisääntyy voimakkaasti eri elämänalueilla ja etenkin terveydenhuollossa. Ihmisten kyky muokata elimistöä fyysisesti ja psyykkisesti luo paineita globaaliin eettiseen pohdintaan. Taloudelliset tekijät vaikuttavat eri hoitomuotojen kehittämiseen ja hoitojen antamiseen eri ihmisille ja sitä kautta priorisointiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosana muodostuu opintojaksolle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Keskeisiä tavoitteita ovat terveyteen liittyvien yhteiskunnallisten tekijöiden sekä tieteen ja teknologian terveysvaikutusten sekä eri sairauksiin liittyvien tekijöiden ymmärtäminen. Tavoitteena on myös terveydenhuoltojärjestelmän tutkiminen eri näkökulmista, terveystietoon liittyvät eettiset pohdinnat sekä terveyseroihin liittyvien tekijöiden käsittely.

Yleinen valmennusoppi, 2 op (TE4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opiskelija saa ohjaus- ja valmennustietoa ja- taitoja, joiden avulla hän pystyy toimimaan vastaavissa tehtävissä eri yhteisöissä. Opintojakso antaa perusvalmiuksia liikunta- ja lääketieteelliselle alalle aikoville.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- ihmisen anatomia, perusliikuntafysiologia, energiantuottomekanismit, fyysisten ominaisuuksien kehittäminen eri lajeissa, valmennuksen psykologia, ohjaus- ja valmennusoppi, nuorten harjoittelun erityispiirteet, fyysisen kunnon perustestausmenetelmät teoriassa ja sovellettuna käytäntöön, mahdollinen huippu-urheilutapahtuman valmennustilanteen seuraaminen
- Opintojakson kattava valmennuksellinen sisältö ja käytännön testausmenetelmien läpikäynti ohjaavat opiskelijaa valmennuksellisiin työtehtäviin ja toimintoihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Valmennusoppi yhdistää eri tieteenaloja isommaksi kokonaisuudeksi. Biologian, fysiologian, terveystiedon ja psykologian eri elementtien ymmärtäminen valmennusprosessin eri vaiheissa on merkityksellistä. Opiskelijat ymmärtävät ihmisen anatomisten rakenteiden ja fysiologisten ominaisuuksien merkityksen valmennusprosessissa. Harjoitusprosessin monipuolinen rakenne ja ärsykkeiden monipuolinen käyttäminen takaavat optimaalisen vasteen harjoitusprosessin aikana.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosanan muodostumiseen vaikuttavat jakson aikana osoitettu aktiivisuus niin teorian kuin käytännönkin tehtävissä sekä opintojakson tavoitteiden saavuttaminen.

Terveystieto ylioppilaskokeessa, 2 op (TE5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla valmistaudutaan terveystiedon ainerealin ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla kerrataan aiempia sisältöjä ja perehdytään terveystiedon aihealueisiin uusimpien tutkimusten ja tilastojen valossa. Opintojaksolla harjoitellaan vastaustekniikkaa ja tutustutaan aikaisempien ylioppilaskirjoitusten kysymyksiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Terveystieto-oppiaineen hyvä hallinta edellyttää eri tieteenalojen tietojen yhdistelemistä sekä asioiden ja ilmiöiden pohtimista useista eri näkökulmista. Tiedon soveltaminen ja kriittinen tulkinta ovat oppiaineelle ominaista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Terveystiedon aihealueita voidaan tarkastella yksilön, yhteisön, yhteiskunnan sekä maailmanlaajuisen näkökulman kautta. Terveyteen liittyvien sisältöjen pohtiminen tuottaa laaja-alaista osaamista sekä avarakatseisuutta globaaleihin ilmiöihin ja ongelmiin. Täten se osaltaan vahvistaa globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla. Arvosanaan vaikuttavat terveystiedon aihealueiden kokonaisvaltainen hallinta sekä tiedon soveltamiskyky eri terveystieteellisissä kysymyksissä.

Hyvinvointia lukiolaiselle, 2 op (TE6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on positiivisen psykologian ja positiivisen pedagogiikan kautta lisätä opiskelijan hyvinvointia laaja-alaisesti sekä vahvistaa hyvinvointi- ja elämäntaitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson sisältöjen painopisteitä tarkennetaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Sisältöihin voivat kuulua esimerkiksi vahvuustaidot, onnellisuustaidot, tunnetaidot, läsnäolotaidot, ihmissuhdetaidot, vuorovaikutustaidot, myötätuntotaidot, itsensä johtamisen taidot sekä palautumistaidot.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso käsittelee hyvinvointiin liittyviä teemoja monipuolisesti. Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan hyvinvointi- ja elämäntaitoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaidot ovat tärkeä osa hyvinvointitaitoja. Vuorovaikutustaitoja voidaan harjoitella ja se on yksi keskeinen sisältöalue tällä opintojaksolla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on aktiivinen osallistuminen opintojakson sisältöihin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso toteutetaan terveystiedon ja psykologian yhteisopintoina.

7.18. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kielyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen

kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmenevät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkautuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtauksissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkautuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälteenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täytyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.18.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen ja Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 4 op (RUA1-2)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1), Pakollinen
- Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- soveltaa ja kehittää kielenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta
- tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle
- oman kieliprofilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisissa ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- ruotsin kielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätäylyt eri medioissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolista ja käyttävästä palautteesta opiskelijoiden oppimisen prosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op

Tavoitteena on syventää käsitystäsi kielitietoisuudesta ja monikielisydestä. Kieltenopiskelustrategioitasi kehitetään. Itse- ja vertaisarviointitaitoja kehitetään.

Laadit oman kieliprofiilin ruotsin kielen näkökulmasta, ja tutustut erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin. Teemoja ovat toisiin tutustuminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen.

RUA2 Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen 3 op

Ruotsin kieltä tarkastellaan lähiympäristöstä käsin Suomessa, Ruotsissa ja muissa Pohjoismaissa sekä globaalilla tasolla. Opintojakson aikana harjoittelet kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja kehität vuorovaikutusstrategioita sekä ongelmanratkaisutaitoja. Teemana ovat viestintätäylyt eri medioissa.

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisen välineenä, 2 op (RUA3)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi
- kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

- pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta
- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen nousee esiin opintojakson aihepiireissä, jotka heijastavat Pohjoismaiden tilannetta ja niiden eritaustaisten väestöryhmien elämää.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolista ja käyttävästä lautteesta opiskelijoiden oppimisympäristöissä. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tarkastellaan suomenruotsalaisia, ruotsalaisia sekä muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä sekä yksilön ja yhteisön arvojen moninaisuutta. Voit hyödyntää muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä omia kiinnostuksen kohteitasi. Teet omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä ja tuotat tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä. Teemoja ovat ruotsinkieliset mediat, kulttuurin ja taiteiden merkitystä yksilölle ja yhteisölle.

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi*
- *kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

- *pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta*
- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana aiheet liittyvät aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa; kansalaisaktiivisuus, tasa-arvokysymykset, hyvinvointiyhteiskunnan taustat ja kielipoliittiset näkökulmat.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolista ja käyttävästä lautteesta opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteena on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja. Tutustut medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi ja kehität taitoasi ilmaista ja arvioida mielipiteitä. Opintojakson aikana hyödynnät eri tietolähteitä ja oppimisympäristöjä.

Teemoja ovat pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta, vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa, ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo, yksilön vastuut ja velvollisuudet sekä sananvapaus.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ympäristöosaaminen ja kestävä kehitys on jatkuvasti esillä opintojakson teemoissa

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisen ja käyttävän välineistöä sisältävää opiskelijajedistymisen oppimisprosessin heissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana Opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tiedonhankinnan taitoja syvennetään, ja tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja vahvistetaan. Taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja harjoitellaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Harjoittelet käyttämään erilaisia lukustrategioita sekä tiivistämisen taitoja.

Teemoja ovat opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat, erilaiset tulevaisuudenvisiot, kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot, yleistajuiset tekstit ja lähdekriittisyys.

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Työelämävalmiudet ja yrittäjämäinen asenne on jatkuvasti oppimisen keskiössä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisen ja käyttävän välineistöä sisältävää opiskelijajedistymisen oppimisprosessin heissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana Opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ympäristöosaaminen ja kestävä kehitys on jatkuvasti esillä opintojakson teemoissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisen ja käyttävästä palautteesta opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson ai Opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu opiskelijan aktiiviselle osallistumiselle ja sitoutumiselle pari- ja ryhmäharjoitteluun oppitunneilla sekä valtakunnallisesta suullisesta kielitaitokokeesta saatuun arvosanaan. Opintojakson lopussa opiskelijat tekevät valtakunnallisen suullisen kokeen ja saavat siitä erillisen todistuksen, jonka arvosana voi poiketa opintojakson arvosanasta. Opintojakso ja valtakunnallinen suullisen koe arvioidaan numeroarvioinnilla asteikolla 4-10.

Ruotsin tehovalmennus, 2 op (RUA9)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisesa käyttävästä lautteesta opiskelijadistymisestä oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso antaa opiskelijalle mahdollisuuden eriyttävästi syventää sanastoaan ja harjoituttaa kirjoittamis-, kuullun- ja tekstinyymmärtämistaitojaan, sekä syventää kieliopin, sanaston sekä rakenteiden käytännön osaamista omalla tasollaan. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä ja sopivan haastavia tehtäviä ja he saavat myös itse vaikuttaa materiaalivalintaan. Opintojakso voidaan tarvittaessa suorittaa verkkokurssina.

Ruotsin abitreeni, 2 op (RUA10)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisesa käyttävästä lautteesta opiskelijadistymisestä oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän, kun on suorittanut vaadittavan työmäärän. Tästä opintojaksosta on mahdollista lisäksi saada kaksi kieliopintopistettä Turun yliopistoon (pois lukien lääketiede) ja kaupparkeakouluun.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opintojakson tavoitteena on kehittää edelleen opiskelijan luetunymmärtämis-, kuullun- sekä tekstintuottamis- ja tiivistämisstrategioita, sekä antaa niistä käytännön rutiinia. Tavoitteena

on myös tukea opiskelijoita selkeän eriyttävästi työssään, sekä antaa runsaasti käytännön neuvoja opiskeluprosessin tukemiseksi. Samalla pyritään perehdyttämään opiskelijoita A-ruotsin ylioppilaskokeeseen harjoittamalla monipuolisesti kokeessa esiintyviä kielitaidon osa-alueita ja tehtävätyyppejä.

Keskeiset sisällöt:

Opintojakson aikana harjoitellaan runsaasti kielen eri osa-alueita, muun muassa tekstin ymmärtämistä, kuuntelua, rakenteiden ja sanaston hallintaa sekä kirjoitelmien laatimista. Tekstinymmärtämisessä korostuvat vaativampien aihepiirisanastojen ymmärtäminen eri tieteenalojen ja teknologian saroilta. Myös kuullunymmärtämisvalmiuksia koskien edetään aiempaa selkeästi haasteellisimmille sanastoalueille. Aihekokonaisuuksista painottuvat esimerkiksi 'teknologia ja yhteiskunta' ja kestävä kehitys.

Toteutustavat:

Pääasiallisena materiaalina käytetään vanhoja A-ruotsin ylioppilaskirjoitusten tehtäviä, joiden avulla harjoitetaan yo-kokeen eri osa-alueita. Opintojaksossa kerrataan kaikki keskeinen kielioppiteoria ja harjoitellaan rakenteita muun muassa Opinaika-sivustolla. Opintojaksolla kirjoitetaan paljon kirjoitelmia erityyppisistä aiheista, sekä opitaan omista virheistä nousujohteisen ohjelman avulla.

Kirjoittamisen kurssi, 2 op (RUA11)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työ määrää kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisesti käytävästä lautteesta opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opintojakson tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiuksia tuottaa ruotsinkielistä tekstiä mahdollisimman monenlaisista aihepiireistä ja tekstilajeista. Oppimisympäristönä hyödynnetään runsaasti nettiä. Pääosa tuotoksista tuotetaan sähköisessä muodossa.

Opintojaksolla kirjoitetaan suuri määrä erilaisia tekstilajeja, joiden tarkoituksena on valmentaa ylioppilaskirjoituksiin. Opiskelijat pitävät työskentelystä oppimispäiväkirjaa, joihin eriyttävästi kerätään tärkeitä havaintoja omasta kehitymisestä kirjoittajana. Tärkeä osa

oppimispäiväkirjaa on tekstien virheanalyysi. Opintojakso soveltuu parhaiten toisen lukiovuoden opintojaksot suorittaneille.

7.18.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen ja Ruotsin kieli arjessani, 4 op (RUB11-12)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen
- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan*
- *rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää*
- *kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja*
- *syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista*
- *pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.*

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen*
- *kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi*
- *kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen*
- *kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet*
- *omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen*

Ruotsin kieli arjessani

- *ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö*
- *yksilön ja yhteisön hyvinvointi*
- *ääntämisen harjaannuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolista ja käyttävästä palautteesta opiskelijoiden kehittymisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB11 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op

Opintojaksossa vahvistetaan tietoisuutta ruotsin kielen taustasta ja historiasta. Tavoitteena on oppia tunnistamaan omat vahvuutensa ja rohkaistua käyttämään ruotsin kieltä arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa. Laadit oman kieliprofiilin ja kehität omia opiskelustrategioita.

RUB12 Ruotsin kieli arjessani 3 op

Opintojaksossa harjoitellaan käyttämään ruotsia rohkeasti ja kehittämään omia vuorovaikutustaitoja eri tilanteissa. Opit kertomaan omasta elämästä, ihmissuhteista ja lähiympäristöstä. Kuuntelutaitoja kehitetään ja opit arvioimaan omaa osaamistasi.

Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä*
- *tuntee ruotsinkielisiä medioita*
- *osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa*
- *pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- *suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen nousee esiin opintojakson aihepiireissä, jotka heijastavat Pohjoismaiden tilannetta ja niiden eritaustaisten väestöryhmien elämää.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisesti käytettävästä lautteesta opiskelijoiden oppimisprosessissa aiheissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB13 Kulttuuri ja mediat 2 op

Opintojaksossa vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen. Opit tuntemaan suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä ja ruotsinkielisiä medioita. Harjoitellet myös seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtämään niistä pääasiat.

Ympäristömme, 2 op (RUB14)

Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia*
- *harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu*
- *pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- *kulttuurinen moninaisuus*
- *erilaiset elinympäristöt*
- *ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen nousee esiin opintojakson aihepiireissä, jotka heijastavat Pohjoismaiden ja muun maailman tilannetta ja niiden eritaustaisten väestöryhmien elämää.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ympäristöosaaminen ja kestävä kehitys on esillä opintojakson teemoissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä. Opintojakson aikana harjoitellaan myös ilmaisemaan oma mielipide kirjallisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisen käytettävää välineenä opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB14 Ympäristömme 2 op

Opintojaksossa tulkitaan erilaisia tekstityyppejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia. Harjoittelet ilmaisemaan omaa mielipidettä yhteiskunnallisesta aiheesta nuoren näkökulmasta.

Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15)

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen*
- *pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- *opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta*

- *tulevaisuuden suunnitelmat*
- *vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään*
- *itsenäistyvän nuoren elämänhallinta*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *erilaisten hakemusten laatiminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Työelämävalmiudet ja yrittäjämäinen asenne on jatkuvasti oppimisen keskiössä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolista ja käyttävästä palautteesta opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana Opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB15 Opiskelu- ja työelämä 2 op

Opintojaksossa tutustaan mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustutaan pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön. Tavoitteena on rohkaistua ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Laaditaan erilaisia hakemuksia ja täydennetään kieliprofiilia.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu opiskelijan aktiiviselle osallistumiselle ja sitoutumiselle pari- ja ryhmäharjoitteluun oppitunneilla sekä valtakunnallisesta suullisesta kielitaitokokeesta saatuun arvosanaan. Opintojakson lopussa opiskelijat tekevät valtakunnallisen suullisen kokeen ja saavat siitä erillisen todistuksen, jonka arvosana voi poiketa opintojakson arvosanasta. Opintojakso ja valtakunnallinen suullisen koe arvioidaan numeroarvioinnilla asteikolla 4-10.

Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ympäristöosaaminen ja kestävä kehitys on jatkuvasti esillä opintojakson teemoissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisen ja käyttävää välineistöä opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnissa voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä myös oppiainerajat ylittäen. Jakson aikana opintojakso arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10.

Ruotsin abitreeni, 2 op (RUB18)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisesti käytettävästä palautteesta opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän, kun on suorittanut vaadittavan työmäärän. Tästä opintojaksosta on mahdollista lisäksi saada kaksi kieliopintopistettä Turun yliopistoon (pois lukien lääketiede) ja kauppakorkeakouluun.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on kehittää edelleen opiskelijan luetunymmärtämis-, kuullun- sekä tekstintuottamis- ja tiivistämisstrategioita, sekä antaa näistä käytännön rutiini. Tavoitteena on myös tukea opiskelijoita selkeän eriyttävästi työssään, sekä antaa runsaasti käytännön neuvoja opiskeluprosessin tukemiseksi. Samalla pyritään perehdyttämään opiskelijoita B-ruotsin ylioppilaskokeeseen harjoittelemalla monipuolisesti kokeessa esiintyviä kielitaidon osa-alueita ja tehtävätyyppejä.

Toteutustavat:

Pääasiallisena materiaalina käytetään vanhoja B-ruotsin ylioppilaskirjoitusten tehtäviä. Opintojaksossa kerrataan kaikki keskeinen kielioppiteoria ja harjoitellaan rakenteita muun muassa Opinaika-sivustolla. Opintojaksossa kirjoitetaan paljon kirjoitelmia erityyppisistä aiheista, sekä opitaan omista virheistä nousujohtaisen ohjelman avulla.

Ruotsin tehovalmennus, 2 op (RUB19)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan jatkuvasti vuorovaikutusosaamista työskentelemällä pareittain ja pienissä ryhmissä.

Hyvinvointiosaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen ja opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisen ja avoimen palautteen avulla opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso antaa opiskelijalle mahdollisuuden eriyttävästi syventää sanastoaan ja harjoittaa kirjoittamis-, kuullun- ja tekstinyymmärtämistaitojaan, sekä syventää kieliopin, sanaston sekä rakenteiden käytännön osaamista omalla tasollaan. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä ja sopivan haastavia tehtäviä ja he saavat myös itse vaikuttaa materiaalivalintaan. Opintojakso voidaan tarvittaessa suorittaa verkkokurssina.

Kirjoittamisen kurssi, 2 op (RUB110)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan tekemään parhaansa, mutta pitämään työmäärä kohtuullisena. Oppitunneilla pidetään myös liikunnallisia mikrotaukoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppimistaitoja vahvistetaan edelleen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi on monipuolisen ja avoimen palautteen avulla opiskelijoiden oppimisprosessissa. Opiskelijaa ohjataan myös hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opintojakson tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiuksia tuottaa ruotsinkielistä tekstiä mahdollisimman monenlaisista aihepiireistä ja tekstilajeista. Oppimisympäristönä hyödynnetään runsaasti nettiä. Pääosa tuotoksista tuotetaan sähköisessä muodossa.

Opintojaksolla kirjoitetaan suuri määrä erilaisia tekstilajeja, joiden tarkoituksena on valmentaa ylioppilaskirjoituksiin. Opiskelijat pitävät työskentelystään oppimispäiväkirjaa, joihin eriyttävästi kerätään tärkeitä havaintoja omasta kehityksestä kirjoittajana. Tärkeä osa oppimispäiväkirjaa on tekstien virheanalyysi. Opintojakso soveltuu parhaiten toisen lukivuoden opintojaksot suorittaneille.

7.19. Temaattiset opinnot (TO)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Opintojaksot

Johdanto poikkitieteelliseen ajatteluun, 2 op (TO1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Ajattelun taitojen kehittäminen.
- Opitaan hahmottamaan eri tieteenalojen välisiä yhteyksiä.
- Tutustutaan tieteellisen projektin tekemiseen.
- Johdattelee opiskelijan tiedelinjan opintoihin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Korkeakoulu ja yritysvierailut
- Eri tieteenaloihin liittyvät projektit
- Asiantuntijavierailijat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan usean eri tieteenalan tapaan esittää ja tutkia asioita sekä niiden väliseen yhteistyöhön.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla opiskelijat tutustuvat paremmin toisiinsa ja oppivat työskentelemään yhdessä erilaisia tieteellisiä kokeita ja havaintoja tehden.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Jakso arvostellaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakson tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittävästi. Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonalaan laajemmissa kokonaisuuksissa. Jakson aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. He analysoivat ja arvioivat erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen. Jakson keskeiset sisällöt valitaan vähintään kahdesta eri oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta.

Opintojakson voi suorittaa myös opiskelija, jota ei ole valittu lukion tiedelinjalle.

Tiede kohtaa taiteen, 2 op (TO2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu monitieteiseen STEAM-ajatteluun

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kokeilevassa työpajassa tiede, teknologia, matematiikka ja taide käyvät vuoropuhelua.
- Opintojaksolla yhdistetään monipuolisesti tieteen ja taiteen luovia menetelmiä.
- Lisätty ja virtuaalinen todellisuus sekä erilaiset visuaaliset ja tekniset projektit.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tulevaisuuden työelämätaidot

Vuorovaikutusosaaminen

Ongelmanratkaisu ryhmätyönä

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kestävän kehityksen huomioiminen osana teknisiä ja taiteellisia ratkaisuja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteellisen ajattelun lisääminen. Luovien ratkaisujen keksiminen tekniikan ja taiteen avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tapahtuu opiskelijan kaikissa eri työskentelyvaiheissa ohjaamisen vuorovaikutuksena. Sekä yksittäisen harjoitustehtävän, että koko opintojakson tehtäväkokonaisuuden arvioinnissa ja palautteessa. Opiskelija tekee myös itsearviointia opintojaksolla oppimastaan. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kokeilevassa työpajassa tiede, teknologia, matematiikka ja taide käyvät vuoropuhelua. Opintojaksolla yhdistetään monipuolisesti tieteen ja taiteen luovia menetelmiä. Teemoina ovat esimerkiksi lisätty ja virtuaalinen todellisuus sekä erilaiset visuaaliset ja tekniset projektit.

7.20. Vieraat kielet (VK)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraisissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen.

Kieliopinnojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkautuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia

- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasosteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen

todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.20.1. Vieraat kielet, espanja, B2-oppimäärä (VKEAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (EAB21)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkisissa sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tämän opintojakson aihepiirit liittyvät jokapäiväiseen elämään, vapaa-aikaan, harrastuksiin ja kouluun. Harjoitellaan lisää arkipäiväisissä asiointitilanteissa toimimista.

Perustaso 1, 2 op (EAB22)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuureihin. Opetellaan kertomaan Suomesta kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan kertomaan Suomesta espanjaksi. Tutustutaan tarkemmin espanjankieliseen maailmaan ja sen kulttuureihin, tapoihin ja perinteisiin.

Perustaso 2, 2 op (EAB23)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Harjoitellaan keskustelemaan hyvinvointiin ja elämänvaiheisiin liittyvistä asioista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista ja käsitellään erilaisia tekstejä hyvinvointiin, terveyteen ja eri elämänvaiheisiin liittyen.

Perustaso 3, 2 op (EAB24)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuuri-ilmiöihin. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan espanjankielisten maiden kulttuuri-ilmiöihin ja historiaan. Aihepiireinä ovat espanjankielisten maiden kirjallisuus, musiikki ja elokuvat. Opintojaksolla tehdään oma espanjankielinen tuotos.

Perustaso 4, 2 op (EAB25)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Aihepiirit liittyvät opiskeluun ja työelämään. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aihepiirit liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään sekä tulevaisuudensuunnitelmiin. Harjoitellaan monipuolista suullista ja kirjallista viestintää.

Perustaso 5, 2 op (EAB26)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja kehitetään monilukutaitoa kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla jatketaan vuorovaikutustilanteiden harjoittelua, erilaisten tekstien tuottamista ja tulkitsemista ja kerrataan kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Opintojaksolla käsitellään myös ajankohtaisia aiheita ja tutustutaan espanjakielisiin medioihin.

Perustason jatko 1, 2 op (EAB27)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- *erilaiset asuinympäristöt*
- *kestävä elämäntapa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aihepiireinä ovat kestävä elämäntapa ja erilaiset asuinympäristöt. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tuotetaan erilaisia tekstejä ja vahvistetaan niiden tulkitsemistaitoja. Aihepiireinä erilaiset asuinympäristöt ja kestävä elämäntapa

Perustason jatko 2, 2 op (EAB28)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- *kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö*
- *tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin*
- *kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla käsitellään kansainvälistä yhteistyötä ja osaamista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla autetaan opiskelijoita vahvistamaan kielitaitoaan harjoittelemalla suullista ja kirjallista viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Aihepiireissä keskitytään kansainväliseen osaamiseen ja yhteistyöhön sekä pohditaan kielitaitovaatimuksia jatko-opinnoissa.

7.20.2. Vieraat kielet, espanja, B3-oppimäärä (VKEAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan espanjan kieleen ja espanjankieliseen maailmaan. Opetellaan toimimaan arkipäiväisissä viestintätilanteissa ja kertomaan lyhyesti itsestä ja omasta elämästä.

Perustason alkeet 2, 2 op (EAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä asiointitilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan toimimaan espanjaksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, etenkin matkustamiseen liittyvissä asiointitilanteissa.

Perustason alkeet 3, 2 op (EAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkisissa sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tämän opintojakson aihepiirit liittyvät jokapäiväiseen elämään, vapaa-aikaan, harrastuksiin ja kouluun. Harjoitellaan lisää arkipäiväisissä asiointitilanteissa toimimista.

Perustaso 1, 2 op (EAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuureihin. Opetellaan kertomaan Suomesta kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan kertomaan Suomesta espanjaksi. Tutustutaan tarkemmin espanjankieliseen maailmaan ja sen kulttuureihin, tapoihin ja perinteisiin.

Perustaso 2, 2 op (EAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Harjoitellaan keskustelemaan hyvinvointiin ja elämänvaiheisiin liittyvistä asioista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemista ja käsitellään erilaisia tekstejä hyvinvointiin, terveyteen ja eri elämänvaiheisiin liittyen.

Perustaso 3, 2 op (EAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuuri-ilmiöihin. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan espanjankielisten maiden kulttuuri-ilmiöihin ja historiaan. Aihepiireinä ovat espanjankielisten maiden kirjallisuus, musiikki ja elokuvat. Opintojaksolla tehdään oma espanjankielinen tuotos.

Perustaso 4, 2 op (EAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Aihepiirit liittyvät opiskeluun ja työelämään. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aihepiirit liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään sekä tulevaisuudensuunnitelmiin. Harjoitellaan monipuolista suullista ja kirjallista viestintää.

Perustaso 5, 2 op (EAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja kehitetään monilukutaitoa kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla jatketaan vuorovaikutustilanteiden harjoittelua, erilaisten tekstien tuottamista ja tulkitsemista ja kerrataan kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Opintojaksolla käsitellään myös ajankohtaisia aiheita ja tutustutaan espanjakielisiin medioihin.

7.20.3. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)

Opintojaksot

Englanti 1 ja 2, 4 op (ENA1-2)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen
- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä*
- *monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan*
- *oppi hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.*

Englanti globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen*
- *tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle*
- *monikielisyys voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen*
- *tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen*

Englanti globaalina kielenä

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijat kehittävät oman oppimisen ja itsearvioinnin taitojaan sekä omien henkisten ja fyysisten resurssien yhteensovittamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla tehdään runsaasti pari- ja ryhmätöitä vuorovaikutustaitoja harjoitellen englannin kielellä. Tutustutaan englanninkieliseen keskustelukulttuuriin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tehdään opintojakson aikana sekä opiskelijan toimesta itsearviointina että opettajan avustamana formatiivisena arviointina. Opintojakso arvioidaan summatiivisesti arvosanalla 4-10. Kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti opintojakson tavoitteiden mukaisesti. Opintojakson summatiiviseen arviointiin vaikuttavat kielen eri osa-alueiden osaamisen näytöt. Arviointia tapahtuu koko opintojakson ajan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tavoitteena on opiskelutaitojen harjoittelu ja kieli-identiteetin rakentaminen. Lisäksi tutustutaan erilaisiin tekstityyppeihin, englannin kielen eri variantteihin, englannin kielen asemaan maailman lingua francana ja vertaillaan englantia eri kieliin. Opintojakson aikana harjoitellaan myös palautteen antamista ja itsearviointia.

Englannin kieli ja kulttuuri, 2 op (ENA3)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*

- *pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä*
- *vahvistaa taitoaan käyttäen reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan paikalliseen ja alueelliseen kulttuuritarjontaan.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson tekstien ja harjoitusten aihepiirit tutustuttavat opiskelijan kulttuuriin sen eri ilmenemismuodoissa eri puolilla maailmaa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla tehdään runsaasti pari- ja ryhmätöitä vuorovaikutustaitoja harjoitellen englannin kielellä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tehdään opintojakson aikana sekä opiskelijan toimesta itsearviointina että opettajan avustamana formatiivisena arviointina. Opintojakso arvioidaan summatiivisesti arvosanalla 4-10. Kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti opintojakson tavoitteiden mukaisesti. Opintojakson summatiiviseen arviointiin vaikuttavat kielen eri osa-alueiden osaamisen näytöt. Arviointia tapahtuu koko opintojakson ajan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla ohjataan opiskelijaa etsimään itseään kiinnostavia kulttuuriaihepiirejä. Tavoitteena on harjoitella tekemään omia tulkintoja ja tuottamaan tekstejä erilaisista monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä.

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin*

- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu keinoihin vaikuttaa omaan yhteisöönsä ja sen kehittämiseen. Opintojaksolla harjoitetaan kriittistä suhtautumista mediaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aihepiirit käsittelevät yksilön roolia yhteiskunnassa ja hänen vaikuttamiskeinojaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tehdään opintojakson aikana sekä opiskelijan toimesta itsearviointina että opettajan avustamana formatiivisena arviointina. Opintojakso arvioidaan summatiivisesti arvosanalla 4-10. Kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti opintojakson tavoitteiden mukaisesti. Opintojakson summatiiviseen arviointiin vaikuttavat kielen eri osa-alueiden osaamisen näytöt. Arviointia tapahtuu koko opintojakson ajan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja sekä tutustutaan ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin aiheisiin. Lisäksi opintojaksolla harjoitellaan medialukutaitoa ja lähdekriittisyyttä.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aihepiirit ja tekstit käsittelevät teemoja, jotka liittyvät kestäväan tulevaisuuteen. Opintojaksolla pohditaan eettisiä kysymyksiä ihmisen suhteesta luontoon ja teknologiaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aihepiirien kirjo mahdollistaa oppiainerajojen ylittämisen ja eri tieteenalojen sisältöjen yhdistelyn.

Vuorovaikutusosaaminen

Joidenkin opintojakson monimutkaisten asiakokonaisuuksien työstäminen pyritään tekemään pienryhmissä vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tehdään opintojakson aikana sekä opiskelijan toimesta itsearviointina että opettajan avustamana formatiivisena arviointina. Opintojakso arvioidaan summatiivisesti arvosanalla 4-10. Kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti opintojakson tavoitteiden mukaisesti. Opintojakson summatiiviseen arviointiin vaikuttavat kielen eri osa-alueiden osaamisen näytöt. Arviointia tapahtuu koko opintojakson ajan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenalosta. Lisäksi opintojaksolla pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti kestävän kehityksen ja tieteen näkökulmista.

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson keskeisiä teemoja ovat itsenäistyvän nuoren työelämään ja jatko-opintoihin liittyvä osaaminen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan työelämässä ja jatko-opinnoissa tarvittavia vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tehdään opintojakson aikana sekä opiskelijan toimesta itsearviointina että opettajan avustamana formatiivisena arviointina. Opintojakso arvioidaan summatiivisesti arvosanalla 4-10. Kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti opintojakson tavoitteiden mukaisesti. Opintojakson summatiiviseen arviointiin vaikuttavat kielen eri osa-alueiden osaamisen näytöt. Arviointia tapahtuu koko opintojakson ajan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla pohditaan jatko-opintoihin ja työelämään siirtymistä. Lisäksi tutustutaan kansainvälisten jatko-opiskelupaikkojen ja työpaikkojen hakemiseen liittyviin asioihin. Aiheena on opiskelijan oma tulevaisuus lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aihepiirit käsittelevät ihmisen suhdetta ympäröivään luontoon. Opiskelija ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestäväen kehityksen näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla pyritään lisäämään opiskelijan tietoisuutta omista mahdollisuuksistaan osallistua ympäristönsuojelamiseen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tehdään opintojakson aikana sekä opiskelijan toimesta itsearviointina että opettajan avustamana formatiivisena arviointina. Opintojakso arvioidaan summatiivisesti arvosanalla 4-10. Kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti opintojakson tavoitteiden mukaisesti. Opintojakson summatiiviseen arviointiin vaikuttavat kielen eri osa-alueiden osaamisen näytöt. Arviointia tapahtuu koko opintojakson ajan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla keskitytään meitä ympäröivään maailmaan sekä pohditaan, mitä kestävä kehitys on ja miten se sopii yhteen omien jokapäiväisten valintojemme kanssa ja kuinka me käytämme energiaa sekä luonnonvaroja.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tällä suullista kielitaitoa kehittäväällä opintojaksolla harjoitellaan monenlaisia vuorovaikutustilanteita elämän kaikilla osa-alueilla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan erilaisten englannin varianttien tunnistamista sekä kulttuurisensitiivisyyttä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointia tehdään opintojakson aikana sekä opiskelijan toimesta itsearviointina että opettajan avustamana formatiivisena arviointina. Opintojakso arvioidaan summatiivisesti arvosanalla 4-10. Kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti opintojakson tavoitteiden mukaisesti. Opintojakson päättöarviointi painottuu suullisen kielitaidon arviointiin, mutta arviointiin vaikuttavat myös kielen eri osa-alueiden osaamisen näytöt.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Lisäksi kerrataan oppimäärän pakollisilla opintojaksoilla käsitellyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan.

Luova kirjoittaminen, 2 op (ENA9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjoitellaan erilaisten tekstityyppien kirjoittamista
- laajennetaan sana- ja ilmaisuvarastoa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- erilaiset tekstityypit
- teemasanastot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan kirjallisen viestimisen erilaisia tilanteita ja tyyllilajeja, mutta tehdään myös vertaisarviointia sekä pari- ja ryhmätyötehtäviä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijat reflektovat omaa edistymistään oppijana ja kirjoittajana sekä harjoittelevat omaa ajanhallintaa opintojaksolla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson aikana opiskelijat arvioivat jatkuvasti omaa kehittymistään eri tyyllilajien kirjoittajana opettajan avustamana.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa laajennetaan sanavarastoa ja harjoitetaan sekä luovaa että asiatekstien kirjoittamista. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kykyä ottaa vastuuta omasta työstään, itsearviointitaitoa ja valmiuksia esitellä omia tuotoksiaan. Opintojaksossa rikastetaan omaa kirjallista ilmaisua ja valmentaudutaan YO-kokeen kirjoittelmaa varten. Opintojaksossa jatketaan kieliprofiiliin täydentämistä omien eri tekstityylien tuottamisen taitoja arvioimalla.

Englannin kertausta abeille, 2 op (ENA10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kerrata koko oppimäärän keskeisimmät sisällöt
- harjoitella monipuolisesti YO-kokeen eri tehtävätyyppejä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kurssi kattaa kaikki pakollisten opintojaksojen sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana opiskelijat työstävät aineistoja, joissa globaalin maailman ilmiöt ja eri kulttuurit esittäytyvät, täten lisäten globaali- ja kulttuuriosaamistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat tekevät pari- ja ryhmäharjoituksia oppien toimimaan yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä vahvistavat sekä puheviestintätaitojaan että kirjallisen viestinnän taitojaan

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa YO-kokeiden vaatimustasoon.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa harjoitellaan luetun ymmärtämistä, kuullun ymmärtämistä ja tekstintuottamistaitoja. Lisäksi kerrataan oppimäärän pakollisilla opintojaksoilla käsiteltyjä aihepiirejä ja harjoitellaan kaikkia kielitaidon osa-alueita sekä perehdytään englannin ylioppilaskokeen kaikkiin tehtävätyyppeihin ja harjoitellaan niihin vastaamista.

Maailman avaimet, 2 op (ENA11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Antaa opiskelijalle kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia toimia kansainvälisissä kohtaamisissa työelämässä ja yhteisöissä monilla eri kielillä
- Kielitaidon monipuolistaminen, monikielisyysarvon tiedostaminen
- Tutustuttaa opiskelijat koulussamme tarjottaviin vieraisiin kielisiin ja kielialueiden tapakulttuureihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ajankohtaisten tapahtumien ja ilmiöiden seuraaminen
- Vieraiden kielten tapakulttuureihin tutustuminen
- Opintojakso sisältää opintoja useista vieraista kielistä ja kulttuureista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana tutustutaan vieraiden kielten ohella vieraisiin tapakulttuureihin.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla seurataan ajankohtaisia ilmiöitä ja tapahtumia, joiden pohjalta laajennetaan opiskelijoiden käsitystä ja osaamista yhteiskunnallisista asioista sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson hyväksytyt suorittaminen edellyttää vaadittujen näyttöjen antamista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on ainerajat ylittävä kokonaisuus, jolla seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä. Tavoitteena on antaa opiskelijalle kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia toimia kansainvälisissä

kohtaamisissa työelämässä ja yhteisöissä koulussamme opetettavilla eri kielillä. Opintojaksolla tähdätään kielitaidon monipuolistamiseen tutustumalla koulussamme tarjottaviin vieraisiin kieliin ja kielialueiden tapakulttuureihin. Aihepiirien valintaan vaikuttavat opiskelijoiden omat kiinnostuksen kohteet. Opintojaksolla voidaan hyödyntää verkkoa ja sosiaalista mediaa ja mahdollisuuksien mukaan käytetään hyväksi alueellista asiantuntemusta liittyen kansainvälistymiseen ja jatko-opintoihin.

7.20.4. Vieraat kielet, ranska, B2-oppimäärä (VKRAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkisissa sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan ranskan kielen käyttöä erilaisissa arkisissa tilanteissa. Aihepiirit liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, vapaa-ajan viettoon, harrastuksiin ja kouluun. Viimeistään tässä opintojaksossa ranskaa jo yläkoulussa opiskelleet liittyvät mukaan joukkoon.

Perustaso 1, 2 op (RAB22)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuureihin. Opetellaan kertomaan Suomesta kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tässä opintojaksossa tutustutaan ranskankielisiin maihin, harjoitellaan kertomaan Suomesta ranskaksi, vertaillaan arjen tapoja ja traditioita sekä mietitään kulttuurien välisiä eroja. Opetellaan myös opiskeluun liittyvää sanastoa.

Perustaso 2, 2 op (RAB23)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Harjoitellaan keskustelemaan hyvinvointiin ja elämänvaiheisiin liittyvistä asioista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aiheena ovat hyvinvointi, ihmissuhteet ja eri elämänvaiheet. Harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista ja ilmaisemaan omia mielipiteitä ranskaksi.

Perustaso 3, 2 op (RAB24)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuuri-ilmioihin. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan ranskankielisten kielialueiden kulttuuri-ilmioihin ajankohtaisesta ja opiskelijaa kiinnostavasta näkökulmasta. Opintojakson aikana tehdään oma kulttuuriaiheinen tuotos ranskaksi.

Perustaso 4, 2 op (RAB25)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Aihepiirit liittyvät opiskeluun ja työelämään. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Harjoitellaan näihin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

Perustaso 5, 2 op (RAB26)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja kehitetään monilukutaitoa kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan ranskankieliseen mediaan ja uutisointiin. Luetaan ja kuunnellaan erilaisia tekstejä ajankohtaisista asioista opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan. Syvennetään taitoa tuottaa kieltä itse tilanteen edellyttämällä tavalla.

Perustason jatko 1, 2 op (RAB27)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- *erilaiset asuinympäristöt*
- *kestävä elämäntapa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aihepiireinä ovat kestävä elämäntapa ja erilaiset asuinympäristöt. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson keskeiset sisällöt liittyvät erilaisiin asuinympäristöihin ja kestävään elämäntapaan. Vahvistetaan tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

Perustason jatko 2, 2 op (RAB28)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- *kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö*
- *tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin*
- *kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla käsitellään kansainvälistä yhteistyötä ja osaamista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tutustutaan kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön. Tutustutaan kielitaidon kansainvälisiin arviointijärjestelmiin ja kielitaitovaatimuksiin jatko-opinnoissa. Pohditaan omaa kielitaitoa lukion päättyessä sekä kielitaidon kehittämistä jatkossa.

7.20.5. Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (VKRAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkeen liittyvissä tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkeen liittyvissä tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan ranskan kieleen ja ranskankieliseen maailmaan ja vertaillaan ranskan kieltä sinulle jo tuttuihin kieliin. Harjoitellaan ranskan kielen käyttöä tavallisissa arkisissa tilanteissa. Opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia. Etsitään itselle sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä.

Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä asiointitilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä tilanteissa ja tavallisissa asiointitilanteissa. Huomaat, että vähäiselläkin kielitaidolla pärjää! Opetellaan kertomaan omaan arkeen liittyvistä asioista.

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkisissa sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan ranskan kielen käyttöä erilaisissa arkisissa tilanteissa. Aihepiirit liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, vapaa-ajan viettoon, harrastuksiin ja kouluun. Viimeistään tässä opintojaksossa ranskaa jo yläkoulussa opiskelleet liittyvät mukaan joukkoon.

Perustaso 1, 2 op (RAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuureihin ja opetellaan kertomaan Suomesta kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tässä opintojaksossa tutustutaan ranskankielisiin maihin, harjoitellaan kertomaan Suomesta ranskaksi, vertaillaan arjen tapoja ja traditioita sekä mietitään kulttuurien välisiä eroja. Opetellaan myös opiskeluun liittyvää sanastoa.

Perustaso 2, 2 op (RAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Harjoitellaan keskustelemaan hyvinvointiin ja elämänvaiheisiin liittyvistä asioista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aiheena ovat hyvinvointi, ihmissuhteet ja eri elämänvaiheet. Harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista ja ilmaisemaan omia mielipiteitä ranskaksi.

Perustaso 3, 2 op (RAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuuri-ilmiöihin. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan ranskankielisten kielialueiden kulttuuri-ilmiöihin ajankohtaisesta ja opiskelijaa kiinnostavasta näkökulmasta. Opintojakson aikana tehdään oma kulttuuriaiheinen tuotos ranskaksi.

Perustaso 4, 2 op (RAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Aihepiirit liittyvät opiskeluun ja työelämään. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Harjoitellaan näihin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

Perustaso 5, 2 op (RAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja kehitetään monilukutaitoa kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskelijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan ranskankieliseen mediaan ja uutisointiin. Luetaan ja kuunnellaan erilaisia tekstejä ajankohtaisista asioista opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan. Syvennetään taitoa tuottaa kieltä itse tilanteen edellyttämällä tavalla.

7.20.6. Vieraat kielet, saksa, B2-oppimäärä (VKSAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkisissa sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan saksan kielen käyttöä erilaisissa arkisissa tilanteissa. Aihepiirit liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, vapaa-ajan viettoon, harrastuksiin ja kouluun. Viimeistään tässä opintojaksossa saksaa jo yläkoulussa opiskelleet liittyvät mukaan joukkoon.

Perustaso 1, 2 op (SAB22)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuureihin. Opetellaan kertomaan Suomesta kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tässä opintojaksossa tutustutaan saksankielisiin maihin ja harjoitellaan kertomaan Suomesta saksaksi, vertaillaan arjen tapoja ja traditioita sekä mietitään kulttuurien välisiä eroja. Opetellaan myös opiskeluun liittyvää sanastoa.

Perustaso 2, 2 op (SAB23)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Harjoitellaan keskustelemaan hyvinvointiin ja elämänvaiheisiin liittyvistä asioista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aiheena ovat hyvinvointi, terveys ja eri elämänvaiheet. Harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista ja ilmaisemaan omia mielipiteitä saksaksi.

Perustaso 3, 2 op (SAB24)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuuri-ilmiöihin. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan saksankielisten maiden kulttuuri-ilmiöihin ajankohtaisesta ja opiskelijaa kiinnostavasta näkökulmasta. Opintojakson aikana tehdään oma kulttuurialueinen tuotos saksaksi.

Perustaso 4, 2 op (SAB25)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Aihepiirit liittyvät opiskeluun ja työelämään. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Harjoitellaan näihin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

Perustaso 5, 2 op (SAB26)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja kehitetään monilukutaitoa kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan saksankieliseen mediaan ja uutisointiin. Luetaan ja tulkitaan erilaisia tekstejä ajankohtaisista asioista opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan. Syvennetään taitoa tuottaa kieltä itse tilanteen edellyttämällä tavalla.

Perustason jatko 1, 2 op (SAB27)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- *erilaiset asuinympäristöt*
- *kestävä elämäntapa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aihepiireinä ovat kestävä elämäntapa ja erilaiset asuinympäristöt. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson keskeiset sisällöt liittyvät erilaisiin asuinympäristöihin ja kestäväan elämäntapaan. Vahvistetaan tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

Perustason jatko 2, 2 op (SAB28)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- *kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö*
- *tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin*
- *kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla käsitellään kansainvälistä yhteistyötä ja osaamista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tutustutaan kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön. Tutustutaan kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin ja kielitaitovaatimuksiin jatko-opinnoissa. Pohditaan omaa kielitaitoa lukion päättyessä sekä kielitaidon kehittämistä jatkossa.

7.20.7. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (VKSAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkeen liittyvissä tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan saksan kieleen ja saksankielisiin maihin ja vertaillaan saksan kieltä sinulle jo tuttuihin kieliin. Harjoitellaan saksan kielen käyttöä tavallisissa arkisissa tilanteissa. Opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia. Etsitään itselle sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä.

Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä asiointitilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä tilanteissa ja tavallisissa asiointitilanteissa. Huomaat, että vähäiselläkin kielitaidolla pärjää! Opetellaan kertomaan omaan arkeen liittyvistä asioista.

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutusta kohdekielellä arkisissa sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Harjoitellaan saksan kielen käyttöä erilaisissa arkisissa tilanteissa. Aihepiirit liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, vapaa-ajan viettoon, harrastuksiin ja kouluun. Viimeistään tässä opintojaksossa saksaa jo yläkoulussa opiskelleet liittyvät mukaan joukkoon.

Perustaso 1, 2 op (SAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuureihin ja opetellaan kertomaan Suomesta kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tässä opintojaksossa tutustutaan saksankielisiin maihin ja harjoitellaan kertomaan Suomesta saksaksi, vertaillaan arjen tapoja ja traditioita sekä mietitään kulttuurien välisiä eroja. Opetellaan myös opiskeluun liittyvää sanastoa.

Perustaso 2, 2 op (SAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Harjoitellaan keskustelemaan hyvinvointiin ja elämänvaiheisiin liittyvistä asioista. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aiheena ovat hyvinvointi, terveys ja eri elämänvaiheet. Harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista ja ilmaisemaan omia mielipiteitä saksaksi.

Perustaso 3, 2 op (SAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

374

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kielialueen kulttuuri-ilmiöihin. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan saksankielisten maiden kulttuuri-ilmiöihin ajankohtaisesta ja opiskelijaa kiinnostavasta näkökulmasta. Opintojakson aikana tehdään oma kulttuuriaiheinen tuotos saksaksi.

Perustaso 4, 2 op (SAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Aihepiirit liittyvät opiskeluun ja työelämään. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Harjoitellaan näihin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

Perustaso 5, 2 op (SAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla käsitellään ajankohtaisia aiheita ja kehitetään monilukutaitoa kohdekielellä. Samat aihepiirit huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso pyritään arvioimaan monipuolisesti summatiivisin ja formatiivisin keinoin. Opiskeijalle mahdollistetaan itsearviointi ja vertaispalautteen antaminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan saksankieliseen mediaan ja uutisointiin. Luetaan ja tulkitaan erilaisia tekstejä ajankohtaisista asioista opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan. Syvennetään taitoa tuottaa kieltä itse tilanteen edellyttämällä tavalla.

7.21. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä

valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudenlaisella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestäväen kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalautte tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsenyneyttä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1)

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografian ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimustyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä

- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet ja omaksuu analyyttisen näkökulman yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Keskeiset sisällöt: Demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Arviointi: numeroarviointi.

Taloustieto, 2 op (YH2)

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä*
- *tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat*
- *osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita*
- *ymmärtää työn ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa*
- *osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan*
- *osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen*
- *osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.*

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- *talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen*
- *kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus*
- *oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen*

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan oman talouden hallintaa ja mikro- ja makrotalouden merkitystä kansallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija oppii ymmärtämään talouselämän toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Opiskelija tuntee työnteon ja yrittäjyyden merkityksen kansantaloudelle ja osaa tehdä jokapäiväisiä taloudellisia päätöksiä.

Keskeiset sisällöt: Suomalaisten elinkeinot ja työn merkitys, taloudellinen toiminta ja yritykset, talouden peruskäsitteet, verotus, markkinoiden toiminta, kansainvälistyvä talous ja Suomi, Suomen talouden tulevaisuudennäkymät. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävän kehityksen näkökulmasta.

Arviointi: numeroarviointi.

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3)

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena

- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- *ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus*
- *kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet*
- *Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja*
- *kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti*

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- *eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus*
- *Suomi osana EU:n päätöksentekoa*
- *EU:n talous- ja aluepolitiikka*
- *EU globaalina toimijana*

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- *paikallinen ja kansallinen turvallisuus*
- *Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka*
- *muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan EU-osaamista. Opiskelija osaa eritellä Euroopan unionin mahdollisuuksia ja haasteita muuttuvassa globaalissa maailmassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osallistuu erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun.

Keskeiset sisällöt: Euroopan taloudellinen ja poliittinen yhdentyminen ja yksittäisen kansalaisen asema yhdentyvässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Kurssin toteuttamisessa painotetaan tutkivaa oppimista, jossa hyödynnetään mediaa ja muita monipuolisia informaatiolähteitä.

Arviointi: numeroarviointi.

Lakitieto, 2 op (YH4)

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), Valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet*
- *osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa*
- *tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin*
- *osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.*

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- *juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet*
- *oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö*
- *oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä*
- *oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos*

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- *sopimus- ja vahingonkorvausoikeus*
- *perhe- ja jäämistöoikeus*
- *varallisuusoikeus*
- *tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus*
- *työoikeus*
- *asumiseen liittyvä sopimusoikeus*
- *hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa*
- *prosessi- ja rikosoikeus*
- *ympäristöoikeus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa opiskelija saa valmiuksia toimia yhteiskunnassa omista oikeuksistaan huolehtien ja muiden oikeuksia kunnioittaen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet: Opiskelija oppii perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja oppii hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat sekä tuntee oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana.

Keskeiset sisällöt: Suomen oikeusjärjestys ja sen peruskäsitteet, oikeudellisen tiedon hankkiminen. Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet: perheoikeus, työoikeus, kuluttajansuoja, velka, takaus ja maksukyvyttömyys, asuminen, muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin. Rikos- ja prosessioikeus: oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot, rangaistukset.

Arviointi: numeroarviointi.

Yhteiskuntaopin kertaus, 2 op (YH5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kykenee yhdistämään yhteiskuntaopin eri osa-alueet kokonaisuudeksi ja saa valmiuksia ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija harjoittelee oman opiskelunsa aikatauluttamista sekä oppii kantamaan vastuun omasta oppimisestaan. Näiden taitojen myötä opiskelija saa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa sekä työelämässä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa rakentaa laaja-alaisia kokonaisuuksia kurssi- ja oppiainerajat ylittäen. Vahvistetaan opiskelijan lähdekriittistä ajattelua.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Pyritään arvioimaan opiskelijaa ja hänen suorituksiaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteet:

Opiskelija kykenee yhdistämään yhteiskuntaopin eri osa-alueet kokonaisuudeksi ja saa valmiuksia ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt:

Kerrataan lukion yhteiskuntaopin keskeinen sisältö ja harjoitellaan vastaamaan ainerealin kysymyksiin. Kurssilla vaaditaan useampia kirjallisia tuotoksia

Arviointi: Suoritusmerkintä

7.22. Työelämäopinnot (TYÖ)

Oppiaineen tehtävä

Työelämätaitojen opintokokonaisuuden alla tarjotaan ja voidaan tunnustaa opintoja, joiden avulla opiskelija osoittaa aktiivista osaamista tai oppimista työ- ja elinkeinoelämään liittyvissä teemoissa.

Tavoitteet

Työelämäopintojen suorittamisen tavoitteena on tukea opiskelijan yritteliään asenteen kehittymistä, omatoimisuutta, aktiivisuutta, yhteistyötaitojen ja verkostoitumistaitojen kehittymistä. Opiskelija oppii liittämään lukiossa oppimansa taidot käytännön työelämässä tarvittaviin taitoihin. Opintojen kautta opiskelija myös suuntautuu tulevaisuuden työelämässä tarvittavan osaamisen ja taitojen hankkimiseen jo lukioaikana.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksot

Opiskelijakunnan hallitus, 2 op (OPKH)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijakunnan tavoitteena on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelijakunnan hallitus käyttää opiskelijakunnan sanavaltaa, huolehtii sen taloudesta ja organisoii tapahtumia.
- Hallitus kokoaa kaikkien opiskelijoiden mielipiteet (esim. wilma-kyselyt, keskustelutilaisuudet) ja edustaa heitä opettajainkokouksissa ja työryhmissä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Työskentely opiskelijakunnan hallituksessa edellyttää vuorovaikutustaitoja. Työskentelyn mittaan ko. taitojen tulee myös kehittyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijakunnan hallituksen ohjaavat opettajat arvioivat hallituksen jäsenten toimintaa ja kehittymistä tehtävissään. Toimimalla vastuullisesti, tunnollisesti ja opiskelijakunnan toimintaa rakentaen voi opiskelija saada erillisen todistuksen sekä suoritusmerkinnän tästä opintojaksosta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jokainen lukiomme opiskelija kuuluu opiskelijakuntaan, jonka tehtävänä on suunnitella ja edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä.

Opiskelijakunnan hallitus valitaan vuosittain äänestämällä lukion kaikista opiskelijoista. Valittu hallitus edustaa opiskelijakuntaa vuoden kerrallaan. Opiskelijakunnan hallitus vahvistuttaa itselleen säännöt, joiden nojalla valitsee oppilaskunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, sihteerin, mediavastaavan sekä hallituksen jäseniä. Opiskelijakunnan hallitus käyttää opiskelijakunnan sanavaltaa, huolehtii sen taloudesta ja organisoii tapahtumia. Hallitus myös kokoaa kaikkien opiskelijoiden mielipiteet (esim. wilma-kyselyt, keskustelutilaisuudet) ja edustaa heitä opettajainkokouksissa ja työryhmissä.

Opiskelijakunnan hallituksessa toimiminen voidaan hyväksyä lukion soveltavana kurssina. Opiskelijakuntaa ohjaa kaksi lukion opettajaa.

Tutortoiminta, 2 op (Tutor)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- toimii vertaisohjaajana uusille opiskelijoille
- osallistuu uusien opiskelijoiden ryhmäyttämiseen
- kehittää omia ryhmänohjaustaitojaan
- syventää omaa käsitystään lukio-opinnoista ja niiden tavoitteista
- osallistuu koulun esittely- ja markkinointitehtäviin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- koulutus tutorin tehtävään
- käytännön tehtävät tutorina
- vertaistuen antaminen uusille opiskelijoille opintojensa alussa
- koulun yhteisöllisyyden edistäminen ja tutortoiminnan kehittäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Tutortoiminnassa mietitään yhteistä toimintaa, jolla parannetaan koko koulun ja tutorin omaa hyvinvointia. Toiminnassa mietitään yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia lisääviä tekijöitä koulun arkeen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tutortoiminnassa työskennellään jatkuvasti pareittain tai ryhmämuotoisesti. Esiintymistaidot kehittyvät koulun esittelytilaisuuksissa sekä vertaisohjaajana toimimisessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Tutortoimintaa ohjaava opettaja arvioi tutorin toimintaa ja kehittymistä tehtävissään. Toimimalla vastuullisesti, tunnollisesti ja koulun toimintaa rakentaen, opiskelija saa suoritusmerkinnän tästä opintojaksosta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutorina toimii opiskelija, joka auttaa, ohjaa ja tukee ensimmäisen vuoden lukio-opiskelijoita. Tutor tutustuttaa uusia opiskelijoita lukioon, sen tapoihin ja koulu yhteisöön sekä toimii myös rehtorin, opinto-ohjaajan tai opettajan apuna lukion esittelytilaisuuksissa. Tutortoiminnan tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä ja vaikuttaa myönteisesti lukion opiskeluilmapiiriin. Opiskelija haluaa sitoutua vastuulliseen tutortoimintaan ja ymmärtää vertaistuen merkityksen.

Ääni- ja valotiimi 1, 2 op (ÄVA1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Äänentoisto- ja valolaitteiston käytön ja ohjelmoinnin perusteet.
- Digitaalisten toimintaympäristöjen perustoimintojen hallinta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Äänentoisto- ja valolaitetekniikkaan tutustuminen.
- Ääni- ja valolaitteisiin tutustuminen, rakentaminen ja purkaminen. Laitteistojen turvallinen käyttäminen.
- Pienimuotoisten esitysten esitystekniikan itsenäinen hallinta ohjeistuksen mukaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Ryhmässä työskenteleminen ja projektien yhteinen suunnitteleminen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Kestävän kehityksen huomioiminen esitystekniikan laitteiden ja esitysten osalta

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Erilaisten tapahtumien, konserttien ja esitysten audiovisuaalisen ilmeen suunnittelu ja toteutus teknologian avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Työskentelyn eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisuus ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Ääni- ja valotiimi 1

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojakson laajuus: 2op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Äänentoisto- ja valolaitteiston käytön ja ohjelmoinnin perusteet. Ääni- ja valolaitteisiin tutustuminen, rakentaminen ja purkaminen. Laitteistojen turvallinen käyttäminen.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Ryhmässä työskenteleminen ja projektien yhteinen suunnitteleminen. Kestävän kehityksen huomioiminen esitystekniikan laitteiden ja esitysten osalta.

Työskentely: Erilaisten tapahtumien, konserttien ja esitysten audiovisuaalisen ilmeen suunnittelu ja toteutus teknologian avulla.

Arviointi: suoritusmerkintä

Kuvaus: Äänentoisto- ja valolaitetekniikkaan tutustuminen, rakentaminen ja purkaminen. Laitteistojen turvallinen käyttäminen.

Ääni- ja valotiimi 2, 2 op (ÄVA2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Äänentoisto- ja/tai valolaitteiston itsenäinen suunnittelu, rakentaminen ja ajaminen.
- Digitaalisten esitystekniikan toimintaympäristöjen perustoimintojen sujuva hallinta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tapahtumien esitystekniikan itsenäinen suunnittelu.
- Erilaisten tapahtumien teknisen toteutuksen eroihin ja mahdollisuuksiin tutustuminen.
- Työskentely yhteistyössä koulun Mediatiimin kanssa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Ryhmässä työskenteleminen ja projektien yhteinen suunnitteleminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Erilaisten tapahtumien ja taidemuotojen audiovisuaalinen hahmottaminen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Kestävän kehityksen huomioiminen esitystekniikan laitteiden ja esitysten osalta

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Erilaisten tapahtumien, konserttien ja esitysten audiovisuaalisen ilmeen suunnittelu ja toteutus teknologian avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Työskentelyn eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisuus ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Ääni- ja valotiimi 2

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojakson laajuus: 2op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Äänentoisto- ja valolaitteiston itsenäinen hallinta. ja ohjelmoinnin perusteet. Projektin itsenäinen suunnittelu. Laitteistojen turvallinen käyttäminen.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Ryhmässä työskenteleminen ja projektien yhteinen suunnitteleminen. Kestävän kehityksen huomioiminen esitystekniikan laitteiden ja esitysten osalta. Erilaisten tapahtumien ja taidemuotojen audiovisuaalinen hahmottaminen.

Työskentely: Erilaisten tapahtumien, konserttien ja esitysten audiovisuaalisen ilmeen suunnittelu ja toteutus teknologian avulla.

Arviointi: suoritusmerkintä

Kuvaus: Äänentoisto- ja valolaitetekniikan itsenäinen suunnittelu ja rakentaminen.

Ääni- ja valotiimi 3, 2 op (ÄVA3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Esitystekniikan sujuva itsenäinen käyttäminen, projektien suunnittelu ja johtaminen.
- Nuorempien opiskelijoiden esitystekniikan koulutuksesta huolehtiminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Esitystekniikan käyttökoulutuksen suunnittelu.
- Omien taitojen päivittäminen, kartuttaminen ja taitojen siirtäminen kokemattomammille opiskelijoille.
- Työskentely yhteistyössä koulun Mediatimin kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Työelämässä tarvittavien projektisuunnittelutaitojen kehittäminen ja vastuun ottaminen ryhmätyöskentelyssä.

Vuorovaikutusosaaminen

- Ryhmässä työskenteleminen sekä projektien suunnitteleminen ja johtaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Erilaisten tapahtumien, konserttien ja esitysten audiovisuaalisen ilmeen suunnittelu ja toteutus teknologian avulla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Kestävän kehityksen huomioiminen tapahtumien suunnittelussa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Työskentely ja opiskelijan toiminta opintojaksolla on keskeistä arvioinnissa. Työskentelyn eri osa-alueet voivat painottua eri tavalla eri opiskelijoilla. Opintojakson aikainen turvallisessa ilmapiirissä annettu kannustava arviointi ja jatkuva palaute tukevat opiskelijan myönteistä kehitystä sekä tekee näkyväksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijoiden itsearviointi ja vertaispalaute lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson nimi: Ääni- ja valotiimi 3

Opintojakson tyyppi: valinnainen

Opintojakson laajuus: 2op

Keskeinen sisältö ja tavoitteet: Projektin itsenäinen suunnittelu ja johtaminen sekä esitystekniikan laitteistojen käytön kouluttaminen. Laitteistojen turvallisesta käyttämisestä huolehtiminen.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Työelämässä tarvittavien projektisuunnittelutaitojen kehittäminen ja vastuun ottaminen ryhmätyöskentelyssä. Kestävän kehityksen huomioiminen esitystekniikan laitteiden ja esitysten osalta. Erilaisten tapahtumien ja taidemuotojen audiovisuaalinen hahmottaminen.

Työskentely: Erilaisten tapahtumien, konserttien ja esitysten audiovisuaalisen ilmeen suunnittelu ja toteutuksen johtaminen.

Arviointi: suoritusmerkintä

Kuvaus: Projektin itsenäinen suunnittelu ja johtaminen sekä esitystekniikan laitteistojen käytön kouluttaminen.

Mediatiimi 1, 2 op (METI 1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opetellaan yhdessä tekemällä ja vastuuta ottaen tapahtumien tallentamista valokuvaten ja videoiden.
- tutustutaan julkisen toimijan somemateriaalin tuottamiseen ja julkaisutapoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvaustekniikkaan ja julkisiin kuvaustilanteisiin tutustuminen.
- Kuvaustapahtuman suunnittelu ja rakentaminen yhteistyössä kokeneempien tiimiläisten, esiintyjien, sekä Ääni- ja valotiimiin kanssa.
- Lukion visuaalisen somemateriaalin tuottaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Ryhmässä työskentely ja projektien yhteinen suunnitteleminen ja toteuttaminen. Kuvastilanteiden ja kuvattavien tilanteenmukainen huomioiminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tapahtumien luonteen mukaisen audiovisuaalisen materiaalin tuottaminen. Erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin ja niiden tapakulttuuriin tutustuminen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kuvien julkaisun ohjeisiin perehtyminen ja noudattaminen Tiimin toiminnassa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Rohkea ja luova suunnittelu ja työskentely monipuolisin teknisin ratkaisuin tapahtumien vaatimusten mukaisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä tavoitteiden mukaisen työskentelyn ja vastuullisen osallistumisen näytön mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Mediatiimin opintojakson keskeinen sisältö on Salon lukion tapahtumien, esimerkiksi Vanhojenpäivän ja Musiikkidiplomikonserttien sekä lukuvuoden aikana järjestettävien juhlien, esimerkiksi ylioppilasjuhlien tallentaminen (kuvaaminen, videoiminen ja striimaaminen). Sekä Salon lukion julkaisujen visuaalisen materiaalin tuottaminen.

Toteuttaminen:

Kuvausten suunnittelu ja toteuttaminen, sekä materiaalien editointi julkaisuvalmiiksi tiimin kokeneempien ja ohjaavan opettajan avulla, sekä tiimikokemuksen myötä itsenäisesti.

Mediatiimi 2, 2 op (METI2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oman kuvaustaitojen kehittäminen, tapahtuman tallentamisen organisointi ja kuvaussuunnitelman tekeminen itsenäisesti.
- Nuorempien opiskelijoiden kouluttaminen käytettävissä olevaan kuvauskalustoon, sekä editointi- ja kuvankäsittelyohjelmiin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tiimin itsenäinen ja oma-aloitteinen toiminta tapahtumien visualisen tallenteen tekijänä.
- Vastuun ottaminen ja vastuun kantaminen sekä tiimin kokemattomampien jäsenten perehdytys ja ohjaus.
- Omien taitojen kehittäminen ja taitojen siirtäminen kokemattomimmille opiskelijoille.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kuvien julkaisun ohjeisiin perehtyminen ja noudattaminen Tiimin toiminnassa. Julkisen tahon viestinnän tapoihin tutustuminen muun muassa sosiaalisen median kautta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Rohkea ja luova suunnittelu ja työskentely monipuolisilla teknisillä ratkaisulla tapahtumien vaatimusten mukaisesti.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tapahtumien luonteen mukaisen audiovisuaalisen materiaalin tuottaminen. Erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin ja niiden tapakulttuuriin tutustuminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä tavoitteiden mukaisen työskentelyn ja vastuullisen osallistumisen näytön mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

MET12 opintojakson keskeinen sisältö on Salon lukion tapahtumien, esimerkiksi Vanhojenpäivän ja Musiikkidiplomikonserttien sekä lukuvuoden aikana järjestettävien juhlien, esimerkiksi ylioppilasjuhlien kuvaamisen ja tai striimaamisen suunnittelu ja organisointi sekä toteuttaminen yhdessä ÄVA-tiimin kanssa. Sekä Salon lukion julkaisujen visuaalisen materiaalin tuottaminen. MET12 opiskelijat ohjaavat ja opastavat MET11 opintojakson opiskelijoita tiimin tehtäviin.

Toteuttaminen:

Kuvausten suunnittelu, organisointi ja toteuttaminen kokemattomampia tiimiläisiä opastaen, sekä materiaalien editointi julkaisuvalmiiksi.

Turvakurssi, 2 op (Tuva)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Turvakurssi on turvallisuutta lisäävä opintojakso. Opintojakson tavoitteena on tutustuttaa lukiolaiset omatoimiseen varautumiseen, poliisi- ja pelastusviranomaisten toimintaan sekä muihin turvallisuuden alalla toimiviin järjestöihin teorian ja käytännön harjoittelun kautta. Oman itsepuolustuskyvyn kehittäminen on myös tavoitteena.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakso toteutetaan yhteistyössä MPK ry:n kanssa. - Suomen turvallisuuspoliittinen tilanne - pelastuslaitoksen toiminta - palolaitoksen toiminta ja palon sammuttaminen - poliisin toiminta ja tehtävät - ensiapu eri tilanteissa - aseiden käyttöön liittyvät asiat - itsepuolustuslaji - tutustuminen puolustusvoimien toimintaan - tutustuminen varuskuntaan ja varuskunnan arkeen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Isoskoulutus, 2 op (ISO)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Perehtyä kristillisen uskon keskeisiin oppisisältöihin
- Opetella vuorovaikutus- ryhmäohjaustaitoja
- Harjaantua itsensä tutkimisessa ja ilmaisemisessa
- Pohtia tärkeitä elämänskysymyksiä ja omaa paikkaansa seurakunnassa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kristillisen opin keskeiset piirteet, elämän tärkeät kysymykset
- Vuorovaikutustaidot, itsen ilmaiseminen ja ryhmän ohjaaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tämä on keskeinen osa sisältöä.

Hyvinvointiosaaminen

Oman itsen tunteminen, vuorovaikutustaitojen harjaannuttaminen ja tärkeiden elämänskysymysten pohtiminen mahdollistavat oman hyvinvoinnin lisääntymisen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkinnällä

Oma yritystoiminta, 2 op (YRI)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso pyrkii kehittämään opiskelijoiden aloitteellisuutta, päämäärätietoisuutta, yhteistyökykyä ja osallistuvuutta. Opiskelijat oppivat tuntemaan yrittäjyyteen liittyviä toimintaympäristöjä ja siihen liittyviä vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja riskejä. He oppivat laatimaan liiketoimintasuunnitelman, tutustuvat yrityksen perustamiseen (Nuori Yrittäjyys/4-H-yritys), markkinointiin, yrityksen rahoitukseen, kustannuksiin, hinnoitteluun ja kirjanpitoon.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukuvuoden aikana perustetaan oikealla rahalla toimiva NY-yritys tai 4H-yritys. Yritystoimintaa harjoitetaan liiketoimintasuunnitelmasta ja ideoinnista yrityksen käytännön työn pyörittämiseen ja kirjanpidon pitämiseen sekä yrityksen lopettamiseen tai loppuraportin tekoon. Yrittäjänä toimimisessa korostuu vastuun ottaminen omasta työstä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso pyrkii kehittämään opiskelijan työelämävalmiuksia ja yrittäjämäistä asennetta yrittäjyyden toimintaympäristöissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Yrittäjyysopinnoissa opiskelijan sosiaaliset taidot ja yhteistyökyky kasvavat yrittäjyyttä harjoitellessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä suunnitelman mukaisen yritystoiminnan pyörittämisestä ja yritystoiminnan raportoinnista kirjanpitoineen, mihin sisältyy myös itsearviointi ja oppimispäiväkirja.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso toteutetaan yhteistyössä Salon 4H:n tai NY:n kanssa.

Opiskelijat toteuttavat yritystoimintaa ja tekevät loppuraportin yrittäjyydestään.

Kohti työelämää, 2 op (KoTE)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa lisää valmiuksia henkilökohtaisen jatkokoulutus- ja urasuunnitelmansa pohdintaan
- Opiskelija tutustuu käytännössä itseä kiinnostaviin lukion jälkeisiin uramahdollisuuksiin
- Opiskelijoille työkokemus tarjoaa mm. kokemusta vastuunkannosta ja yhteisöissä toimimisesta, mahdollisuuden tunnistaa omia vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita myös opiskelupaikan tai työalan valintaa ajatellen.
- Tavoitteena opiskelijoiden yhteisöllisyyden, aktiivisuuden ja työelämäntuntemuksen kehittyminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii kohtaamista ja vuorovaikutustaitoja, organisointia ja tapahtumien järjestämistä
- Lisää opiskelijan itseluottamusta ja itsetuntemusta
- Opiskelija saa lisää valmiuksia henkilökohtaisen jatkokoulutus- ja urasuunnitelmansa pohdintaan
- Opiskelija tutustuu käytännössä kiinnostaviin lukion jälkeisiin mahdollisuuksiin työelämässä oman työkokemuksen kautta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija omaksuu työelämään liittyviä taitoja laajasti useasta näkökulmasta ja pystyy pohtimaan organisaation tai yrityksen yhteiskunnallista merkitystä. Yhteiskuntaosaaminen koostuu ihmisistä ja heidän yhteisöistään, jotka asuvat ja ovat vuorovaikutuksessa tietyllä maantieteellisellä alueella. Yhteiskunta muodostuu ihmisten kaikkien vuorovaikutussuhteiden verkostoista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kokee ja oppii sosiaalisten tilanteiden taitoja työelämässä. Vuorovaikutustaidot tarkoittavat kykyä ja halua vaihtaa ajatuksia, kokemuksia, mielipiteitä tai tekoja toisten kanssa ja toimia yhdessä. Keskeistä on vastavuoroisuus, se että molemmat tai kaikki osapuolet antavat panoksensa yhteiseen keskusteluun tai tapahtumaan

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso ei sisällä koetta ja se arvostellaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan oma arviointi on merkittävä osa arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija toteuttaa neljä kuuden tunnin työpäivää yrityksen/organisaation neljään erilaiseen työalaaan tutustumiseen. Opiskelija suunnittelee työhön tutustumisen ja sopii omat työnohjaajansa yrityksessä/organisaatiossa. Opiskelija esittelee opinto-ohjaajalle oman suunnitelmansa ja tulevat työnohjaajansa. Opiskelija kirjoittaa oppimispäiväkirjaa työpäivien sisällöstä ja luovuttaa oppimispäiväkirjan ja oman työsuunnitelmansa sekä työnohjaajien allekirjoittaman sopimuksen opinto-ohjaajalle.

Taitavasti työelämän haasteissa, 2 op (TYH)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Työnhakuvalmiuksien lisääminen
- Työlainsäädäntöön tutustuminen
- Oman työkokemuksen hyödyntäminen
- Opiskelija tutustuu käytännössä itseä kiinnostaviin lukion jälkeisiin mahdollisuuksiin työelämässä

- Opiskelija saa lisää valmiuksia henkilökohtaisen jatkokoulutus- ja urasuunnitelmansa pohdintaan
- Opiskelija oppii kohtaamista ja vuorovaikutustaitoja työelämässä
- Opiskelija saa itseluottamusta ja lisää itsetuntemustaan
- Opiskelijoiden yhteisöllisyyden, aktiivisuuden ja työelämätuntemuksen kehittyminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Työkokemuksen kautta opitut asiat
- Työlainsäädäntö, oikeudet ja velvollisuudet työelämässä
- Työnhaun vaatimukset ja erilaiset apuvälineet
- Opintojaksolla opiskelija voi hyödyntää omaa työkokemusta ja tutustua sen avulla työlainsäädäntöön sekä saada valmiuksia tulevaan työnhakuun.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija omaksuu työelämään ja työlainsäädäntöön liittyviä taitoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija kokee työelämän sisältämiä tilanteita ja ratkaisee työelämään liittyviä ongelmia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso ei sisällä koetta ja se arvostellaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan oma arviointi on opintojakson arvioinnin perustana.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija voi hyödyntää omaa työkokemusta ja tutustua sen avulla työlainsäädäntöön sekä saada valmiuksia tulevaan työnhakuun. Opintojakso sisältää pakollisena osana vähintään 30 tunnin työkokemuksesta. Opiskelija tarvitsee tekemästään työstä työtodistuksen, voidakseen suorittaa tämän kurssin.

Opintojaksoon sisältyy työkokemuksen lisäksi kirjallinen tehtäväosuus. Opintojakson oppimisalustana on Office365. Opintojakso koostuu kolmesta tehtäväosiosta, joista ensimmäinen käsittelee opiskelijan aikaisempaa työkokemusta ja siitä opittuja asioita. Toisessa osiossa käsitellään työlainsäädäntöä ja nuoren työntekijän oikeuksia työmaailmassa. Kolmannessa osiossa harjoitellaan työnhakua ja siihen liittyviä vaatimuksia sekä työnhakuun liittyviä erilaisia apuvälineitä.

Opintojakso suoritetaan verkkokurssina.

Vapaaehtoistoiminta, 2 op (VAP)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Pohtii vapaaehtoistyön merkitystä itselleen, vapaaehtoistyön kohderyhmälle ja yhteiskunnalle

- Saa lisää valmiuksia henkilökohtaisen jatkokoulutus- ja urasuunnitelmansa pohdintaan
- Tutustuu käytännössä itseä kiinnostaviin lukion jälkeisiin mahdollisuuksiin työelämässä
- Pohtii ja tutkii vapaaehtoistyötä psykologian eri osa-alueiden (esim. kehityspsykologian, motivaatiopsykologian, sosiaalipsykologian) sekä uskonnon ja filosofian näkökulmasta oppimispäiväkirjassaan.
- Lisää opiskelijoiden itseluottamusta ja itsetuntemusta sekä oman elämän merkityksellisyyden kokemusta.
- Pohtii hyvää elämää ja elämäntapaa sekä ihmissuhteiden ja tukiverkoston merkitystä etiikan näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tällä opintojaksolla opiskelija valitsee vapaaehtoistyönsä kohteen ja tutustuu paikallisiin vapaaehtoistyötä organisoiviin kolmannen sektorin toimijoihin. Opiskelija kehittää omaa vapaaehtoistyötään oman työskentelyn edetessä ja kerätessään lisää tietoa, jota hän soveltaa omassa vapaaehtoistyössään. Vapaaehtoistoiminnan opintojakson opiskelija toteuttaa henkilökohtaisen suunnitelmansa mukaisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vapaaehtoistoiminta on tapa oppia merkityksellistä tekemistä, yhdessäolon merkitystä ja uusia taitoja. Auttamalla ja tukemalla muita opiskelija kasvaa ja kehittää omaa osaamistaan sekä pohtii omia arvojaan ja vahvuuksiaan. Opiskelija pohtii vapaaehtoistyön vaikutusta niin omaan kuin vapaaehtoistyön kohteen elämään.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija lisää osaamistaan vapaaehtoistyön merkityksestä sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja solidaarisuuteen. Opiskelija tunnistaa vapaaehtoistyön kautta yhteiskunnan kerroksellisuutta ja sosiaalisia eroja.

Vuorovaikutusosaaminen

Vapaaehtoistoiminta lisää ja parantaa ihmisten välistä vuorovaikutusta, luottamusta ja erilaisten verkostojen rakentumista. Vapaaehtoistyö opettaa erilaisuuden ymmärtämistä ja suvaitsevaisuutta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu valitsemansa vapaaehtoistyön kohderyhmän kulttuurisiin piirteihin ja pyrkii huomioimaan niitä omassa vapaaehtoistyössään. Esimerkiksi globaalien nuorisokulttuurien ja maahanmuuttajien kulttuurien yhdistäminen täytyy suunnitella jos toteuttaa maahanluuttajanuorille suunnattua kerhotoimintaa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija etsii ja kehittää vapaaehtoistyöhön sopivia moninaisia ja luovia toimintoja, joilla hän pystyy tuottamaan valitsemaansa vapaaehtoistyöhön sisältöä ja merkitystä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso ei sisällä koetta ja se arvostellaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan oma arviointi on merkittävä osa arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelijat tutustuvat vapaaehtoistyöhön teoreettisen opetuksen ja käytännön kokemuksen avulla. Vapaaehtoistyön määrä on opintojaksosta puolet ja toinen puoli sisältää teoriaa vapaaehtoistyöstä ja valmennusta työtilanteisiin sekä työtilanteiden käsittelyä työnohjauksen näkökulmasta reflektoiden kokemuksia psykologiaan ja filosofiaan peilaten.

Kohti työelämää-opintojaksoa suositellaan opo2-opintojakson jälkeen opiskelijoille itsenäisinä opintoina. Kurssin aluksi käydään ohjauskeskustelu opinto-ohjaajan kanssa ja oppimispäiväkirja sekä sopimukset työnantajien kanssa palautetaan opinto-ohjaajalle.

7.23. Korkeakouluopinnot (Koko)

Oppiaineen tehtävä

Tämän opintokokonaisuuden alle opiskelija voi kerätä eri korkeakouluissa suorittamia opintoja. Opinnoista tulee esittää lukion rehtorille todistus, joiden avulla opinnot tunnustetaan ja tunnustetaan. Opintokokonaisuuden tarkoituksena on mahdollistaa lukio-opiskelijalle tilaisuus tutustua korkea-asteen opintoihin jo lukioaikana sopivan koulutusväylän löytämiseksi.

Tavoitteet

Opintojaksojen tavoitteena on tutustua korkeakouluopintoihin ja löytää vahvistusta opiskelijan mielenkiinnon kohteille. Korkeakouluopintojen kautta opiskelija voi myös eriyttää oppimistaan ylöspäin vaativammalle tasolle ja saada näin vahvistusta osaamiselleen sekä nopeuttaa jatko-opintojaan.

Osaamisen arviointi

Opintojakso arvioidaan korkeakoulusta saadun todistuksen perusteella.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija lisää osaamistaan korkeakouluopinnoissa vaadittavista taidoista, joita ovat muun muassa tiedonhankintataidot, kriittinen ajattelu, tavoitesuuntautuneisuus, kirjoittamisen taidot sekä itsenäinen ja vastuullinen opintojen suunnittelu.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Korkeakouluopinnot tukevat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin ja työelämään.

Opintojaksot

Opinnot korkeakoulussa, 2 op (Koko1)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Opinnot korkeakoulussa, 2 op (Koko2)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Opinnot korkeakoulussa, 2 op (Koko3)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

7.24. Tiedelinja (TiLi)

Opintojaksot

Astrofysiikka, 2 op (TIFY1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opitaan , mitä nykyaikainen tähtitiede on sekä saa perustiedot Aurinkokunnasta ja koko maailmankaikkeuden rakenteesta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan nykyaikaisiin tutkimusmenetelmiin ja havaintovälineisiin.
- Nykypäivän tähtitieteen tutkimus, tähtitaivas ja astrofysiikka.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opitaan, mitä nykyaikainen tähtitiede on sekä saa perustiedot Aurinkokunnasta ja koko maailmankaikkeuden rakenteesta.

Korkeakoulutason fysiikan peruskurssi, 2 op (TIFY2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso on osa Turun yliopiston Fysiikka 1, jonka aiheena on mekaniikka.
- Opintojaksolla syvennetään lukion mekaniikan oppimäärää.
- Erityisesti tutustutaan derivaattaan ja integraaliin fysiikan matemaattisina työkaluina

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Liike yhdessä ulottuvuudessa ja voimalait.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on osa Turun yliopiston Fysiikka 1, jonka aiheena on mekaniikka.

Opintojaksolla syvennetään lukion mekaniikan oppimäärää. Erityisesti tutustutaan derivaattaan ja integraaliin fysiikan matemaattisina työkaluina.

Fysiikan harjoitustyöt, 2 op (TIFY3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija osaa tehdä yksinkertaisia fysikaalisia mittauksia ja kuvata fysiikan perusmittausmenetelmiä
- opiskelija osaa käyttää mm. yleismittaria ja oskilloskooppia.
- opiskelija osaa kerätä kokeellisia mittaustuloksia ja esittää niitä graafisesti
- opiskelija osaa kuvata virhelähteitä ja arvioida niiden vaikutusta lopputulokseen.
- opiskelija osaa toimia turvallisesti opetuslaboratoriossa yleisten työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- opiskelija osaa itsenäisesti päivittää laboratorioturvallisuustietoutta tarpeen mukaan
- opiskelija osaa yhdistää kokeelliset mittaukset lukiosta tuttujen fysiikan ilmiöiden teoriaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- opiskelija kehittää suunnittelu- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- opiskelija kehittää kriittistä ja analyyttistä ajatteluaan
- opiskelija kehittää ajankäytön hallintaansa
- opiskelija oppii tunnistamaan kokeellisen työskentelyyn liittyvää osaamistaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittaustulosten perusteella.

Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.

Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa luonnontieteellisiä kokeita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja oppimisprosessiin. Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana oppii tekemään yksinkertaisia fysikaalisia mittauksia ja kuvaamaan fysiikan perusmittausmenetelmiä, käyttämään mm. yleismittaria ja oskilloskooppia. Opiskelija oppii keräämään kokeellisia mittaustuloksia ja esittämään niitä graafisesti ja kuvaamaan virhelähteitä ja arvioimaan niiden vaikutusta lopputulokseen. Opiskelija oppii toimimaan turvallisesti opetuslaboratoriossa yleisten työturvallisuusohjeiden mukaisesti. Opiskelija oppii itsenäisesti

päivittämään laboratorioturvallisuustietoutta tarpeen mukaan. Opiskelija osaa yhdistää kokeelliset mittaukset lukiosta tuttujen fysiikan ilmiöiden teoriaan.

Tietotekniikka ja kyberturvallisuus, 2 op (Tilt1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Paneudutaan tietojenkäsittelytieteen keskeiseen terminologiaan ja käsitteisiin
- Tunnetaan tietotekniikan matemaattinen tausta
- Hankitaan tarpeelliset perustiedot algoritmeista ja tiedon esityksestä
- Tutustutaan tietojenkäsittelytieteen uusiin innovaatioihin, tekoälyyn ja alan ammatteihin
- Ymmärretään kyberturvallisuuden merkitys

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Johdatus tietotekniikkaan sen historian kautta
- Tietotekniikka on matematiikkaa ja logiikkaa
- Tiedon esittäminen
- Internet ja innovaatiot
- Tekoäly
- Turvallisuus
- Alaan liittyvät ammatit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matematiikan tietojenkäsittelytieteiden käsitteiden taustalla sekä tunnistamaan, kuinka käsitteet liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että tietojenkäsittelytieteen avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia. Opiskelija oppii, että globaali ajattelu tulee omaksua omien arkisten valintojen ja tekojen taustaksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Modernin tietoyhteiskunnan kysymykset liittyvät olennaisesti ihmisen tiedonkäsittelyyn ja sen suhteen tehtäviin eettisiin valintoihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksolla käydään läpi tietotekniikkaan, tietojenkäsittelyyn ja turvallisuuteen liittyviä perusasioita. Kurssin aiheet ovat tietojenkäsittelytieteet, tietokoneiden historia, von Neumannin kone ja nykytietokone, tietotekniikan perusteet, kytkentäalgebra, loogiset portit, tiedon esittäminen, tietorakenteet, algoritmit, internet, teknologiset innovaatiot, tekoälyn perusteet, tieto-, TVT- ja kyberturvallisuus, kyberhyökkäykset ja -uhat, henkilökohtainen suojautuminen ja tietojenkäsittelytieteiden alan ammatit.

Ohjelmointi 1, 2 op (Tilt2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Omaksutaan ohjelmoinnin alkeet
- Tutustutaan ohjelmoinnin suunnitteluun, ideointiin ja Python-ohjelmointiympäristöön
- Toteutetaan ohjelmointitöitä (harjoitustöitä)

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Johdatus ohjelmointiin ja algoritmeihin, tyypit, muuttujat, tulostus
- Merkkijonot ja merkkijono-operaatiot, syötteet
- Ehtolauseet
- Silmukat
- Listat
- Valmiiden kirjastojen käyttö, muut tietorakenteet, tiedostojen käsittely

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelijat oppivat ohjelmoinnin perusteet Python-ohjelmointikielellä, joka on erityisesti aloittelijoille suunnattu (mutta silti tehokas) ja helppo ohjelmointikieli omaksua ensimmäiseksi kieleksi. Jakson aikana käydään läpi perusohjelmoinnin käsitteet, kuten peräkkäisyys, valinta, toisto ja aliohjelmat. Jakson jälkeen opiskelijat osaavat omatoimisesti kirjoittaa pieniä ohjelmia ja ratkaista niiden avulla loogisia ongelmia.

Ohjelmointi 2, 2 op (Tilt3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan olio-ohjelmointiin ja Java-ohjelmointiympäristöön
- Vankistetaan ja syvennetään ohjelmointiosaamista ja –ymmärtämystä
- Saadaan käsitystä ohjelmoinnin tärkeydestä yritys- ja korkeakouluvierailujen avulla

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ehtolauseet, silmukat ja metodit Javassa
- Johdatus olioihin, valmiiden luokkien käyttö, listat ja tietorakenteet Javassa
- Omien luokkien kirjoittaminen
- Kapselointi, näkyvyysmääreet
- Periytyminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä ja samalla opiskelijat kehittävät ohjelmointitaitojaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksolla kerrataan aluksi proseduraalinen ohjelmointi, mutta tällä kertaa Java-kieltä käyttäen. Tämän jälkeen opetellaan olio-ohjelmoinnin perusteita, mukaan lukien valmiiden luokkien käyttö, omien luokkien kirjoittaminen ja perintä. Jakson jälkeen opiskelijoiden pitäisi pystyä kirjoittamaan omia luokkia Javalla, ja hyödyntämään olio-ohjelmoinnin perusmekanismeja (kuten periytyminen tai kapselointi) ohjelmien kirjoittamiseen.

Tekoälyn perusmenetelmät, 2 op (Tilt4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Saadaan valmiudet ymmärtää ja toteuttaa tekoälyjärjestelmiä
- Saadaan tarpeelliset pohjatiedot data-analytiikkaan
- Tutustutaan Python-ohjelmointikielen käyttöön tekoälymenetelmien ohjelmoinnissa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tekoälyn lyhyt historia
- Agenttiajattelu
- Ongelmanratkaisu ja haku
- Sokeat ja tietoiset hakumenetelmät sekä lokaali haku
- Pelit
- Koneoppimisen menetelmiä
- Syväoppiminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että tietojenkäsittelytieteiden avulla voidaan jäsentää ja ratkaista lokaaleja ja globaaleja ongelmia. Opiskelija oppii, että globaali ajattelu tulee omaksua omien arkisten valintojen ja tekojen taustaksi.

Tekoälyn ja syväoppimisen nykyaikaiset menetelmät tarjoavat monipuolisia ja tehokkaita ratkaisuja tämän päivän palvelu- ja ongelmatilanteisiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso antaa valmiudet ymmärtää niin perinteisiin hakumenetelmiin kuin koneoppimiseenkin perustuvia tekoälyjärjestelmiä.

Johdatus lineaarialgebraan, 2 op (TiMa1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- vahvistetaan ja syvennetään osaamista vektorilaskennassa.
- hallitaan matriisilaskennan ja lineaarialgebran perusteet.
- tutustutaan vektoriavaruuksiin sekä lineaarikuvauksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- yhtälöryhmät
- matriisit ja determinantit
- vektoriavaruuudet
- aliavaruuudet
- lineaarinen riippuvuus ja kanta
- lineaarikuvaukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eri tieteenaloja eheyttävä syvälinen opiskelu ohjaa pysyvämmiin valintoihin kestävän tulevaisuuden puolesta. Kehittävä asennoituminen kasvattaa myös muuttuvassa maailmassa tarvittavia elinikäisen oppimisen avaintaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksolla perehdytään matriiseihin matemaattisina työkaluina lineaaristen yhtälöryhmien ratkaisemisessa ja vektorilaskennassa. Lisäksi käsitellään reaalityövektoriavaruuksien teorian alkeet, aliavaruuksien peruskäsitteet kuten kanta ja dimensio, sekä lineaarikuvauksia. Jakson sisällöt on tuotettu yhteistyössä Turun yliopiston kanssa. Jakso voidaan käydä jo ensimmäisen lukuvuoden aikana ja se voidaan liittää mukaan tiedelinjaopintoihin.

Tutustuminen korkeakoulumatematiikkaan, 2 op (TiMa2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- täydennetään lineaarialgebran osaamista vektorilaskennan osalta.
- täydennetään analyttisen geometrian osaamista kartioleikkausten osalta.
- tutustutaan kompleksianalyysiin.
- tutustutaan yksinkertaisimpiin differentiaaliyhtälöihin ja niiden sovelluksiin.
- saadaan paremmat valmiudet korkeakoulun matematiikan opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- vektorien kertolaskut
- kartioleikkaukset
- kompleksiluvut
- differentiaaliyhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opetus ohjaa opiskelijaa myös luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin.

Hyvinvointiosaaminen

Ajanhallinta ja suunnitelmallisuus ovat oleellinen osa matematiikan opiskelua. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan kehittämiskohteita ja toisaalta myös autetaan hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakson aikana syvennetään osaamista analyysissä sekä lineaarialgebrassa. Kartioleikkauksista käsitellään ellipsit ja hyperbelit. Tutustumiset kompleksilukuihin ja differentiaaliyhtälöihin valmistavat korkeakouluopintoihin. Jakson sisällöt on tuotettu yhteistyössä Turun yliopiston kanssa. Jakso suoritetaan toisen lukuvuoden aikana ja se voidaan liittää mukaan tiedelinjaopintoihin.

Tiedelinjan lopputyö, 2 op (TiLt)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opitaan soveltamaan tieteellisten opintojen pohjalta saatua tietoa ja kokemusta työelämään

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- lopputyö opinnoista tai työelämäntutustumisjakso salolaisessa yrityksessä tai Turun yliopistolla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin.

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa yhdistelemään asioita sekä soveltamaan tieteellisiä menetelmiä työelämässä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia. Opiskelijoita kannustetaan keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelijan on mahdollista saada jatkuvaa palautetta, jonka muoto ja toteuttamistapa vaihtelevat opintojakson aikana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, oppimisprosessiin ja kokeeseen. Arvosana kuvastaa, miten opiskelija on saavuttanut oppiaineen ja jakson tavoitteet.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelijalle räätälöidään työelämään tutustumisjakso yhteistyössä paikallisten yritysten tai Turun yliopiston kanssa. Jakso dokumentoidaan ja dokumentit arvostellaan.

7.25. Lajivalmennus (LIV)

Opintojaksot

Lajivalmennus, 2 op (LIV)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lajivalmennuksen tavoitteena on tarjota tavoitteellisille ja kunnianhimoisille nuorille urheilijoille mahdollisuus harjoittaa omaa lajiaan täysipainoisesti lukio-opintojen ohessa. Salon lukion tekee yhteistyötä paikallisten urheiluseurojen kanssa ja sitä kautta pyritään turvaamaan valmennusprosessin laadukkuus ja jatkuvuus.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Urheilijoille pyritään tarjoamaan laadukasta valmennusta kaksi kertaa viikossa. Lajivalmennuksessa urheilija on keskiössä eli lähtökohtana yksilön kokonaisvaltainen kehittäminen urheilijan omiin taitotason lähtökohtiin perustuen. Sisältöinä lajista riippuen: Urheilijan tukeminen omalla urheilijan polullaan. Perustaitojen kehittäminen. Fyysisen suorituskyvyn parantaminen lajin vaatimukset huomioon ottaen. Psykkisen suorituskyvyn parantaminen lajin vaatimukset huomioon ottaen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. 19 harjoituskertaa vastaa kahta opintopistettä

7.26. Business-linja (BUS)

Opintojaksot

Myynti, markkinointi ja kaupallistaminen, 2 op (BL1)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus ja neuvottelutaidot, 2 op (BL2)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Globaalit markkinat, 2 op (BL3)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Talous, raha ja yrittäjäyys, 2 op (BL4)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen liiketoiminnan perusteet, Turun kauppakorkeakoulu, 3 op (BL5)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Taloustieteen perusteet, Turun kauppakorkeakoulu, 6 op (BL6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Suomen talouden rakenne ja perusteet, Turun kauppakorkeakoulu, 6 op (BL7)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Affärssvenska, RUA10/RUB18, 2 op (BL8)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Lyhyen kielen opinnot, 2 op (BL9)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Lyhyen kielen opinnot, 2 op (BL10)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Pörssilähettiläs, 2 op (BL11)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Bisnesprojekti, 2 op (BL12)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Oma yritys 1, 2 op (BL13)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Oma yritys 2, 2 op (BL14)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Business abroad, 2 op (BL15)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Sijoituskerho, 2 op (BL16)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

7.27. Kansainvälisyys (KAV)

Oppiaineen tehtävä

Opintokokonaisuus antaa opiskelijoille mahdollisuuden solmia kansainvälisiä kontakteja ja työskennellä yhdessä opiskelemillaan vierailta kielillä joko kasvokkain ja/tai etäyhteyksin eurooppalaisten tai Euroopan ulkopuolella asuvien nuorten kanssa.

Tavoitteet

Kielitaidon vahvistaminen

Kansainvälisen ja eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen

- Aktiiviseksi kansainväliseksi kansalaiseksi kasvaminen
- Etätöytäitojen harjoittaminen ja vahvistaminen aktiivisen kansalaisuuden mahdollistajana.

Maailmankuvan laajentaminen

Osaamisen arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson aikana ja sen jälkeen käytetään arviointivälineinä opiskelijan itsearviointia ja arviointikeskusteluja.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kansainvälinen opintojakso syventää opiskelijan eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Sen keskeinen sisältö, eri maiden kulttuurien tuntemus ja kansainvälinen vuorovaikutus, tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi.

Vuorovaikutusosaaminen on olennainen osa kansainvälisyysprojekteissa. Opintojakso rakentuu eri kumppanuusmaiden opiskelijoiden kohtaamiseen ja vieraalla kielellä työskenteleviin yhteisiin oppimisprosesseihin. Opiskelijat oppivat kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja, mikä puolestaan syventää toisten näkemyksiä arvostavia argumentaatiotaitoja ja sosiaalisia yhteistyötaitoja.

Opintojaksot

Kansainvälinen projekti, 2 op (KAV1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Projektiin osallistumisen tavoitteena on hankkia kokemusta toimimisesta vierailta kielillä eri kulttuurien edustajien kanssa yhteistyötä tehden.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Osallistuminen projektiin sisältää yhteistyötä ulkomaisten kumppaneiden kanssa joko Suomessa, ulkomailla tai verkossa. Projektin aikana opiskelija käyttää monipuolisesti vieraita kieliä ja tutustuu projektin osapuoliin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Projektin keskeisin tavoite on oppia toimimaan kansainvälisessä ympäristössä vieraita kieliä hyödyntäen ja oppien.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Lukion kansainvälisyysprojektien sisällöt voivat olla monitieteisiä ja niissä toimiminen edellyttää luovaa ajattelua ja toimintaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Projektia ohjaa opettaja, joka arvioi opiskelijan oppimista projektin ajan parhaaksi katsomiensa tuotosten avulla. Opiskelija saa todistukseen merkinnän S suoritettuaan opintojakson opettajan hyväksymällä tavalla.

8. Liitteet

8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018

8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Taito-taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon keinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus sanoilla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opetettuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
Kielitaidon alkeiden hallinta					
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta, rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon keinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean
Kehittyvä alkeiskielitaito					

					perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiinomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppanin	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
A2.1	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kiellellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisia	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisia sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita.
Toimiva alkeiskielitaito					
Peruskielitaidon alkuvaihe					

		omassa viestinnässään		sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
A2.2	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kehittyvä peruskielitaito					
B1.1	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussääntönsä. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutukseen huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästi ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista tilanteista. Opiskelija osaa liittyä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko
Toimiva peruskielitaito					

		tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.		kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta	laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.2	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian antaessa eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussääntöimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan huomioon tärkeitä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietao sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päätelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin
Sujuva peruskielitaito					

					harjoitelluissa ilmauksissa.
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo erilaisten kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumpunkunnioittaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemukspiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai ehdotuksia. Opiskelija pystyy	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi ja jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista

	monipuolista kieltä.	edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavat tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsenyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla ja tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
C1.1	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa ilmeisesti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakkoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunteita, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneiltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsenyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsenyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyyllillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuväarsasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta.

					kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielille tyypilliset.
--	--	--	--	--	--

8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia

kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisien tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisien tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kielyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kielyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden

romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaiseeseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämässä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja

- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2266-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetetavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus

- kielen- ja tekstinhuoltoa

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.*

Keskeiset sisällöt

- *äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*
- *monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys*

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*
- *tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja*
- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa*

- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄ18 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.6. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

SALON LUKION SUUNNITELMA KURINPITOKEINOJEN KÄYTTÄMISESTÄ JA NIIHIN LIITTYVISTÄ MENETTELYTAVOISTA

Lukiolaki 10.8.2018/714, luku 7: 40§-48§

- Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä perustuu lukiolakiin

Sisältö

- Kurinpito
- Häiritsevä käytös
- Turvaamistoimi
- Opiskelijalla kielletty tai vaarallinen esine
- Tarkastusoikeus
- Opiskelija tutkimuksen alaisena rikoksesta
- Syyte vireillä

HÄIRITSEVÄ KÄYTÖS

KURINPITO	KUULEMINEN	ILMOITUS	KIRJAAMINEN	TOIMIVALTA	HUOM.
– Luokasta / muusta opetustilasta poistaminen jäljellä olevan oppitunnin ajaksi.		Alaikäisen huoltajalle	Kyllä	Opettaja/ Rehtori	Opettajalla ja rehtorilla yksin tai yhdessä oikeus poistaa opiskelija, joka ei noudata suullista poistumismääräystä. Vastarintaa tekevä opiskelija voidaan poistaa käyttäen sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, jotka ovat puolustettavia hänen ikänsä sekä tilanteen vakavuus ja kokonaisarviointi huomioon ottaen. Annettava kirjallinen selvitys opetuksen järjestäjälle. Voimankäyttövälineitä ei saa käyttää.

KURINPITO	KUULEMINEN	ILMOITUS	KIRJAAMINEN	TOIMIVALTA	HUOM.
Häiritsee opetusta, rikkoo järjestystä, menettelee vilpillisesti – Kirjallinen varoitus	Opiskelija ja huoltaja	Kirjallinen päätös valitusosoitukseen alaikäisen huoltajalle/ opiskelijalle.	Kyllä. Hallinnollinen päätös.	Kunta päättää, kenellä toimivalta.	Yksilöitävä teko, hankittava selvitys.
Vakava rikkomus, toistuva piittaamattomuus jatkuu varoituksen jälkeen - Määräaikainen erottaminen	Opiskelija ja huoltaja	Alaikäisen huoltajalle/ opiskelijalle kirjallinen päätös ja valitusosoitus. Tiedoksi sosiaaliviranomaisille.	Hallinnollinen päätös, täytäntöönpanosta päätettävä ja samalla perusteltava.	Monijäseninen toimielin, jonka toimivallasta päätetty johtosäännössä	Enintään 1 vuoden ajaksi. Yksilöitävä teko, hankittava selvitys.

TURVAAMISTOIMI

KURINPITO	KUULEMINEN	ILMOITUS	KIRJAAMINEN	TOIMIVALTA	HUOM.
<p>Turvaamistoimi</p> <p>- Jos olemassa vaara, että opiskelijan tai muun henkilön turvallisuus kärsii väkivaltaisen tai uhkaavan käytöksen johdosta tai opetus vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käytöksen vuoksi.</p> <p>- Opetuksen epääminen enintään kolmen työpäivän ajaksi</p>		Alaikäisen huoltajalle, sosiaalihuollon toimeenpanosta vastaavalle viranomaiselle.	Kyllä.	Rehtori	<p>Opettajalla ja rehtorilla yksin tai yhdessä oikeus poistaa opiskelija, joka ei noudata suullista määräystä poistua. Vastarintaa tekevä opiskelija voidaan poistaa käyttäen sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä sekä tilanteen vakavuus ja kokonaisarviointi huomioon ottaen. Annettava kirjallinen selvitys opetuksen järjestäjälle. Voimankäyttövälineitä ei saa käyttää.</p>

OPISKELIJALLA KIELLETTY TAI VAARALLINEN ESINE

KURINPITO	KUULEMINEN	ILMOITUS	KIRJAAMINEN	TOIMIVALTA	HUOM.
<p>- Jos muu ei auta, pyydä antamaan esine. Ellei anna, oikeus ottaa se pois.</p> <p>- Palauttaminen mahdollisimman pian, viimeistään työpäivän jälkeen opiskelijalle, alaikäisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle tai poliisille, jos näillä ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan. Huumausaineet, ampuma-aseet, aseosat, patruunat, ammuksot ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi.</p> <p>- Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. - Jos huoltaja ei 3 kk:n kuluessa nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Suositeltavaa on, että vielä ennen hävittämistä</p>		<p>Ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.</p>	<p>Kyllä. Poistaminen ja myös esineiden ja aineiden hävittäminen ja luovuttaminen tulee kirjata.</p>	<p>Rehtorilla tai opettajalla yhdessä tai erikseen pois otosta ennalta tehdyn suunnitelman ja ohjeiden mukaan.</p>	<p>Viimesijainen keino, joka tehtävä mahdollisimman turvallisesti ja hienotunteisesti. Ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Jos opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavaa esineen tai aineen haltuun ottamisen, rehtorilla tai opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Ei</p>

muistutetaan noutovelvollisuudesta ja hävittämisestä tietynä päivänä, ellei sitä noudeta.					saa käyttää voimankäyttövälineitä Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle.
---	--	--	--	--	--

TARKASTUSOIKEUS

<p>- Jos on ilmeistä, että opiskelijalla on hallussaan sellainen kielletty esine tai aine, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta ja hän pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole, opettajalla tai rehtorilla on oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, hänen hallinnassaan olevat oppilaitoksen säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa.</p>		<p>Ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.</p>	<p>Kyllä.</p>	<p>Opettajalla ja rehtorilla</p>	<p>Viimesijainen puuttumiskeino. Tehtävä mahdollisimman turvallisesti ja hienotunteisesti. Ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Opiskelijalle ilmoitettava ennen tarkastusta tarkastuksen syy. Tarkastajan oltava opiskelijan kanssa samaa sukupuolta ja lisäksi läsnä oltava toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, joka opiskelijan pyynnöstä on hänen valitsemansa, jos tämä on saapuvilla. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta</p>
--	--	---	---------------	----------------------------------	---

OPISKELIJA TUTKIMUKSEN ALAISENA RIKOKSESTA

KURINPITO	KUULEMINEN	ILMOITUS	KIRJAAMINEN	TOIMIVALTA	HUOM.
- Opiskeluoikeuden pidättäminen.		Alaikäisen huoltajalle.	Kyllä.	Kunta päättää toimivallan, monijäseninen toimielin.	

SYYTE VIREILLÄ

HUOM.

Kun opiskelijaa vastaan on syyte tuomioistuimessa vireillä, se estää aloittamasta tai jatkamasta oppilaitoksen rangaistusmenettelyjä. Jos syyte on vapauttava opiskelijalle, häntä voidaan rangaista oppilaitoksessa, kun teko ei ole rikos mutta oppilaitoksessa rangaistava. Jos opiskelija tuomitaan, ei voida samasta asiasta antaa kurinpitovirasta eli varoitusta tai määräaikaista erottamista. Määräaikainen erottaminen ja asuntolasta erottaminen on kuitenkin tällöinkin mahdollista, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua.

Uuden henkilön aloittaessa Salon lukiossa hänelle annetaan perehdytysvaiheessa luettavaksi ja kuitattavaksi:

- Pelastussuunnitelman suppeampi ns. käyttöversio
- Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menetelmistä
- Opettajan yleisopas

Yhteistyö viranomaisten ja huoltajien kanssa

- Salon lukio tekee yhteistyötä turvallisuuteen liittyen
- Poliisiin
- Sosiaalitoimen ja
- Pelastuslaitoksen kanssa.
- Huoltajia ja viranomaisia tiedotetaan lukion käytännöistä ja osallistetaan tilanteen mukaan tapausten käsittelyyn.

Seuranta

- Lukiossa seurataan vuosittain kurinpitoon ja turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien toteutumista.
- Suunnitelmien käytännön sovelluksia harjoitellaan ja muutetaan tarvittaessa.

8.7. Lukion ainevalintakortti

Ainevalintakortti on tutustuttavissa sivustolla <https://salo.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/lukiokoulutus/salon-lukio/tietoa-hakijalle/> .